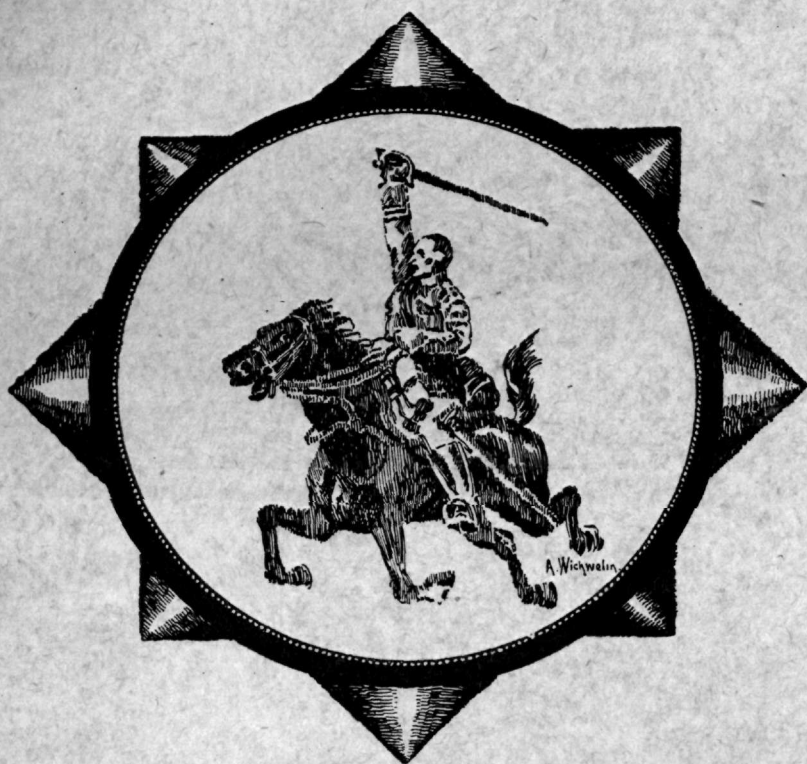

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

№ 19/20

17. MAIL

1930

L
I
V
O
N
I
A

ÕLU
MÕDU
LIMONAD

TARTUS, KALDA 5/6 TEL. 2-38

*Tehase saadused
tuntud kõrges
headuses!*

Iga kaitsevaelane
nõuab ainult

Eesti õlut.

**Kõik suitsetavad
lemmikpaberosse**

MIKAADO

25 tk. 25 senti.

Meie vabrikus tarvitatakse ainult kõrgeväärtuslikke ja värskeid
tubakaid, seetõttu on saadused tarvitajate poolt väga nõuetavad.

Tubakatehas

H. ANTON & Ko.

Riigikaitse muredest.

X.

Mõnda meie vähemusrahvustest riigikaitse seisukohalt.

J. Tõrvand.

Mida ühtlasem teatud riigi elanikkond tõuliselt ja mida vähem poliitilisi lahkkelisid enamuse rahvuse ja vähemuse rahvuste vahel, seda tervema moraali on riigi kaitsejõud. On seisukord vastupidine, pole sõjavägede moraal kuigi kõrge. Ajalugu on seda tõendanud paljudel juhtudel. Ka Maailmasõda ütles siin oma veenva sõna Austria sõjaliste jõudude vähesuse väärtuse näol. „Lapitud“ keisririik saatis lahingusse ka rahvuslises mõttes „lapitud“ sõjaväe. Slaavi rahvustest rügemendid ei suutnud ülesnäidata kuigi kindlat moraali. Seda enam, et need rahvused ei saanud lugupidada riigist, kus valitsev võim oma rahvuslase päritolu tõttu ei suutnud võita kõikide kodanikkude südameid. Tagajärjeks oli Austria vägede massiline allaandmine venelastele.

Kui vaatleme meie riigi elanikkonda rahvuse seisukohalt, siis võime rahuldustundega ära märkida, et selles mõttes oleme õnnelikumad kui vast ükski teine riik. Meie elanikkond koosneb 87,5% eestlastest. Ülejäänud 12,5% langeb vähemuse rahvuste peale, järjekorras: venelased — 8,5%, sakslased — alla 2%, rootslased — alla 1%, juudid — alla 0,5% ning vähesel arvul muid rahvusi.

Sarnases hiilgavas olukorras võib paista, nagu ei tarvitseki riigikaitse seisukohalt käsitada vähemuse rahvuste küsimust, sest see 12,5% nii öelda „sulab“ eestlaste hulka. Kuid küsimus on siiski küllalt tõsine, et tema juures veidi peatuda, püüdes jõuda selgusele, kas on kindlustus, et vähemuse rahvustest sõdurid tahavad ja suudavad viimase ni seista oma riigi eest ja kas riik ise suudab neid teadlikkudena sõduritena lahingusse saata.

Olen varem allakriipsutanud, et mobilisatsiooni korral olukord nõuab meilt

kohe väga suurt pingutust inimmaterjali alal. Kui mobiliseerime 100.000 meest ja neist ütleme „10%“ või „10.000“ meest pole lüüdimini läbi imbutud sügava isamaalsusega ja ohvrimeelsusega, nagu seda võib oletada enamusest eestlastest, siis tõeliselt meie ei saa kõneleda sajatuhandelisest kaitseväärtusest, vaid märksa nõrgemast. Seda enam, et nõrga moraali sõdurid sageli mõjuvad halvasti ka teiste peale. Arvestades meie inimtagavara üldist vähesust, peab riik kõik tege-ma, et vähemuse rahvustest sõduritel oleks küllalt positiivset huvi oma riigi vastu ja et neid sõdureid tõesti saaks praktiliselt ära kasutada samadel alustel nagu eestlasigi. Ja peab tunnustama, et Eesti poliitiline tarkus on suutnud ametlikult luua sarnased vahekorrad enamuse rahvuse ja vähemuse vahel, mis eeskujuks tervele maailmale. Vähemuse rahvuste kultuur-autonoomia on ametlikult kõrvaldandud need põhjused, mis harilikult niinimetatud „muulasi“ teeb riigi vastu kas ükskõikseteks või teinekord lausa vaenulikkudeks. Meie seadusandlus on loonud kõikidele riigikodanikkudele ühesugused elamise ja töötamise tingimused.

Kus riik rõhub muulasi oma seadusandlusega ja kus viimased elavad suuremate ja tihedamate etnograafiliste koon-distena, seal nende „muulaste“ keskel hakkab kasvama separatism, tung lah-kuda ebameeldiva riiklise võimu alt, ees-märgiga — kas ühineda sugulasest naab-riiga või jälle luua omaette riik. Seda protsessi ilmekalt kriipsutab alla möödu-nud sajandi ajalugu ja eriti Maailmasõjaga seotud sündmused. Meie olukorras vae-valt võib oletada, et mõnes riigi osas tekiks sarnaselt tugev „lahkulöömise tung“, et vähemuse rahvustest sõdurid ker-gelt unustaksid omad kohustused riigi vastu.

Eelmisest paistab, et vähemusrahvuste küsimuses riigikaitse seisukohalt nagu oleks tõesti kõik korras. Kuid lähemalt vaadeldes on asjaolusid, mis muret sünnitavad.

Kõigepealt igapäevases elus paljud kodanikud eestlased ei suuda pidada vähemusrahvuste suhtes seda õiget ja heatahtlikkusele rajatud tooni, mida nii õnnelikult on omaks võtnud meie seadusandlus. Nii mõnigi kord tulevad kuuldavale puhangud, mis kantud šovinismist ja ajaloolisest ürgvihas. Arvan, et šovinism ei ole see sügav ja küps rahvustunne, mis tugevaks alusmüüriks kestvate ja kangelasmeelsele isamaalsusele. Samuti tuleb eitavaks pidada ajaloolist ürgviha kodanikkude gruppide vastu, kes ennem võimal olles küll põhjusi vihakandmiseks loonud, kuid kes nüüd on oma võimu kaotanud ja tänapäev koos eestlastega ehitavad ühist riiki. Ma kõnelen siin eriti endisest aadlist, saksa soost mõisnikkudest ja sakslusest üldse.

Aastasadasid oli mõisnikkudel suur võim. Nüüd on see võim jäädavalt murdunud, sest ei saa oletada sarnast ajaloolist pööret, mis sellele võimule tema aluse, maa, tagasi annaks. Sakslus üldse seega on omalt domineerivalt seisukohalt teodud alla, rahva sekkima ja on sunnitud töös ja mures hoolitsema oma igapäevaseleiva eest samades oludes, nagu seda teeb rahva enamik.

Eesti rahvas on võidelnud oma iseseisvuse eest ja võitnud. Tark võitja on suuremeelne, eriti siis, kui ta teab ja tunneb, et tema võit on lõpulik. Ja meie tänapäev teame, et sündigu edaspidi mis tahes ajaloolised keerdkäigud, ikkagi ei saa ettekujutada, et monoliitne ja hoogsale kultuurilisele arengule vastuminev Eesti rahvas uuesti sattuks võõraste juhtimise alla.

Meie rahva massides valitsev ebasõbralikkus saksluse vastu on ajalooliselt arusaadav. Kuid tänapäev ei ole see mitte õige, kui seda ürgviha tahetakse ikka ja ikka alleshoida ja süvendada teda ka nooremasse generatsiooni, kes enam ei tunne ei mõisnikku ega mõnda teist „saksa“. Samuti endise aadli ja mõõduandva linna saksluse noorem generatsioon kasvab uutes oludes, minnes vastu elule harilikudena kodanikkudena, Eesti vabariigi kodanikkudena, ühes kohustustega oma riiki kaitsta, kui seda vaja.

Mulle paistab, et igapäevases elus meie peaks kõrvale jätma kõik šovinismile ja vihale tuginevad suhtumised sakslusse. Oleme enamurahvas ja demokraatlise korra juures tõeliselt valitsev rahvas. Riigikaitse seisukohalt ei ole kasulik vähemusrahvuses tekitada meelekirbedust. Vastupidist saavutame suuremeelsusega ja objektiivse heatahtlikkusega.

Sama võiks soovitada kõikide meie vähemusrahvuste suhtes.

Eelmisega ma ei taha öelda, nagu peaksime unustama ajaloo ja unustama enda kui enamurahvuse ülesanded riiklises ja ühiskondlises elus. Meie peame tõeliselt valitsema ja korraldama, peame looma omas kodus, milleks on meie riik, sarnase olukorra, kus iga kodanik on oma parema arusaamise ja kogu oma jõudega riigi käsutuses, kui seda vaja. Ei oleks ülearune, kui igapäevases elus ja eriti oma mineviku käsitlemisel enam ei teeks otstarbetuid etteheiteid neile, keda tahame raskel tunnil kutsuda ühistel alustel täitma riigikaitse ülesandeid. Saame ka igapäevases elus nii kaugele, kui oleme jõudnud seadusandluses, siis võime kinnitada, et sõdurid vähemusrahvustest osutuvad lahingus moraalselt küllalt tugevaks.

Nüüd vaatleme, kas saab riik kõiki „muulasi“ samas ulatuses praktiliselt ära kasutada nagu sõdureid-eestlasi. Rahuajal meie kasvatame sõdurit ja õpetame temale seda, mis tema käest nõutakse sõjakorral. Lahingus juhid käsevad, alluvad täidavad käske. Et sõdurit õpetada, peab ta arusaama sellest keeles, milles õpetatakse. Meie kaitseväes on maksev ainult riigikeel. Selles keeles on trükitud kõik meie määrustikud, eeskirjad, juhtnöörid jne. Käsuandja ja käsutäitja lahingus peavad samuti üksteise keelest arusaama. Ja see käskluskeel jällegi on riigikeel. Meie oludes oleks ka lubamatut, kui sõdurite õpetust, kasvatust ja käsklust toimetada mitte riigikeeles. Nagu allpool näeme, ei ole seda võimalik teostadagi.

Kuid teiselt poolt vähemusrahvused ise ja eriti sakslus ja nende juhid teeks riigikaitse seisukohalt hästi, kui püüaks oma mõttekäigus omaks võtta krahv H. Keyserlingi seisukohad kaasaegsete ajalooliste sündmuste hindamisel. Nad peaks rohkem ja tõsisemalt süvenema Vene revolutsiooni ja Eesti vabadusvõitluse sisusse. Siis nad näeks, et tolle aja olu-

Soome kaitseväe lipupüha. *Armeijan lippujuhla.*

16. mail 1918. sammusid võidurikkad Soome väed vabastatud Helsingisse. Soome kaitsevägi on juba tosina aastate kestel käinud kõige suuremat eduteed, sõlmides selle aja jooksul Eesti kaitseväega kõige südamlikumad suhted. Soome kaitseväe 12. lipupäeval saadame vennasrahvale ja ta vabaduse kaitsjatele parimad õnnesoovid.

Toivotamme onnea ja menestystä veljeskansamme mainehikkaalle armeijalle lippujuhiansa johdosta!

Aarne Sihvo.
Soome kaitseväe ülem.

korras karm agraar-reform oli möödapääsematu vajaduseks. Ilma selleta poleks suudetud läbi viia vabadusvõitlust ja päästa nii eestlastele kui ka sakslastele mõisnikkudele ühist kodumaad laastamisest ja terrorist kommunistide poolt. Kui keegi mõisnikkudest võib veel tänapäev kultuurinimesena elada, olgugi tööd tehes, siis tänagu saatust, et Eesti rahva massidel leidus tol ajal moraalset jõudu sõjaks ja oludele vastavat poliitilist tarkust.

Sakslased, kes on jäänud ja tahavad jääda Eesti Vabariigi teadlikkudeks kodanikkudeks, peaks kõik tege-ma, et endised mõisnikud ja neile sümpatiseerijad Vabariigile asjata raskusi ei sünnitaks igasuguste nõudmiste näol. Nad peaks aru saama, et urgitemine Eesti rahva ajaloolistes hinge-haavades pole poliitiliselt kuigi tark. Nad peaks ka mõjuma nende oma suguvendade peale, kes on oma kodumaa tolmuga jalgedelt maha raputanud ja võõrsilt esinevad nõudmis-tega, mis süvendavad lahkkelisi ja umb-

usaldust eestlaste ja sakslaste vahel. Peale selle need nõudmised, kui nad riigi poolt rahuldumist leiaks, märksa nõrgendaiks materjalseid võimalusi meie riigikaitse korraldamiseks, sest kapitalivaesel riigil pole mitte naljaasi iga aasta maksta kümnetesse miljonitesse sentidesse ulatuvaid summasid tasuks mõisnikkudele. Need miljonid kuluks väga modern võitlusabinõude muretsemiseks. Mõisnikud ja nende sõbrad peaks juba aru saama, et on rahvaste ja riikide elus perioode, kus üksikut isikut ja tema varandust kaitsvad seadused kaotavad osa oma efektist.

Üldse, eesti ja saksluse vahelkordades peaks mõlemilt poolt mõõduandev olema objektiivne, filosoofiline vaade asjade peale nii nagu nad tõeliselt on.

Kui meie vaatleme vähemusrahvaid riigikeele oskamise seisukohalt, siis selgub, et teatud osa neist, ja nimelt, sakslased, juudid ja rootslased kas valdavad riigikeelt vabalt või jälle sedavõrt, et lihtsam kõne ja kiri neile on arusaadav.

Sama võib öelda ka teatud osa venelaste kohta, kes elavad linnades. Kuid suurem osa venelastest, kes elavad idapiiril, omab äärmiselt väikesed teadmised riigikeele alal. Seda teame praktilisest elust ja eriti noorte sõduritega kokkupuutumistest. Vene rahvusest noorte sõdurite õpe teeb juba praegu tõsiseid raskusi, sest mitte ainult meie allohvitseride kaader ei tunne enam küllaldaselt vene keelt, vaid ka noorem põlv ohvitseride peres pole kuigi tugev selles keeles. Ja tulevikus vene keele oskus, arvesse võttes üldist koolipoliitikat, jääb kaitseväge juhtide keskel ikka ja ikka nõrgemaks. Hästi tunnevad seda vaid üksikud. Kui senini siiski ühel või teisel viisil kaitseväge kaader on hakkama saanud vene rahvusest sõdurite õpetamisega, siis edaspidi on see seotud palju suuremate ja väga pahandavate raskustega. Veel raskem on umbkeelsete sõdurite ärakasutamine sõja ajal, kus kaitseväge ridadesse valgub suur hulk tagavaraväge juhte, kelle nooremas generatsioonis vene keele oskus sageli piirdub vaid mõne üksiku sõnaga.

Olgugi, et vene rahvusest sõdureid ei ole meil kuigi palju, kuid siiski on väga kahju, kui neid ei saa korralikult õpetada ja kui nad lahingus ei mõista käsuaandjat ega käsuaandja neid. Siin on vaja midagi teha, et edaspidi meie väikeses riigis poleks kodanikke, kes küllaldaselt ei valda riigikeelt.

Aga kuis on sarnane olukord tekkinud, et osa vähemusrahvusest üldse väga nõrgad on eesti keeles? Arvan, et siin on süüdi meie koolikorraldus, ja nimelt riigikeele õpetamine muukeelsetes algkoolides. Nende koolide õppekavade järele algab eesti keele õpetus vaid 3-st õppeaastast. Selle juures nõudmised on võrdlemisi algelised ja ei loo kuigivõrt rahuldavat alust keeleoskuse alal. Lõputulemuses peab õpilane omama aktiivse sõnavara vähemalt 400 sõnani (!) ja passiivse 800-ni. See oleks paremal juhul, s. o. kui õpilased on olnud algkoolis täis 6 aastat. Tegelikult on aga nii, et suur hulk (kaugelt üle poole) Narva-taguste ja Petseri venelastest on koolis olnud 4 ja vähem aastat. Sellest tekkibki vene rahvusest noorte sõdurite umbkeelsus ja äärmiselt puudulik keeleoskus.

Kutsutakse sarnane umbkeelne noor kaitseväge teenistusse, siis on vaeva ja muret temaga väga palju, seda enam, et

lühike teenistuseaeg nõuab intensiivset tööd. Kaitseväge on sunnitud olnud seni umbkeelseid ise eesti keeles järele aitama. Kuid see pole normaalne. On vaja, et muukeelsed algkoolid oleks kohustatud andma riigile ja kaitsevägele kodanikke, kes riigikeelt oskavad. Kuis seda saavutada, peaks olema Haridusministeeriumi lahendada. Siia lisaksin, et meil miskipärast arvatakse, et laps ei tohi varakult võõrkeelega (s. o. riigikeelega) peale hakata. Kui omal ajal käidi valla- ja kihelkonnakoolides, siis hakati vene keelt õpetama kohe ja intensiivselt. Tagajärjeks oli, et poisid 3—4-aastase õppuse järele võisid vabalt kõneleda ja rahuldavalt kirjutada. Tõsi, siis ka paljuid teisi aineid õpetati kohe vene keeles. Kas ei saa nüüd ka õpetada teatud aineid eesti keeles?

Arusaadav, et õpetaja ise peab korralikult tundma riigikeelt. Olemasolevad andmed aga näitavad, et mõnes vene külas on riigikeele õpetajad ise sarnase primitiivse keeleoskusega, et igasugune edukas keeleõpetamine osutub võimatuks.

Suuremad riigikeele oskuse nõudmised muukeelsetes koolides võivad väga hästi teostamist leida, ilma et tarvitseks karta kuskil etteheiteid, et Eestis on käimas vähemusrahvuste rõhumine ja ümberrahvastamine. Peab arvama, et vähemusrahvuste juhtivad jõud ise suudavad aru saada kui suur tähtsus on riigikeele küllaldaselt oskusel riigikaitse seisukohalt. Selles arusaamises peaks nad kaasa aitama leida abinõusid, kuis kaotada umbkeelsust noorte sõdurite keskel. Elus ja töös on ju ka kergem, kui kodanik tunneb riigikeelt.

Kokkuvõttes, vähemusrahvuste küsimus õiguslikes mõttes on meie seadusandluses lahendatud õnnelikult. Kuid rahva masside meelsuses ei ole veel suudetud üle saada minevikule tuginevatest umbusalduse ja viha tunnetest. Need avalduvad teinekord sarnaselt, et tekiitavad vähemusrahvustes osalist meeletibedust. Riigikaitse seisukohalt see pole hea. Praeguse juhtiva põlve ülesandeks oleks maha viilida teravused ja luua vastastikku heatahtlikkuse ja usalduse vahelkorrad ning seda pändada kasvavale põlvele. Riiki valitsev võim samal ajal peaks tõsiselt hoolitsema, et osa kodanikke ei jääks kõrvale enamusrahvuse keelest ja kultuurist, mis otsekohest tulu annaks ka riigikaitse alal.

Kaitseministri käsukiri nr. 109.

Tallinnas, 3. mail 1930. a.

(Kaitsevägede staap).

1. mail s. a. lahkus omal palvel tegelikust kaitseväeteenistusest ning arvati reservväkke II diviisi ülema abi kolonel Eduard-Alfred K u b b o.

Heites tagasi pilku kolonel Kubbo teenistusele kaitseväes, leiame teda juba jaanuari algul 1918. a. Eesti rahvusliikkudes väeosades ja nimelt 2. jalaväe rügemendis, Viljandis, kus ta teenis selle rügemendi laialisaatmiseni Saksa okupatsioonivõimude poolt.

Okupatsiooni lõpul nimetati kolonel Kubbo Viljandi linna ja maa kaitseliidu ülemaks, milliselt ametikohalt ta 21. novembril 1918. a. määrati 3. jalaväe rügemendi ülemaks.

Juhtides 3. rügementi, võttis kolonel Kubbo osa Viljandimaa ja praeguse Valgamaa vabastamisest ning tungis 3. rügemendiga võidurikkalt edasi Koiva jõeni. 3. aprillil 1919. a. määrati kolonel Kubbo II diviisi ülema abiks, kelleks ta osa võttis võitlustest Petseri rindel ning sai lahingus Šahnitsõ küla juures 19. augustil 1919. a. haavata.

Oma isikliku vapra eeskuju ja külma-verelikkusega võitis kolonel Kubbo üldise poolehoidu ja lugupidamise oma kaasvõitlejate keskel ning jäädvustas endale väljapaistva kohta Vabadussõja veteraanide ridades.

Kolonel Kubbo teened Vabadussõjas on hinnatud I liigi 2. järgu ja II liigi 3. järgu Vabaduse Ristidega ja autasuna normaalalt annetamisega.

Pärast Vabadussõja lõppu teenis kolonel Kubbo II diviisi ülema abina kuni 1. jaanuarini 1921. a., mil ta määrati I diviisi

ülema abiks. 15. märtsist 1924. a. määrati kolonel Kubbo uuesti II diviisi ülema abiks ja 5. märtsist 1927. a. kuni 6. märtsini 1929. a. täitis ta II diviisi ülema kohuseid.

Kolonel E. A. Kubbo.

Kolonel Kubbo lahkumise puhul tegelikust kaitseväeteenistusest loen enese kohuseks avaldada temale soojalt tänu Vabadussõjas ülesnäidatud vapruse ja kogu tehtud töö ning vaeva eest meie kaitseväes.

Kaitseväge kaotab tema lahkumisega ühe oma juhtidest, kuid teame, et kolonel Kubbo kodumaa kaitsevajadusel on jälle omal kohal.

O. Köster,

Kaitseminister.

Töötamisest bussoli, mõõdukolmnurga ja nurgamõõtjaga r. k. sihtipanekul.

O. Sternbeck.

Pealkirjas mainitud tulejuhtimise vahendid on meie r. k. kompaniidele veel võrdlemisi uued ja võõrad. Nende tarvitamine üksustes, kuhugi nad juba on välja antud, näib sünnitavat teatavaid raskusi. See on ka täiesti arusaadav, sest et eeskiri, kus nende vahendite tarvitamiseviisid oleksid täpsalt fikseeritud, veel puudub.

Peasjalikult tekivad raskused ja ebaühtlane käsitusviis sellest, et need mõõduvahendid omavahel mitte täiesti kokkukõlastatud ei ole, nii et nendega töötamisel ainult seadete äralugemisega läbi saaks ja mingisuguseid ümberarvestamisi vaja ei oleks. Mõõdukolmnurk kopeeriti meil omal ajal täpsalt saksa mudelist. See oli aga loodud töötamiseks sootuks teise bussoli ja teise nurgamõõtjaga, kui meil praegu tarvitusele on võetud. Saksa r. k. bussol ja nurgamõõtja oma Ki (Kimme) ja Ko (Korn) indeksidega võimaldasid töötamist ilma vähemagi ümberarvestamiseta, lihtsate seadete äralugemisega. Neid mõõduriistu ei võinud aga meie lihtsalt kopeerida kahel põhjusel. Esiteks olid nad võrdlemisi ebatäpsad, väga jämedalt jaotatud, teiseks nõudsid nad teatavat ajutööd just sellelt mehelt, kellel seda kõige vähem nõuda võib — kuulipilduja sihturilt. Sihtur pidi saama esiteks täpsama nurgamõõtja, siis ka niisuguse nurgamõõtja, mis mõõdupunktist seadekomandot ainult ühel viisil täita võimaldab. Lõeks tuli sellele nurgamõõtjale anda niisugune jaotuste nummerdus, et tule paremale ja vasakule viimine tule korrigeerimise juures sünniks hõlpsasti meelespeetavate, üksteisega vaevalt ära vahetatavate tegevustega nurgamõõtja juures. Nii konstrueeritud nurgamõõtja jaoks ei sobinud saksa mõõdukolmnurga koopiat, mis varemalt valmis oli tehtud, enam muidugi mitte täiesti. Ükskõik, kuidas ka bussoliga ja mõõdukolmnurgaga ei töötataks, ikka tuleb kuskilt teha seadete ümberarvestamist. Sellest pääseb alles siis, kui kolmnurga mõõduuringide nummerduses läbi viia teatavad täiendused. Praegu aga on küsimus vaid selles, kuidas neist ümberarvestamistest üle saada kõige lihtsamal, kõige reeglipärase-

mal ja kõige hõlpsamini meelespeetaval viisil. Sellele küsimusele ongi pühendatud alamalseisvad näpunäited.

*

Selle kohaselt, kuidas töötatakse bussoli mõõduuringiga, võivad ümberarvestamise alla tulla, kas bussolilt loetud seade või „kuulipildujapoolselt“ kolmnurgaringilt loetud seade või koguni mõlemad mainitud seaded. Samuti võib ümberarvestuseviis muutuda selle järele, milline on mõõdupunkti ja kuulipilduja vastastikune asetus. Missugust teed tuleks siis läia.

Mõlemi seade ümberarvestusele viivatest töötamisviisidest tuleb muidugi hoiduda. Ka ei ole milgil tingimusel soovitatav ümberarvestada bussolilt loetud seadet. Tähtis on kõige pealt õieti, hõlpsasti kontrollitaval viisil kolmnurgal fikseerida algandmed (baas, nurk mõõdupunktist märki ja kuulipilduja peale viivate suundade vahel ning distants mõõdupunktist märgini). Kui algandmed on veata fikseeritud, siis on neist kolmnurga abil tuletatud resultaat ka õige ja üheainsa arvu ümbermoodustamine lihtsa mahaarvamise operatsiooniga ei tohiks enam sünnitada raskusi.

Nii siis — bussoli mõõduuringilt loetud seade peame kandma kolmnurgaringile muutmata, ümberarvestamata. Kuidas seda saavutada?

Selleks on vaja vankumata meeles pidada kaks põhieeglit:

1) Nurke bussoli mõõduuringiga mõõta alati märgi poolt kuulipilduja poole, kunagi mitte ümberpöörduvalt.

2) Märki suunitud bussoli algseade olgu alati 32.00 (punane 32 ja indeksikriips mõõtja pool).

See tähendab, et bussolil, mille mõõduuringi indeks on seatud 32.00 peale, kõige esmalt vaatetoru tuleb suunida märgi pihta, ilma et seade 32.00 muutuks. Selleks, kui vaja, vabastada tiivmutter, millega bussoli õontel on kinni tõmmatud

Ungari haridusminister Eestis.

Ungari haridusministri krahv Kuno Klebelsbergi pidulik vastuvõtt Tallinna sadamas.

Vasakult paremale: Ungari saadik Jungerth, krahv K. Klebelsberg, Eesti haridusminister J. Hünerson.

6. mail s. a. saabus Helsingist Tallinna aurik „Violaga“ Ungari haridusminister krahv Kuno Klebelsberg. Ministrit saatsid Ungari haridusministeeriumi üli-

koolide ja teadusosakonna juhataja Dr. Zoltan v. Magyar ja Budapesti ülikooli professor Zoltan Comboz. Külalised peatusid Eestis kuni 10. V.

statiivi vertikaalteljele, pöörata terve bussol jämedalt käega nii, et vaatetoru objektiiv oleks suunitud umbes märgi poole, siis tiivmutter kinni tõmmata ja töötades **alumise** pöördekruviga, vaatetoru sihtkriips viia märgi pihta. Selle järel, töötades **ülemise** pöördeseadisega, vaatetoru suunida kuulipilduja nurgamõõtja pihta.

Selle tegevuse järel bussoli mõõdur ringilt ja mõõdutrumlilt loetav seade tuleb **muutmata**lt kanda mõõdukolmnurga ringile: vasakpoolsele, suurele ringile, kui mõõdupunkt asub kuulipildujast vasakul

ja parempoolsele, väikesele ringile, kui mõõdupunkt asub kuulipildujast paremal.

Kuna siin mingisuguseid ümberarvamisi tehtud ei ole, siis on alati võimalik seda ülekandmist täpsalt kontrollida ja veenduda, et põhiaandmed mõotkolmnurgal veata on fikseeritud.

Ülekandmise järel keerame ringil, millele bussoliseade üle kanti, kinnituskruvi kinni.

Siis pöörame vaba kolmnurgakülge nii kaua, kuni see lõikab kinnipandud külge distantsil, mis vastab distantsile mõõ-

dupunktist märgini. Selle järele kinnitame ka selle külje mööduringi kruviga.

Nurk kuulipilduja juurest möödupunkti ja märki viivate suundade vahel on seega fikseeritud.

Seda nurka ei ole aga enam mitte võimalik ringilt loetaval kujul otsekohe sihturile üle anda. Siin on väikene ümberarvestus möödapääsemata. Kuulipilduja ja möödupunkti vastastikuse asetuse kohaselt on ümberarvestus kahesugune.

Kui möödupunkt asub kuulipildujast vasakul ja sihturile antavat nurka seega möödab parempoolne, väikene ring, tuleb sellelt ringilt loetav seade maha arvata 32.00-ist. Näiteks, kui ringilt loeme 25.10, tuleb sihturile komandeerida $32.00 - 25.10 = 6.90$.

Kui möödupunkt asub kuulipildujast paremal ja sihturile antavat nurka seega möödab vasakpoolne, suur ring, siis tuleb sellelt ringilt loetav seade maha arvata 96.00-st. Näiteks, kui ringilt loeme 47.40, siis on sihturile antav komando $96.00 - 47.40 = 48.60$.

Sihtur kannab komandeeritud seade muutmata klp. nurgamõõtjale (kui nurgamõõtja null õige on) ja suunib kuulipilduja nii, et nurgamõõtja kollimaator oleks sihitud möödupunkti bussoli peale.

Kui bussoliga töötada teisiti, näiteks, nurke mõõta kuulipilduja poolt märgi poole või algseadeks võtta 64.00, saame sootuks teised ümberarvamise viisid. Ülemalkirjeldatud töötamisviis on kõige lihtsam järgmistel põhjustel:

- 1) Bussoliga töötamine sünnib alati kindlate, muutumatute reeglite järele.
- 2) Bussoliil loetavat seadet ei ole kunagi vaja ümber arvestada.
- 3) Lõpuresultaadi ümberarvestamise reeglid on hõlpsasti meespeetavad (väikese ringi seaded maha 32-st, suure ringi seaded maha 96-st).

Need reeglid on nii lihtsad, et tööga möödupunktis hakkama peaks saama iga vähegi arukas allohvitser või reamees.

*

Ei neidki lihtsaid ümberarvestusi vältida, selleks peaksid kolmnurga mööduringide skaaladel olema kahekordsed

nummerdused. Praegused nummerdused jääksid „möödupunkti nummerdusteks“, nende järele sünniks, nagu ülemal kirjeldatud, bussoliseadete ülekanne möödupunktis. Teine nummerdus oleks vastupidine praegusele. Vasakul ringil asuks praeguse 64 kohal 32 ja praeguse 32 kohal 64; parempoolsel (väikesel ringil) praeguse 0 kohal 32 ja praeguse 32 kohal 0. Need tagurpidi jooksvad nummerdused oleksid siis „kuulipilduja nummerdused“, neilt tuleks siis ilma mingisuguse ümberarvamisteta lugeda sihturile antavad nurgakomandod. Praegusele kolmnurga le näib raske olevat neid nummerdusi juurde lisada; tulevikus, uute kolmnurkade valmistamisel, tuleks aga see skaalade kahekordne nummerdamine tingimata läbi viia.

Sellega saaksime ümberarvestustest täiesti lahti.

*

Senikaua aga, kui meil niisuguseid kahekordse nummerdusega kolmnurke veel ei ole — oma enam kui nappide rahaliste ressurside juures tuleb meil neid vist küll veel õige kaua oodata — peab kas ümberarvestamistega leppima või tarvita mingisugust erivahendit. Näib küll naeruväärt olevat üldse mingisuguse „vahendi“ peale mõelda, lihtsa mahaarvamisega peaks ometigi igatüks valmis saama, tegelik töö näitab aga, et see siiski eriliselt naeruväärt ei olegi. Lihtsatel harjutustel ja õppelaskmistelgi näeb sageli, et vigu tehakse kõige lihtsamates arvestustes. Uskumata jämedaid vigu teevad tihti isegi need, kellelt nende haridulise tasapinna kohaselt sarnaseid pöörasusi sugugi oodata ei või. Kui siis nii kui nii kehvapoolne rehkendaja tegelikus lahingus, jalaväe lahingpiirkonnas, satub möödupunkti, on ilma vigadetegemist otse „keelavate“ abinõude tarvitamiseta vist küll raske õigeid komandosid oodata.

Siin võib niisuguseks „vahendiks“ olla lihtne 0—64-ni jaotatud ring kahekordse nummerdusega. Seda on pealegi hästi võimalik ühendada teise, kaudse laskmise juures väga tarviliku vahendiga — korrigeerimisgraafikuga. Nii ei muutu ta siis ka ülearuseks ballastiks.

Korrigeerimisgraafikust, mis tule korrigeerimise vaatluspunktist teeb väga hõlpsaks, puht mehaaniliseks protseduuriks, teine kord.

Pioneeride koostöö jalaväega pealetungil.

(Rügemendi piirides.)

N. Thar, kapten.

I. Pioneeriosade ülesannetest üldiselt ja pealetungi lahingu järgud.

Pioneeriosade ülesandeks on abistada jalaväge kõigis lahingulukordades etteülevates töödes, või iseseisvalt teostada erilist oskust nõudvaid pioneertöid.

Oleneb tööde iseloomust, kas pioneeriosad antakse ajutiselt jalaväe käsutusse kindlate ülesannete täitmiseks, või nad saavad eriülesanded otsekohe vanemalt juhilt ja täidavad neid, pidades sidet jalaväega.

Tarbekorral, kui seda nõuab olukord, pioneerid astuvad võitlusse üheväärselt jalaväega (J. E. II §§ 188—190).

Pealetungil pioneeride ülesanded on mitmekesised ja olenevad olukorrast ja lahingu järkudest. Pealetungi lahingu tähtsamad järgud on:

- lähenemine ja kontakti loomine vastasega,
- kallaletung,
- rünnak,
- edu arendamine ja vallutatud maaala alalhoid (J. E. II § 199).

II. Lähenemine ja pioneeride koostöö jalaväega lähenemisel.

Lähenemine algab siis, kui pealetungija on sattunud vastase suurtükiväe piirkonda, s. o. umbes 10 km vastasest. Jalaväe ülesandeks sellel perioodil on läheneda võimalikult väiksemate kaotustega ja vähema jõukuluga kauguseni, kus võib astuda vastasega võitlusse jalaväe oma relvadega. Lähenemine sünnib enamasti päeval. Harilikult puuduvad veel täpsamad andmed vastasest ja seepärast saadetakse ette julgestamiseks eelkaitse. Luuret korraldatakse, andes eelkaitse ülemale erilisi luureülesandeid, või moodustades eri luursalku.

a) Lähenemine vastase suurtükiväe kaugemale piirkonnas.

Vastase suurtükiväe kaugemale piirkonnas liigub jalavägi harilikult veel kolonnides, kasutades olemasolevaid teid.

Kui vastane on asunud kaitsele, on ta harilikult purustanud või tõkestanud teedevõrgu ja ülepääsud veekogudest, et takistada pealetungija edasilükkumist ja võita

aega jõudude koondamiseks ja positsiooni kindlustamiseks.

Pioneeride ülesandeks sellel lahingu perioodil on abistada teisi väeliike, kõrvaldades takistused, mis raskendavad või tõkestavad edasilükkumist. Need takistused on:

- sildade hävitamine,
- läbiminekuks kõlbmatuks tehtud koolmed,
- teede purustused ja igasugused tõkked teedel,
- peidetud fuggassid teedel ja hoone-tes,
- juhuslikud teede ja sildade purustused, mis tingitud vastase suurtükiväe ja vägede läbimineku (üleminek sildadest).

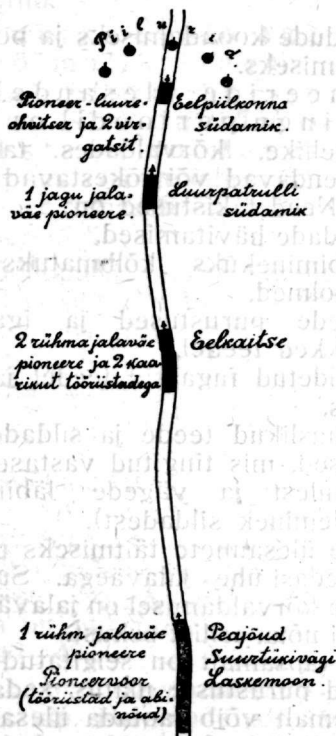
Nende ülesannete täitmiseks pioneerid liiguvad edasi ühes jalaväega. Suuremate takistuste kõrvaldamisel on jalavägi abiks, kui töö ei nõua erilist oskust.

Mida täpsamalt on selgitatud vastase läbiviidud purustuste ulatus, seda otstarbekohasemalt võib jaotada ülesanded jalaväe ja diviisi pioneeride vahel ja seda paremini pioneerid võivad korraldada eeltöid, koguda materjale ja koondada abinõusid purustuste parandamiseks.

Vastase läbiviidud purustuste ulatuse selgitamine on pioneerjuhi ülesandeks. Selleks peab temale viivituseeta kätte toimetama õhufotod maaalalt kuni vastase positsioonini ja ärakirjad lendurvaatlejate ettekannetest. Õhufotodel on purustused ja teedele ehitatud tõkked enamasti hästi nähtavad. Kui aja puudusel ei ole võimalik õhufotosid teha, ilmutada, kopeerida ja pioneerjuhile kätte toimetada, siis tuleb piirduda lendurvaatlejate ettekannetega. Need dokumendid ja kaardi uurimine on aluseks pioneerjuhile ettepanekuga esinemisel pioneeriosade ja tehniliste abinõude jaotamiseks ja parandusmaterjalide kogumiseks.

Teede ja ülepääsude parandustööde kiire läbiviimine on võimalik vaid siis, kui pioneeriosad ja tehnilised abinõud on otstarbekohaselt järgustatud sügavusse. Pioneeriosade järgustus sügavusse on maastikust, olukorrast ja ettenähtavate parandustööde suurusest ja hulgast. Skeemil 1 on näidatud jalaväe pioneeride järgustus

sügavusse. Skeemi ei saa võtta šablooniks; ta selgitab vaid pioneerosade ülesandeid lähenemisel vastase suurtükiväe kaugetule piirkonnas.

Skeem 1.

Pioneer-luureohvitseri ülesandeks on luurata teed, sillad ja veekogud. Harilikult ta liigub edasi eelpiilkonna kõrgusel, et ajaldaselt tutvuneda olukorraga ja võita aega otsuse tegemiseks. Tema käsutusse antud pioneerid, käesoleval juhtumil jagu, liiguvad luurpatrulli südamiku kõrgusel. Väiksemad tööd, nagu üksikute puude kõrvaldamine teelt, vähemate mürsulehtrite täitmine jne. luureohvitser viib läbi oma tööjõuga. Luurpatrulli ei ole soovitatav kasutada nende tööde läbiviimiseks, sest ta peab olema alati võitlusvalmis. Ka peidetud fuggasside leidmine ja mineeritud sildade ohtuaks tegemine on luureohvitseri ülesandeks.

Suuremate parandustööde läbiviimiseks luureohvitseril ei jätku tööjõudu ega abinõusid. Ta peab kiiresti selgitama töö suuruse ja ehitusmaterjalide soetamise võimalused. Kogutud andmed luureohvitser saadab ajaviitmata virgatsiga eelkaitse pioneeridele ja liigub ise luurpatrulliga edasi. Luurpatrulli pioneerid jäävad harilikult purustatud kohta ja asuvad eeltööde teostamisele. Eelkaitse pioneeride kohale jõudmisel liiguvad luurpatrulli

pioneerid edasi, et ühineda nii kiiresti kui võimalik luurpatrulliga uute ülesannete täitmiseks.

Eelkaitse pioneerid, saades pioneer-luureohvitserilt teated purustustest, ruttavad ettepoole, et kõrvaldada takistused ja sellega võimaldada jalaväele edasi liikuda. Nad viivad läbi hädatarvilikud parandustööd, kõrvaldavad tõkked teedelt, täidavad mürskude lehtrid, ehitavad möödapääsud purustatud kohtadest ja parvetavad jalaväge vastaspoolsele kaldale, kui vastane on purustanud sillad. Osa eelkaitse pioneere jääb harilikult purustatud kohta parandustööde jätkamiseks ja täiendamiseks, kuna teine osa eelkaitsega edasi liigub.

Peajõudude pioneerosade ülesandeks on parandada purustused, mis on tekkinud vastase kaugetule suurtükiväe mürskudest ja hilissütitatavatest fuggassidest pärast eelkaitse osade möödumist. Ühinedes eelkaitse pioneeride purustatud kohta mahajäänud osaga, peajõudude pioneerid abistavad neid täiendada esimesi parandustöid ja kõvendada ülenäasud peajõudude üleminekuks. Kui tarvidus nende järele on möödunud, liiguvad nad harilikult edasi, et ühineda eelkaitse pioneeridega, kuna eelkaitse pioneeride mahajäänud osa jääb peajõudude juure.

Jalaväe pioneeride tööd ei piirdu mitte ainult nende takistuste kõrvaldamisega, mis jalaväe edasiliikumist tõkestavad. Ühel kõrgusel jalaväe peajõududega harilikult ka eelkaitsega, liigub jalaväele juure antud otsese toetuse suurtükivägi või isegi diviisi suurtükivägi. Otsese toetuse suurtükivägi peab alati valmis olema tule avamiseks jalaväe edasiliikumist takistavatele vastase vastupanudele. Selleks liigub ta lähenemisel harilikult hüpetena ja pioneeride ülesandeks on võimaldada suurtükiväe edasiliikumist ja varustamist laskemoonaga.

Diviisi pioneeride ülesandeks on täiendada esialgsed parandused ja kõvendada sillad peateedel ülesõiduks diviisi suurtükiväele, voorile, autotranspordile ja tardekorral ka tankidele, soomusautodele ja raskele suurtükiväele. Ka teede ja sildade korrashoidmine on harilikult diviisi pioneeride ülesanne.

Meie oludes peaks olema vähemalt igal brigaadil oma autosõiduks kõlblik juureveo tee.

Nende ülesannete täitmiseks liiguvad diviisi pioneerid harilikult peateedel, pea-

letungivate rügementide peajõudude kolonni tipus, pidades tihedat sidet jalaväega ja jalaväe pioneeridega. Kui diviisi pioneerid liiguvad jalaväe peajõudude kolonnis, siis koondatakse jalaväe pioneerid eelkaitse kõrgusele ja diviisi pioneeriosa juht saadab eelkaitse juure pioneerluureohvitseri side pidamiseks jalaväe pioneeridega ja ajaldase informatsiooni saamiseks. Sel juhtumil diviisi pioneerid täidavad peajõudude pioneeride kohuseid.

Üldiselt on maksev teede ja ülepääsude parandamisel järgmine põhimõte: pioneerid viivad läbi parandustööd niisuguses ulatuses, et võimaldada edasiliikumist üksusele, kelle käsutuses nad on; ühtlasi nad on kohustatud teatama järgnevale pioneerjärgule ettetulnud purustuste ja takistuste suurusest.

Parandustöödel kasutavad pioneerid koosseisu ja kohalikke materjale. Tarbekorral nõuavad nad parandusmaterjale seljatagusest.

Tehniliste abinõude järgustus sügavusse oleneb olukorrast ja ettenähtavate parandustööde ulatusest. Luurpatrulli pioneerid peavad harilikult leppima kantavate tööriistadega. Eelkaitse pioneerid peab varustatama küllaldaselt arvul tööriistadega, materjalidega (kõied, sidumismööri, traat, klambriid, võimaluse korral ka sillutuslauad jne.) ja tarbekorral abinõudega vähemate veekogude ületamiseks (kiirsillad). Peajõudude kolonni tiivus liigub osa pioneervoori, et oleks võimalik viivitusega täiendada eelkaitse pioneeride tagavara tööriistadega, materjalidega ja abinõudega. Ülejäänud pioneervoor, tarbekorral ka ettepoole saadetud pargi osa, liiguvad peajõudude kolonni sabas.

Vastase tegevusest ettejäudmiseks on sageli kasulik ja otstarbekohane tugevate segaluursalkade ettesaatmine vastase esiosade hävitamiseks või maastiku tähtsamate esemete kiireks vallutamiseks. Segaluursalk kujutab endast tugevat luureüksust, kuni ühe jalaväe kompaniini. Suurema liikuvuse saavutamiseks on kasulik teda asetada autodele või kütthobustele. Luursalgale antakse kaasa pioneere, raskeid kuulipildujaid, jalgrattureid, soomusautosid, tehnilisi sidevahendeid, ratsanikke ja tarbekorral saatesuurtükke. (J. E. II § 39).

Segaluursalgale juure antud pioneeriosa suurus ja tehniliste abinõude hulk olenevad luursalga koosseisust ja teedevõr-

gu seisust, normaalselt ta ei ületa rühma. Pioneeride ülesandeks on kiiresti kõrvaldada teedelt takistused, mis luursalga edasitungimist tõkestavad, sest segaluursalk ei või liikuda väljaspool teid. Ootamatuse saavutamiseks on segaluursalga kiire edasitungimine, seega ka kiire teede ja ülepääsude parandamine ülitähtis. Parandustöödel on jalavägi pioneeridele abiks. Pioneerid peavad kaasas vedama suuri mullatööriistu, et tarbekorral nendega varustada ka jalaväge.

Kui vastane on ettevõtnud laiaulatuslisi teede ja sildade purustusi, siis on tarbetu ette saata segaluursalku, sest pioneerid ei suuda õigeaks ajaks läbiviia parandustöid ja tugeva segaluursalga kiire edasiliikumine on võimata.

b) Lähenedamine vastase suurtükiväe mõjuvõtule piirkonnas.

Lähenedamisel vastase suurtükiväe mõjuvõtule piirkonnas, alates umbes 5 km vastasest, jalavägi peab hargnema väiksemateks kolonnideks, kokkukõlastades oma liikumist maastiku iseärasustega. Lahtisel maastikul, mis soodustab maa-pealset vaatlust, liigub jalavägi kompaniidena, tarbekorral koguni rühmadena, laiema rindel, enamasti väljaspool teid. Kuid teede ja ülepääsude kordaseadmise on siiski veel tarvilikud, sest kuulipildujate ja laskemoona vankrid, samuti ka otseste toetuse suurtükivägi peavad jalaväele järgnema. Kaetud maastikul, mis võimaldab varjatud liikumist, läheneb ka jalavägi vastasele teed mööda võimalikult lähemale.

Pioneeride ülesanded selle lahingu perioodil on üldiselt samasugused, kui lähenedamisel vastase suurtükiväe kaugemale piirkonnas. Kui teedevõrk on enam vähem korras ja kui ei ole ettenäha suureulatuslisi parandustöid, on kasulik juure anda pioneere ka vähematele jalaväe kolonnidele, et nendele kergendada edasiliikumist. Väiksematele jalaväe kolonnidele juure antud pioneeride ülesandeks on tähistada kolonni teed, tarbekorral tasandada ebatahused ja ehitada purded või sillakesed ülepääsemiseks laiematest kraavidest ja ojadest. Eriti tähtis on pioneeride juureandmine lähenedamisel metsas, sest metsas peab tähistatama lähenedamise teed ja tihedas metsas raiuda läbipääs. Selleks liiguvad kolonni ees kolm 5—6-mehelist gruppi 10—20 sammu kaugusel üksteisest. Esimene grupp raiub maha jämedamaid

puid; teine grupp koristab teelt maharaiutud puud ja raiub maha võsastiku; kolmas grupp koristab teelt maharaiutud võsad. Esimese grupiga liigub ohvitser bussoliiga.

d) Lähenedamine juba võitluses olevate osade kattel.

Lähenedamine juba võitluses olevate osade kattel sünnib enamasti öösi. Vastasega kontaktis olevad osad on harilikult juba teostanud teede ja ülepääsude hädatarvilikud parandustööd. Ülepääsude juure määratakse korrashoiu komandod vastavalt olukorrale jalaväe või diviisi pioneeridest. Korrashoiu komando ülesandeks on korraldada üleminekut, kiiresti parandada vägede üleminekust või vastase tulest tingitud juhuslikke purustusi ja võimaluse korral kõvendada silda või purret. Korrashoiu komando koosseis on ülepääsu iseloomust ja vastase suurtükiteest.

Jalaväe pioneerid liiguvad kolonni tipus ja nende ülesandeks on parandada vastase suurtükiteest purustatud teed. Tarbekorral abistavad nad korrashoiu komandosid ülepääsude parandamises. Pärat ülesande täitmist asuvad nad oma endisele kohale kolonni tippu.

Kui vastane ei ole jõudnud kaitseks korraldada ja oma positsiooni katta laialulatusliste purustustega, siis koondatakse harilikult suurem osa pioneeride peajõudude juurde ja eelkaitse ülemale käsutusse antakse umbes rühm pioneeride juhuslikkude takistuste kõrvaldamiseks. Pioneeride ülesanded on samad mis eelmisel juhtumilgi.

Kohtamislahingus on pioneeride osade järgustus ja ülesanded harilikult samasugused.

Kui on ettenäha üleminek jõest, tuleb koondada pioneerid, ülemineku abinõud ja silla ehitamiseks vajalikud materjalid eelkaitse kõrgusele. Üleminek jõest on eriteem ja seepärast pikem kirjaldus jääb siin ära.

III. Teoreetiline näide pioneeride koostööst jalaväega lähenedamisel

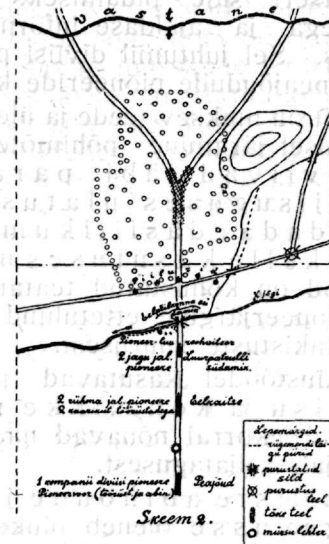
Olukord: Vastane on ennast kaitseks korraldanud ja oma positsiooni katnud vähemalt kahe purustusega igal lähenedamisteel.

Ohuluure on kindlaks teinud vastase positsiooni asukoha ja teelahkme purustuse rügemendi lõigu lõunapoolsel piiril.

Rügemendi lähenedamine on ühtlasi ka brigaadi peateeks.

Diviisi inseneri ettepanekul annab diviisi ülem ühe kompanii pioneere brigaadi ülemale käsutusse.

Jalaväe ja diviisi pioneeride jär- gustus on näidatud skeemil 2.

Pioneeritööde teostamine: Eelplikkond jõuab jõe ja leiab, et sild on vastase purustatud. Pioneer-luureohvitser saab teada kohalikkudelt elanikkudelt, et sillast umbes 100 m. pärvett on jõgi madal ja et seal võib jõest läbiminna. Kontrollides kohapeal need andmed leiab ta, et koolme on kõlblik läbiminekiks kõigile väeliigile, et vastane ei ole ehitanud tõkkeid koolme kohal, et omapoolsel kaldal on olemas tee ja tuleks vaid ehitada apparell ja et vastaspoolsele kaldal puudub ühendustee maanteega, kuid maapind on seal paadunud ja vastupidav. Ühtlasi ta teeb kindlaks, et kohapeal leidub materjali purde ehitamiseks. Nende andmete põhjal ta otsustab, et tuleks kaevata kaks apparelli koolme kohas, tähistada ühendustee vastaspoolsele kaldal, tähistatud tee ühendada maanteega apparelliga ja ehitada purre pukktagedele jalaväele purustatud sillast 25 m vastuvett, kus jõgi on kitsam ja ka mitte liig sügav. Luureandmed ühes ettepanekuga ta saadab ajaviitmata virgatsiga eelkaitse pioneerosa juhile, käesoleval juhtumil rügemendi pioneerikompanii ülemale.

Piilkond läheb koolmest läbi vastaspoolsele kaldale, et kaitsta luurpatrulli südameku ootamatuse eest ja võimaldada pioneerohvitseril rahulikult koguda tarvilikud andmed.

Luurpatrulli südramiku kohale jõudmisel käseb pioneer-luureohvitser pioneeridele kaevata kaks apparelli koolme kohas ja tähistada ühendustee vastaspoolsele kaldal. Ise ta liigub edasi ühes eelplikonnaga.

Eelkaitse pioneeride juht, harilikult rügemendi pioneerikompanii ülem, saades informatsiooni pioneer-luureohvitserilt, ruttab ühes tema käsutada olevate pioneeridega jõe, et võimalikult kiiremini kõrvaldada takistused, mis tõkestavad edasiliikumist. Jõudes jõe ta suurendab tarbekorral apparellide ehituskomandod. Luurpatrulli pioneerid jäävad kohale lõpetama alatud tööd, kuna pioneer-luureohvitseri käsutusse saadab eelkaitse pioneeride juht üks või kaks jagu mõnest teisest rühmast. Ülejäänud pioneeridega ta ehitab purde jalaväele. Tarbekorral on eelkaitse osad abiks apparellide ehitamisel, kuid tarviliste tööriistadega peavad neid varustama pioneerid.

Niipea, kui on võimalik kasutada apparelli, lähevad eelkaitse osad koolmest läbi vastaspoolsele kaldale ja jätkavad edasiliikumist. Pioneerid jäävad maha parandustööde lõpetamiseks. Apparellide kaevajad lõpetavad oma töö varem ja eelkaitse pioneeride juht liigub ühes nendega edasi, et ühineda eelkaitse osadega uute ülesannete täitmiseks. Purde ehituskomando jääb maha kuni peajõudude pioneeride kohale jõudmiseni.

Diviisi pioneerid liiguvad esijärge rügemendi peajõudude kolonni tipus saates eelkaitse osa kõrgusele luureohvitseri pioneerjaoga.

Pärast eelkaitse osade möödumist on vastase mürisk teed pihtanud ja purustanud. Diviisi pioneerid, jõudes purustatud kohale, täidavad mürsulehtrid ja katavad sõidutee selles kohas palkidega.

Diviisi pioneeride luureohvitser, saades teada, et sild on purustatud, ruttab ühes tema käsutada oleva pioneerjaoga jõe, et lõpetada jõe luure diviisi pioneeride kohalejõudmise ajaks ja võimaldada ajaviitmata asuda sillaehituse töödele. Kui õhufotode abil on juba varem kindlaks tehtud purustuste kohad, võiks ka diviisi pioneerid juba varem saata ettepoole kuid järjelise parandusviisi on otstarbekohasem, sest vastane püüab takistada parandustöid suurtükitulega ja seepärast ei ole soovitatav koondada suuremaid jõude purustatud kohta.

Vastase mõjuvõime piirkonnas (skeem 3) hargneb jalavägi väiksemateks kolonnideks ja jalaväe juht, ära kuulates pioneerikompaniiülema ettekanne, jaotab pioneerid üksikute kolonnide vahel. Ettepaneku tegemisel on pioneer-

Skeem 3.

kompaniiülema aluseks õhufotod ja pioneer-luureandmed. Käesoleval juhtumil jalaväe juht määrab:

- 1½ rühma vasakpoolse kolonni ülemale käsutusse, sest vasakpoolne kolonn liigub peatee suunas ja vastane on ehitanud tõkkeid teele langetatud puudest; selle tõkke kõrvaldamise töö on võrdlemisi lihtis ja tarbekorral jalavägi võib olla abiks pioneeridele;
- 2 jagu keskmise kolonni ülemale käsutusse; keskmine kolonn on võrdlemisi väike, kõigest kompanii, kuid siin tuleb kohati parandada teed ja ehitada ülepääs ojast otsese teetuse suurtükiväele;
- 1 rühm parempoolse kolonni ülemale käsutusse; siin tuleb parandada vastase purustatud tee või ehitada möödapääs purustatud kohast.

Vastavalt ettenähtud parandustöödele jaotab pioneerikompaniiülem ka tööriistad kolonnide vahel.

Pioneeride ülesanded on üldiselt samad, mis lähenemiselgi vastase kaugele piirkonnas.

Diviisi pioneerid ehitavad silla diviisi suurtükiväele ja veoautodele ning täiendavad jalaväe pioneeride poolt läbi viidud esialgseid hädavarvilikke parandustöid.

IV. Kontakti loomine ja pioneeride koostöö jalaväega kontakti loomisel.

Kui jalavägi on jõudnud kauguseni, kust ta võib astuda vastasega võitlusse oma relvadega, hakkab kontakti loomine. Eelkaitse osad püüavad läbi tungida vastase eelosadest ja luua võimalikult sügav kokkupuutumine vastasega, et selgitada tema tõsise vastupanu iseloom. Edasi tungides eelkaitse osad jõuavad jooneni, kus vastane hakkab avaldama vastupanu tervel pealetungi rindel. Ta tuli sulub kõik teed ja lähised niivõrra mõjuvalt, et eelkaitse osad ei suuda seda enam maha suruda nende eneste abinõudega. Kontakti loomine on lõppenud ja hakkab kallaletung.

Kontakti loomisel jalavägi ei vaja pioneeride otsekohest kaasabi, välja arvatud üleminekul jõest. Pioneeriosade ülesanded on üldjoontes samad mis lähenemiselgi, kuid edasiliikumine on aeglasem. Jõudes kauguseni, kus teede kasutamine ei ole enam võimalik vastase suurtükiväe pärast, pioneerid jäävad ajutiselt peatama. Nad täiendavad esialgseid parandustöid ja tarbekorral moondavad vastasele nähtavad teejärgud, kergendades sellega peajõudude ja varude lähenemist, varustamist ja evakueerimist.

Eelkaitse osad, jõudes jooneni, kust nad enam edasi ei saa omal jõul, organiseerivad siin endid visaks vastupanuks ja moodustavad lähtealuse, kust areneb järgnev kallaletung. Lähtealuse organiseerimistööd viib jalavägi iseseisvalt läbi. Tarbekorral pioneerid varustavad teed ja varjatud lähised teenäitajatega vastavalt jalaväe juhilt saadud korraldustele ja näpunäidetele. Pioneeride peamiseks ülesandeks sellel perioodil aga on materjalide ja sillakeste valmistamine, et kallaletungi arenemisel võimaldada suurtükiväele, eriti saatesuurtükiväele, ajaviitmata ja võimalikult lähedal järgneda jalaväe esiosadele.

V. Kallaletungi ettevalmistamine ja pioneeride ülesanded sellel lahingu perioodil.

Kui vastane on jõudnud ennast kaitseks korraldada ja positsiooni kindlustada, siis on ettevalmistamata kallaletung raskeks ja sageli võimata. Kallaletungi peab enamasti eelnema vastase positsiooni luure ja jõudude koondamine kallaletungiks. Pioneerihvitserid peavad osa võtma positsiooni luurest, sest nad on rohkem vilunud moondamistöodes ja vastase kaitseehituste otstarbe määramises ning võivad kergemini üles leida tähtsa-

mad kaitseehitused ja otsustada nende tõelikkust. Selleks pioneerihvitseridel peavad olema kasutada ka õhufotod.

Mida lühemat aega kestab kallaletungi ettevalmistamine, seda vähem aega jääb ka vastasele kaitse korraldamiseks, positsiooni kõvendamiseks ja jõudude koondamiseks kardetavasse suundadesse.

Ettevalmistamise perioodil jalavägi teostab iseseisvalt positsiooni lihtsamaid kindlustustöid, nagu kaevikute ja ühenduskraavide kaevamine, lihtsamate vaatluspunktide ehitamine, laskevälja puhastamine, kiirtõkke, kerge ja killukindlate varjendite ehitamine jne., kuna materjalide valmistamine ja varustamine suurte tööriistadega ning ladudest saadavate materjalidega jääb pioneeride hoolde. Varuosadest antakse pioneeridele abijõude, kes pioneeride juhatusel valmistavad ja saadavad kohale vajalise materjali nõutavais mõõdetes — eraldi komplekt iga ehitise jaoks. Kohapeal jääb teostada kaevetööd ja kohale asetada ehitise üksikud osad. Pioneeride ülesandeks positsiooni kindlustamise alal on keerukate kaitseehituste teostamine, nagu vaatluspunktide ja komandopunktide ehitamine vanematele juhtidele ja täiendus-suurtükiväele ning eriliste moondamistöde läbiiviimine. Eriti tähtis on liiklemise moondamine teedel ja varjatud lähiste loomine, sest need tööd kergendavad varjata pealetungija kavatsust. Pioneeride tähtsamaid ülesandeid aga on ühendusteede korraldamine ja parandusmaterjalide valmistamine, kogumine ja ladude asutamine õnnestunud rünnaku korral positsioonile viivate teede ühendamiseks vastase teedevõrguga ja vastase nurustatud teede ja ülepääsude parandamiseks.

Ühendusteel on hädatarvilikud igale relvaliigile positsioonile asumiseks, varustamiseks laskemoonaga, toiduga ja ehitusmaterjalidega, side pidamiseks ja haavatute ning haigete evakueerimiseks. Mida paremini on korraldatud teedevõrk, seda kiiremini võib teostada jõudude koondamist, seda rohkem võimalusi on tabada vastast ootamatult, seda mõjuvam võib suurtükivägi toetada jalaväge kallaletungil, rünnakul edu arendamisel ja vallutada maa-ala kaitsmisel vastase vastu löökide puhul.

VI. Rünnak ja pioneeride koostöö jalaväega rünnakul.

Saabudes umbes 150—200 m kaugusele, mil laskurjaod algavad möödumist ker-

gekuulipildujate jagudest, on kallaletungija jõudnud rünnaku lähtealuseni. Rünnaku lähtealusel iga üksus suunitakse selle punkti vastu vastase positsioonil, mida ta peab ründama. Rünnak õnnestub ainult siis, kui ta on hästi ettevalmistatud tervel kallaletungi vältusel. Õnnestunud rünnakule peab järgnema julge, hoogne ja innukas sissetungimine vastase seisukohtadesse. Sissetungimise osad peavad tormama edasi vastase positsiooni sügavusse, hävitades vastase vastulöögi püüdeid ja surudes maha tulega taanduvat vastast. Eriti tähtis on automaatrelvade ja saatesuurtükkide õigeaegne järeleviskamine edasitungivate osade abistamiseks.

Jalaväe pioneerid peavad abistama jalaväge, kõrvaldades takistused, mis edasitungimist tõkestavad. Ülepääsude ehitamiseks kaevikutest, ühenduskraavidest ja lehterväljast määratakse pioneerkomandosid, kes liiguvad ühel kõrgusel jalaväe varuosadega. Üksikute komandode koosseis ja ülesannete jaotus olenevad olukorrast ja maastikust.

Tõkete purustamine on põhimõttelikult suurtükiväe ülesandeks, kuid läbikäikude tegemine tõketest on seotud suure laske-
moona kuluga. 25 m pikkuse läbikäigu tegemiseks 15—20 m laiast tõkkest kulub laskmisel 75 mm suurtükkidest 2,5 km kauguselt 600, 3 km kauguselt — 700, 4 km kauguselt — 800, 5 km kauguselt — 1000 ja 7 km kauguselt 1200 mürsku. Sellest on näha, et suurtükivägi ei suuda täielikult ja igalpool tõkkesid purustada. Peab ettenägema, et purustused, mis oodatakse suurtükiväelt, ei ole täielikult teostatud ja et ründaja jalavägi leiab ees osaliselt purustamata tõkke. Nende takistuste kõrvaldamiseks moodustatakse erilised purustajate komandod pioneeridest. Purustajate komandode ülesandeks on lõhkeainete laengute abil purustada tõkkesid ja vallutatud maa-ala läbi otsida aeglase süütamisega fugaaside suhtes. Kui kallaletungi ettevalmistamine kestab pikemat aega, siis on võimalik põhjalikult luurata vastase positsiooni ja kindlaks määrata tähtsamate kaitsehitiste asukohad ja anda purustajate komandodele täpsamad ülesanded.

Õösi ja kallaletungil asulas ja metsas, kus edasitungimine on aeglane, majast majja ja raidtõkete läbi vajab jalavägi eriti purustajate kaasabi.

Purustustööd korraldab jalaväe juht pioneerjuhi ettepaneku alusel, kuna komando koosseisu määramine ja tarviliste abinõudega varustamine jääb pioneerjuhi hoolde. Tarbekorral antakse pioneeridele juurde lisatööjõude. Purustajate komandod antakse juurde jalaväele kindlate ülesannete täitmiseks; jalaväe juht ei või neid kasutada muudeks töödeks. Pärast ülesannete täitmist ühinevad komandod oma üksustega.

Purustajate ja parandajate komando ülemaks peab määrama ohvitseri, sest komandodel tuleb töötada rasketes oludes ja juht peab meeskonna enese järele kiskuma isikliku eeskujuga. Ohvitser peab olema vilunud, et kiirelt ja tabavalt otsustada takistuste kõrvaldamise võimalused ja selleks vajalised tööd.

VII. Edu arendamine ja vallutatud maa-ala alalhoidmine ning pioneeride koostöö jalaväega sellel perioodil.

Pealetungivate jalaväe osade tähtsaks kohuseks on saavutatud edu ära kasutada. Vastase jälitamiseks määrab vanem juht erilised jalaväe osad, tarbekorral asetatud autodele või kütühobustele ja toetatud soomusautodega.

Peajõudude jalavägi järk-järgult tõmbub kolonnisidesse ja jätkab edasilikumist eelkaitse osade kattel.

Jälitajate osade käsutusse peab määrama pioneere tarvilikkude abinõudega vastase tehtud hävituste parandamiseks ja tõkete kõrvaldamiseks. Pioneeride ülesanded on samasugused, nagu lähene-
miselgi.

Vallutatud maa-ala korraldab kaitseks jalavägi iseseisvalt. Tarbekorral varustavad pioneerid jalaväge vajalike materjalidega. Pealetungivate osade jõudmisel neile määratud eesmärgini määratakse kindlaks vastava juhi korraldusel need osad, kes organiseerivad vallutatud maa-ala kaitseks. Vallutatud maa-ala organiseerimisele asumisega lõpeb pealetung ja hakkab kaitsepositsiooni korraldamine.

Lennuvägi meie rannakaitses.

Vastuseks artiklile.

I.

Meie rannakaitses abinõude valiku küsimus on seni käsitamist leidnud viimase poolaasta kestel „Sõduri“ veergudel neljas artiklis, mis ilmusid nr. nr. 43/44, 45/46, 50/51/52 — 1929. a. ja nr. 7/8 — 1930. a.

Küsimus on meil praegu päevakorral, sellepärast ka sõnavõtt põhjendatud ning ajakohane.

Kolme esimese artikli autorid käsivad lahkuminevaist (mitte vastukäivatest) vaatekohtadest allveelaevade ja lennukite osa rannakaitsel, kusjuures lugejal võimalus jääb ühe kui teise autori väidetest ja vastuväidetest teha järeldusi ja asuda neis küsimusis mingisugusele seisukohale. Mainitud kolmes kirjutises toodud väited on nende jälgijaid viinud edasi samm-sammult küsimuse lahendamise suunas, olgugi, et nende poolt hoopis käsitamata on jäetud mõned üsna olulised rannakaitses abinõud.

Kui esimese artikli „Mõtteid meie rannakaitses korraldamisest“ autor lõpptulemusena soovib „tõsiselt kaaluda, kummale kuulub siin eesõigus“ (allveelaev või lennuk), siis teine artikkel „Meie rannakaitses abinõude valikust“ toob tubli tüki sellest „tõsisest kaalumistest“. Kui esimeses artiklis oli vaid mõne sõnaga mainitud ameeriklaste katset „New Jersey“ ja „Virginia“ga“ ja sellest tehtud põhjendamata ja liiga kaugeleulatuv järeldus, siis teises artiklis toodud üksikasjalikud ning täiesti objektiivsed vastuväited ühes sündmuse täpsa kirjeldusega olid enam kui tarvilikud küsimuse igakülgeks valgustamiseks. Samuti ka lennuki ja allveelaeva võimete ja tegevuse võrdlusel.

Teise artikli autor lõpul selge sõnaga fikseerib, milliseid ülesandeid lennukid võivad täita paremini kui allveelaevad (ka laevad üldse), mainides nimelt luure ülesandeid, vaenlase baasi purustamist ja merikindluste tulejuhtimist.

Ka kolmas artikkel „Mis võib meie rannakaitses loota torpeedolt ja pommilt“, on kaugel igasugusest tendentsist, ning küllalt objektiivselt valgustab allveelaeva omadusi võimaldades seega ka vähikule täpsama orienteerumise ses küsimuses.

Hoopis iselaadisele ja „reast väljas“ vaatluskünkale asub aga neljanda artikli

„Lennuvägi meie rannakaitses“ autor niihästi eelmiste artiklite tõlgitsemises, kui ka oma väidetes.

Ka vaimustatuimat lennuväe poolajat, kes enam-vähemgi orienteerunud eriti rannakaitses põhialustes, praeguses arengjärgus ja arengu suunas, ei või see artikkel jätta üksikõikseks. Selles vahest ehk peitubki selle artikli üks peamistest vourustest.

Võiks soovida autorile õnne rannakaitses probleemi otstarbekohase, lihtsa ja kategoorilise lahenduse puhul, kui aga ei teki kahtlus, kas lugupeetud autor seda õnnesoovi ei võta pilkena.

II

Eeskätt peatuksime küsimuse põhimõtetelisel külgedel. Kui võtta tõeks autori lõpuväide lennuväe osa kohta rannakaitses, siis satume vastollu rea üldpõhimõtetega, samuti ka mõne Maailmasõja kogemustel kindlakskujunenud vaatega; ehk siis lennuvägi peale sõda, s. o rahuajal, peaks teinud olema rea üllatavaid edusamme ja ümberkujunemisi, nii et peaksime autori väidete tõlgitsemisel vastavalt toetuma ka neile alles auravate „rahuagegsete kogemuste“ varal meile autori poolt esmakordselt serveerit uutele võimalustele ja aladele lennuväe kasutamisel.

1. On vist küllalt põhjendatud väide: „Iga uus sõda algab sealt, kus lõppes eelmine.“ Rahuaja kogemustel ei saa tarvitusele võtta tuliuisi võitlusviise ega vahendeid, kuna puudub igasugune võimalus nende läbiproovimiseks lahingolukordades; veel vähem mõtleb keegi rahuaja kogemustel a s e n d a d a proovitud viise ja vahendeid uute, läbiproovimatuatega. Rahuaja arengul on teine ilme: see on tehniline täiendamise, viimistlemise ja möödunud sõja õpiste seedimise ning elluviimise periood nende võitlusvahendite ja viiside juures, mis omandasid eluõiguse möödunud sõjas; rahuaja kogemustel tekkinud uudistele ei rajata esialgu midagi, kuigi neid alaliselt tarvitamiseks ettevalmistatakse. Taktika areneb vaid sõjaajal — järgneval rahuperioodil saab ta vaid ametliku tunnustuse.

Ning laevade (olgu kauba või sõjalaevade) hävitamine Maailmasõja kestel kui

"Hakkapeliitta" nr. 13 — 1930.

Soome noored kaitseväge saabumisel.

ka lõpul ei sünninud teps mitte esijoonelennukite poolt.

2. Teiseks põhimõtteks, millele autor on jala taha pannud, on see, et ükski uus relv ei asenda seniseid, vaid ainult asetub nende kõrvale, kas täiendades, abistades neid ehk suurendades relvade üldnimestikke. Kuulipilduja ilmumine ei tõrjunud eemale püssi, lennukiväe ilmumine lahingväljale ei vähendanud jalaväe tähtsust, ja kui lugupeetud autor lubab, ei tõrju ta eemale ka laevastikku ega suurtükkiväge nende aladelt. Kuid siiski olgu tervitet lennukiväge, sest relvade arvu suurendamine suurendab koostöö vajadust endiste ja uute vahel.

Ärgu telkkigu mitu lugupeetud opponendil kiusatus toodud põhimõtet siduda vana püssiloksu asendamisega uue relvaga, s. o. uue püssiga muidugi, ehk iganenud ja purukskukkunud lennuki asendamisega tuliuue ja muidugi ka võimsama teraslinnuga.

3. Ei oleks ka liigne tõmmata põhimõtetilike paralleeljooni laeva pommitamisele suurtükist ja lennukilt.

Iga laeva ehk laeva tüübi kohta on olemas (juba projekteerimisel ära määratud) andmed tema kaitseosumuse kohta — järelikult ka selle kohta, milliste lõhkeaine

hulkadega (s. o. milliste pommitamisvõimudega) on otstarbekohane teda pommitada. Selle tõttu jätab kõrvalpommitamise suuruse või suurtüki kalibri küsimuse, vaadeldes pommitamisküsimust ainult tabamisvõimaluste seisukohalt.

Suurtükkiväelane, olgu rannal või laeval, teatavasti kunagi ei oota tabamisi esimeselt kogulasult. Esimene kogulask on peamiselt selleks, et tema alusel kindlaks määrata uued, parandatud laskeandmed järgneva kogulasuks.

Laeva pommitav lennuk täidab laengu otstarbet suurtükis: tema viib mürsu (pommi) tarvilikule kaugusele, ning püüab teda saata märki. Tavalise traektoriumi asemel oleme saanud küll teistsuguse lennutee, mis koosneb lennuki teekonnast pluss pommi langemistee, kuid lõpptulemus on põhimõttelt sama: ükski lendur vist ei looda tabet esimeselt pommit. Kuid lennukilt visatavad kõik järgnevad pommid ei erine millegagi esimesest — „proovi-pommit“ — sest kuidas võtab lennuk esimese hülbe arvesse järgneva pommi jaoks? Kas ei ole lennuk olukorras, milles oleks suurtükkiväelane, kui tal puuduks võimalus korrekterida tuld? Suurtükkidest iga järgnev kogulask viib kavakindlalt ligemale eesmärgile; kuid

lennukitelt? Kas pole see mitte harilik võimaluste-teooria põhjal ettearvatav juhhus, millega lennuk saavutaks eesmärgi?

Kui mitte, siis oleks huvitav ligemalt teada, millised abinõud on olemas lennukitel oma „tule“ korrekterimiseks ja millised oleksid väljavaated ses suhtes tulevikus?

On õige, et lennuki paremuseks on väga suur „laskekaugus“, kuid tabamisvõimaluste juhuslikkuse tõttu ja mitmetel teistel põhjustel ei mõelda praegu veel kuskil suurtükiväe asendamisele lennuväega. Kuid suurtükk on teatavasti vaid üks semistest rannakaitse proovitud vahenditest.

III.

Asudes lugupeetud autori mõningate silmatorkavate väidete juure, ei saa mööduda C 25 põhjalaskmisest ja veel kord „New Jersey“ ja „Virginia“ loost.

Autori väited — „Maailmasõja kestel ei suudetud nii kaugele jõuda materjalse osa korraldamisega“ ja „tuli ette ainult üksikute laevade põhjalaskmist“ — räägivad iseeneste eest. Lennukite tegevus algas 1914. a. ja 4 sõja-aasta kestel „ei suudetud jõuda nii kaugemale!“ Ja kui ainult üksikute laevade põhjalaskmine on sündinud lennukite poolt, kelle arvele kirjutada siis see hiiglatonnash, mis uputati üldse?

Siin võiks küll C 25 juhust pidada enam erandiks, kui näiteks. Ka võiks küsida, kas olid sel allveepaadil mingeid õhukaitse relvu (s. o. kui kõrgelt teda pommitati) ja mis asjaolud sundisid seda paati jääma veepinnale?

Olgu lisaks toodud veel mõned näited Maailmasõjast:

Katsel pommitada „Goebeni“ jaanuarikuul 1918. a. saadi 200 kallaletungi kestel üks tabe. Kas see fakt tõestab lennuki võimeid, või midagi vastupidist?

Teine juhtum saksa ristleja „Königsbergiga“ ühel Ida-Aafrika jõel: laeva pommitati kahelt hüdroplaamilt, milledest üks sai maha lastud laeva suurtükitega, teine ei saavutanud aga mingeid tagajärgi. Laev sai purustatud kaudse suurtükitelega kahelt monitoorilt, kusjuures tulejuhtimine sündis lennuki vaatluste põhjal.

Põhja-Ameerika Ühendriikide laevastikku kuuluva umbes 500 lennuki tegevuse kogutulemus Maailmasõja kestel palju

tel meredel oli üks hävitatud ja teine „arvatavasti vigastatud“ allveepaat.

Peab ütleva, et küsimusse puutuvaid näiteid on üldse väga vähe, ja needki vähesed tõendavad vastupidist sellele, mida autor tahab järeldada C 25 loost.

„New Jersey“ — „Virginia“ ja teised sarnased katsed võisid õpiseid anda vaid ainult pommiviskamiste tehnika alal, mitte kunagi aga tõestada seda, mis jäi tõestamata sõja kestel. Need katsed võivad kujutada kõike muud, ainult mitte võitlust ajakohase laeva ja lennuki vahel, ja selles on täiel määral teadlikud ka nende katsete korraldajad. Pole teada, et katsete korraldajad ise saadud „kogemuste“ põhjal oleksid teinud mingeid muudatusi oma rannakaitse abinõude vahekorradades. Kui see on aset leidnud, siis oleks huvitav neid lähemalt tundma õppida, sest milline alus oleks muidu meil suuna muutmiseks.

Küll on aga riikides, kus rannakaitsele pöördakse suurt tähelepanu (eeskujuna võiks siin nimetada P.-A. Ühendriike) tähtsa koha rannakaitse vahendite hulgas omanud õhukaitse suurtükivägi. Selle nähtuse põhjused selguvad allpool.

IV.

Eeltoodud read pole mõeldud laevastiku põhjendamatuks ülistamiseks, veel vähem aga lennuväe võimete mahategemiseks. Nad tahavad vaid näidata, et suurtükiväe (olgu rannal ehk laeval) asendamine pommipildujate lennukitega tänapäeval on seotud suure riisikoga. Analooiliselt võiks muidugi ka maasuurtükiväe asendamine pommipildujate-lennukitega kerkida päevakorrale (see oleks ka võrdlemisi rohkem põhjendatud), sest milleks vedada mööda lahinguvälju raskeid torusid, kui mürskude (pommide) kaelasokutamine vaenlasele kergemini ja ökonoomsemalt oleks teostatav peamiselt lennuki abil?

Lennuvägi, kui uustulnuk (ärge mõtelge halvasti), jääb seni (ja see võib kesta veel kaua) abirelvaks, kuni ta lahingus ilmselt oma kätte pole haaranud tegevusi ja ülesandeid, mis muidu kuulusid teistele vahenditele. Kuid samuti, kui lennuvägi iial ei suuda asendada jalaväge maal, ei suuda ta kunagi merel asendada laevastikku; oleks ju laevastiku kadumine merelt analoogiline jalaväge kadumisele maalt.

Katsume ikka ja alati pidada meeles, et laeval on omadusi ja võimeid, mis puu-

durvad lennukil, lennuk omakorda võib täita ülesandeid, milleks laev on võimetu. Üldse, igal vahendil on eriomadused, mis puuduvad teistel. Sellepärast ei saa küsimust asetada nii, nagu seda teeb autor, nõudes „peaosa“ lennuväele. Kui sõjategevus maal nihkub jõe ehk järve piirkonda, on ka kalapaadil täita oma tänuväär ülesanne — võib olla koguni „peaosa“.

Pigemini võiksime omale ette seada täpsamalt meie rannakaitse ülesanded. Analüüeerides neid ülesandeid, jõuaksime terve rea tegevusteni, mida meie rannakaitset peame ootama sõja korral; need tegevused nende iseloomu ja abinõude võimete ning sobivuse kohaselt jaotaksime kõigile rannakaitse abinõudele (rannasuurtükivägi, laevastik, lennuvägi), ning see jaotus näitaks meile pikema vaieldusega, millises vahekorras peavad esinema relvad ja vahendid meie rannakaitset. „Peaosa“ küsimuse võiksime jätta täiesti kõrvale, pöördudes otsarbekohase tööjaotuse kaudu — abinõude õigete vahekorrad leidmisele.

Ning selles tööjaotuses rannakaitset olgu öeldud:

V.

„Tere tulemast, lennuvägi!“

„Tere“ olgu öeldud sellepärast, et meie esmakordselt kokku puutuksime sel puhul sõjalise koostöö alal lennuväega, ja ka rõõmuga olgu öeldud see „tere“, sest nii väga oleme tundnud vajadust lennuväe kaasabi järgi. Meie, randlased, oleme tihti mõelnud oma võimetusele ja lennuväe võimeile teatud juhtudel, kui oleme mänginud „sõda“ koos laevastikuga. Laevastik, kes meie suhtes neil juhtudel harilikult kujutanud vaenlast, on olnud väga korrektne vaenlane. Kuigi oleme alaliselt valvel ja valmis, ikkagi laevastik, tundes meie nõrku külgi (esijoones lennuväe puudumist), on alati ette teatanud oma kavatsusest, näiteks, kas või ühel ligemal ööl hiilida mööda meie päevalgel nii väga imponeerivate torude suudmete eest. Ning oma suurimaks häbiks peame tunnistama, et oleme mööda vahtinud mõnegi „laevanäru“. Ja veel tagantjärgi hakkab närma südametunnistus, kui lugupeetud opponent oma isiklikel kogemustel väidab, et tema ööpimeduses laeva mitte ainult näha, vaid isegi põhja pommitada oleks võinud. Kui pommitamises ka meie oleksime võinud kaasa teha lennuväele, mille eeltingimuseks muidugi oleks olnud laeva ülesleidmine, siis just ülesleidmise asjus kum-

mardame pea sügavas aukartuses lennuväe ees.

Ja siis veel neetud suitsukatted. Nendega üllatas meid laevastik etteteatamata (milline häbematus!) ühel järjekordsel „sõjamängul“. Ning üsna nõutult seisime Looja imede ja inimeste kavaluste ees: kaaluvam osa meie torudest oli „väljalülitud“. See paljastas rea meie omi eksitusi, kuid lennuväe võimed meie tulejuhtimisel oleksid olnud siin kaaluvamad paljutest teistest vastuabinõudest.

Ning nüüd kolmas lennuväe tänuväär tööala, millele koos eelmistega oli juba tähelepanu juhitud kirjutise „Meie rannakaitseabinõude valikust“ lõpul — nimelt vaenlase baaside purustamine. See võimalus ongi põhjuseks, miks rannakaitse abinõude hulgas tähtsaks kohale on tõusnud õhukaitse suurtükivägi; siit selgub ka hävitajate osa rannakaitset.

Vastmainitud lennuväe tegevusalad on proovitud sõjategevuses, ning neile on nii hästi rannakaitset kui ka mujal pöördud vastav tähelepanu. Need on tänapäeval lennuväe hiilgealad, kus ükski teine abinõu ei suuda võistelda lennukiga. Ja just nende alade valgustamiseks pole artiklis „Lennuvägi meie rannakaitset“ pühendatud sõnagi. Ometi need alad nõuavad lennuväe rakendamist rannakaitsele mitte vähemal arvul, kui seda põhjustaks vaid kitsas „pommipildujate lennukite tegevus laevade vastu“.

VI.

Võib olla, on pidanud autor neid tegevusalasid nii endastmõistetavaks, et on arvanud üleliigseks neid üldse mainida; samal põhjusel vist lennuvägi on seni pidanud tarbetuks neid tegevusi igapäisesse praksisesse tuua — demonstreerides lennuki tegevust meie tegevusharjutustel, milleks juhuseid, võimalusi ja vajadustki on olnud küllaldaselt. Igatahes ei ole puudunud võimalus meie oludes, kus lennuvägi oleks võinud oma võimeid teoga tõendada.

Lepime saatusega, et meie, randlased, ei ole õigustatud nägema lennuväge meie tegevusharjutustel; lepime sellega, et vaatlus- ja luureteenistus on lennuväes nii arenenud, et koostöö iga teise väeliigiga sõja korral sobib automaatselt; kuid vaenlase laevastiku hävitamise asjus pommidega, lubage siiski erand: meie vastutustunne on (võib olla on see haiglane nähtus) nii suur, et meie ei suudaks panna käsa rüppe ja jääda ootama (olek-

sime selle juures moraalselt löödud oma tarbetusest), kuni sõjategevuse esietendusel kõikvõimsad pommitajad meid vastastaksid sellest tühjust tööst. See nõuaks tõendust mitte ainult paberil, vaid ka tegelikult.

Alul mainisin üllatavaid edusamme ja ümberkujunemisi, mis paistavad aset leidnud olevat lennuväes. Need oleksid nimelt: ümberkujunemine ses mõttes, et lennuk nagu ei esineks esijoones luure- ja vaatlusabinõuna, samuti aktiivse kaitseabinõuna vaenlase baaside ründamisel, vaid on muutunud esijoones laevade pommitajaks; edusamm ses mõttes, et lennukist vahepeal on saanud laevastiku hävi, mida ta kaugeltki veel ei olnud Maailmasõja lõppedes.

Vähemalt viimase asjaolu tõenduseks peaks lennuvägi korraks siirduma Lasna-

mäelt lahele (elame ju üsna naabruses ja meie oleme raskepärased liikuma) ning meile silme ette seadma tõsiasja, mis seni olnud varjul, ning millisesse meil puudub usk. Kaastundmust meie edaspidise saatusse kohta peale selle, kui olete meie tarbetuse ja jõuetuse toonud päevavalgele, ei tarvitse tunda, sest... rahvaarvu küsimus teeb meile niikuinii muret.

Ja kuigi alul Teil ei õnnestuks oma eesmärgi saavutada, meie sel puhul oleksime kaugel kiusatusest Teid tummistada võimetuiks ehk tarbetuiks, vaid ikka ja jälle näeksime healmeel Teil uusi katseid ja jõupingutusi, sest, mis täna võimatu, see homme võib kujuneda tõsiasjaks.

Nii siis nägemiseni, lennuvägi!

Randlane.

LAHINGUKORD.

Iga sõjaväe lahingukord on tema taktikalise doktriini kajastajaks kõigi ta hüvede ja pahedega. Järelikult mõista teatud sõjaväe lahingudoktriini tähendab enne kõike aru saada tema lahingukordadest, nende põhi-ideest.

Mis on lahingukord? — Lahingukorda võime defineerida kui sellist vägede paiknemist lahingülesande täitmiseks, milline võimaldab väekoondiste ja nende allüksuste kõige kasulikuma lahingulise ära kasutamise ja tagab tegevusühtluse ning vastastikuse abistamise.* Nagu lahingukord võib esineda lugematutes variantides, niisama võivad varieeruda lahingukorra vormid; lahingukord, mis on „normaalne“ ühel juhul, võib osutada teisel ebakohaseks. See asjaolu on põhjuseks, et mõne sõjaväe (näit. saksa) ametlikud eeskirjad, nagu näeme allpool, ei püüagi anda kindlaid lahingukorra väliseid vorme, vaid teevad nad olenevaks olukorrast. Kuid teisest küljest lahingukordade alusidee on ikkagi lahingu enese iseloomust, sellepärast võib alati fikseerida tema (lahingukorra) vastuvaidlematud elemendid.

Väliste vormide mitmekesisusele vaatamata võime jagada kõiki seni eksisteerinud lahingukordi kahte tüüpilisse gruppi — joonelised ja sügavad lahingukorrad. Sügav lahingukord prae-

gusel kujul on tulirelvade arenemisprotsessi tulemuseks. Teda eraldab joonelisest lahingukorrast igivana varude idee.

Anda läbilõige sellest, kuidas arenesid lahingukorra vormid (ühenduses sõjatehnika edusammudega) faalanksist kuni „ešelonide ja gruppide taktikani“, kuidas küpses aegade kestel varu-idee, millise kuju on võtnud praegused „vormid“ ja ideed sõjaasjanduses tooniandvate L.-Euroopa riikide armeeades ja Nõukogude-Vene punaväes — see on käesoleva kirjutise eesmärgiks. Et just punaväe lahingukord peaks meid mitmesugustel põhjustel eriti huvitama, siis on tema juures peatatud pisut üksik-asjalisemalt.

I. Lahingukorra vormid ajaloolises perspektiivis.

Vanaal ajal, mil domineeris külm relv (oda, mõök, kilp), ja viskerelv (kivi, nool, viskoda) oma väikese lennukauguse tõttu esines vaid abirelvana, oli lahingukord kohandatud mõjuva esimese löögi andmiseks. Sellistena tunneme ajaloost klassikaliste rahvaste massiivseid lahingukordi — Kreeka faalanksi ja Rooma legionid.

Faalanks („falang“) kujutas enesest 8—16-realist sügavat ja monoliitset koondrivi, milles võitlejate arv ulatus kuni 16.000. Ta oli äärmiselt paindumata, ras-

* P. Ždanko: „Üldtaktika kursus“ (Gos. izd., Moskva 1930).

kelt juhitud ja halvasti maastikule kohandatud; ka ei sisaldanud ta eneses toetusosi lahingu toitmiseks, edasiarendamiseks ja mõjutamiseks. Niisugusena oli ta rohkem kohane kaitseks kui keerukateks pealetungi-operatsioonideks; pealetung võis teostuda ainult otsejoones ja sellisel pealetungil andis faalanks hiiglarusikana vastasele tugeva esimese löögi.

Rooma leegion, nagu ta eksisteeris vabariigi päevil, oli oma koosseisult palju väiksearvulisem (4500 meest) kui Kreeka faalanks ja kannatas vähem monoliitsuse pahe all. Ta jagunes manipuliteks (à 80 — 200 meest); iga manipul omakorda jagunes 2 tsentuuriaks. Kuna manipulid rivistusid eraldi ja male korras kolmel joonel, siis tuletas leegion meelne praegusaja rivistust „kompaniidena“. Seesugune lahingukord sisaldas eneses juba varu-idee ja üldise varu mõiste tekibki esmakordselt Rooma sõjaväes (Caesar'i ajal). Rooma sõjaväe lahingukord andis soodsamad võimalused: a) löögi ettevalmistamiseks viskerelvadega, b) rindeosade toetamiseks värskete osadega lahingukorra sügavusest, d) kohanemiseks maastikule ja e) juhtimiseks.

Tähtsal määral mõjutasid erineva lahingukorra kujunemist Kreeka ja Rooma sõjaväes vastaste taktikalised omadused: kreeklastel olid peamiselt kokkupuuted idarahvaste ratsaväega — siit vajadus kompaktse faalanksi järele; roomlastel aga tuli pidada visa võitlust sõjakate naaberriikidega, kus kestvad lahingud nihutasid esile vajaduse painduva ja sügava lahingukorra järele. Ent Rooma keisririigi lõpupäevil, mil roomlastel tuli võidelda samasuguste vastastega kui kreeklastel, muutub ka Rooma leegion monoliitseks faalanksiks.

Kui Rooma riigi varemotel hakkas võrsuma germaani rahvaste riiklik võim, pandi alus feodaalsüsteemile. Sõjapidamine muutus ainuüksi feodaalide-rüütlite asjaks. Rüütlite aumõisted ja tung ühesarnasusele olid põhjuseks, et lahingukord kujunes välja ratsameeste hõredaks jooneks (joontaktika). Lahing ise oli rida soomustatud rüütlite kahevõitlusi. Varude kasutamist üldse ei tuntud. Jalaväge sõna otseses mõttes polnud olemas.

XIV sajandil, mil feodaalsüsteem oli juba lagunemisel, tõuseb mitmesugustel põhjustel (riigivallitsejad otsivad abi rüütlike omavoli vastu, ratsaväe kallidus, püsirohku ning tulirelva ilmumine lahingu-

väljale) jälle jalaväe tähtsus. Lahingukord jääb aga kauaks veel ligemale samasuguseks, nagu ta esines rüütlike juures. Põhjuseks oli vägede väikene liikuvus ja tulirelva aeglane arenemine. See jooneline lahingukord oli küll tugev rindelt, ent paindumatus ja varude puudumine tegid tiivad väga tundelikkudeks vaenlase haaramise vastu.

Friedrich Suur täiendas jalaväe joonelist lahingukorda (tol ajal eksisteeris 2 joont) astmelise vormiga. See oli teatud sammuks edasi varu-idee üldises arenemisprotsessis.

Prantsuse revolutsioon hävitas lõplikult selle feodaal-hierarhilise korra, mis oheldas kõiki eluavaldusi, muude hulgas ka sõjakunsti. Siitpeale muutus sõda valitsuste asjast kogu rahva asjaks. Endise palgalise sõduri-automaadi asemele astus teadlik relvastatud kodanik, kes teotses kindla idee nimel. Kui Friedrich Suur oli sunnitud verbitud sõjaväega otsima lagedaid lahinguvälje, siis prantsuse väed paiskusid ahelikku igasugusel maastikul ja moondasid endid tulevõitluses. Nii revolutsioonilised väed surusid läbi eluõiguse lahingule laskurahelikkudes. Alul, kui rahvuslike väeosade distsipliin oli nõrk, tuli juhtidel võita suuri raskusi, et tõsta maastikule kohanemud ahelikku rünnakule. Sellepärast meeste käeshoidmiseks koondati kõik sõdurid, kes olid aheliku taga, kolonnidesse; need kolonnid manööverdasid laskuraheliku aga ja olid kindlaks abinõuks arvulise ülekaalu saavutamiseks otsustavas punktis. Siit võrus n.n. „sügav taktika“ („löögitaktika“).

Napoleon, tõustes Prantsusmaa etteotsa, püüdis revolutsiooni saavutisi lahingukorra alal kõigiti edasi arendada ja säilitada. Tema taktika oli kohandatud eeskätt nende hiiglamasside otstarbekohasele ärakasutamisele, millised talle närandas revolutsioon. Napoleoni tüüpiline lahingukord oli järgmine: ees laskurahelikud, siis brigaadide esijärgu-rügementide pataljonid joonrivis; viimase tiibade taga teisejärgu rüg. pataljonid kolonnidena; umbes 100 sammu diviisi keskkoha taga varurügement pataljoni kolonnides. Kahurvägi paiknes jalaväe intervallides ja ka tiibadel; osa patareisid hoiti varus. Ratsavägi asus jalaväe lahingukorra taga ja tiibadel. Jalaväe koondamine pealöögi suunas viis tihti rünnakuteni sügavates kolonnides (näit. „Macdonaldi kolonn“ Vagrami lahingus). Üldiselt Napoleon

tandina näiteks venelastele, suure tähtsuse kui abinõule mõjutada ja toita lahingut, arendada edu, tegada tiibu jne. Need ülesanded tingivad ka varu suuruse (keskmiselt $\frac{1}{3}$ lahingukorra jõududelt); nii jalaväe-rügement jätab varru normaalselt ühe pataljoni, paltaljon — ühe kompanii + r.-k. kompanii. Varu on selle väeosa ülemas käsutuses, kes ta eraldas, või allub järgmise kõrgema instantsi ülemale. Näiteks pataljon teises järgus moodustab rüügüli varu, kuna pataljon kolmandas ešelonis allub harilikult diviisi jalaväe ülemale. Järelikult liiguvad (asuvad) ešeloneeritud nii võitlusjärgu osad kui ka varud. Eriline tähtsus antakse tule-ešelonile, mille moodustavad võitlusjärgus olevate kompaniide esijärgu rühmad; väiksemate üksuste varud kulutatakse ära peamiselt tule-ešelonit toetamiseks (kõvendamiseks), sellepärast pole neil kuigisuurt manövrilist tähtsust.

Sakslased tunnustavad samuti sügavuse vajadust nüüdisaja lahingus, ent nad saavutavad selle teisiti kui prantslased. Kui prantslased loovad sügavuse normaalselt väeosade asetamisega üksteise taha, siis sakslased taotleavad seda eeskätt üksustele kitsa rinde andmisega.

Mis puutub lahingukorra välisesse vormidesse, siis sakslased kui igasuguste skeemide põhimõttelised vastased, ei püüa üldse lahingukorda lähemalt defineerida ja detailiseerida, ega anda konkreetseid vorme. Nende ametlikud eeskirjad piirduvad siin ainult üldiste näpunäidetega rinde laiuse kohta väeosade hargnemisel jne. Üldmuljet sakslaste lahingukorrast võiks väljendada lausega, et põhijoontes ta on jäänud õige lähedale ennemaailmasõja-aegsetele lahingukorra vormidele. Sõna „ešelon“ püütakse vältida, kuigi tegelikult

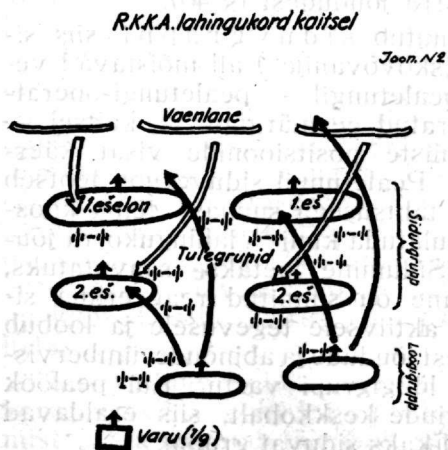
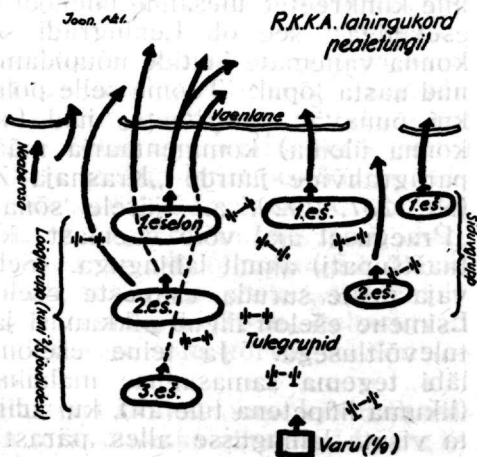
ešeloni mõiste pole neile võõras. Sakslastel teine „ešelon“ allub esimesele ja temale (teisele ešelonile) antakse oletatav ülesanne. Varu tähtsus leiab samasugust rõhutamist, nagu prantslastel; eeskätt nähtakse varus jõudu, mille abil juht võib mõjutada lahingukäiku ja kanda üle raskuspunkti sinna, kuhu soovib. Sakslased teevad vahet tulevaru ja harilikku varuosa vahel: esimene mõjutab võitlusjärgu pataljoni lahingukäiku, teine on määratud eriülesannete, s. o. lahingu kestel üleskerkinud uute ülesannete täitmiseks (manööver, löök). Samuti võib märkida vahetegemist „toetuste“ ja varude vahel: „toetusteks“ peetakse väiksemate üksuste varusid (kuni pataljonini, k. a.).

Sakslaste lahingukord kaitsel koosneb kaitselõikudest tugevate varudega (pataljon rügemendi peale, kompanii pataljoni peale). Ainult üleminekul pikaajalisele kaitsel (positsioonisõjas) soovitatakse asetada pataljonid üksteise taha kolme ešelonil näol; manööversõja oludes ametlik doktriin tunneb asetust mitmel „joonel“ kui erandit. Normaalseks loetakse kaitses asetuse sügavusse ešeloneeritud tulipesade, rakukeste või tugipunktide süsteemi kujul. Üldiselt ei fikseeri aga sakslaste doktriin kategooriliselt ei „joonelist“ ega „gruppide“ kaitseskorda.

Teiste L.-E. riikide sõjavägede lahingukord on loodud ikas sakslaste või prantslaste eeskujul, sellepärast pole erilist vajadust neil peatuda. Kuid seda ei saa öelda meie idanaabri sõjaliste jõudude lahingukorra kohta.

2. Punaväe lahingukord.

R. K. K. A. 1918. a. välimäärustik toob lahingukorra koosseisusse puuturva paragrahvi (208) peaaegu sõna-sõnalt Vene

1912. a. välimäärustikust (§ 434). Puna-väe 1925. a. ajut. välimäärustik, mille koostajaid on tugevasti mõjutanud sakslaste „Juhtimine ja lahing“, ei anna üldse lahingukorra väliseid vorme, vaid teeb nad olenevaks lahinguplaanist (§ 816). Varude küsimus on valgustatud ebamääraselt: „Kui olukord pole selge, siis ülem eraldab varu.“ (820). Varu käsitletakse kui 1) reservuaari, mis toidab lahingupiirkondi, 2) tagatist ootamatuse vastu ja 3) teist ešelonit otsustavas suunas (§§ 898, 1096). Samasugused funktsioonid kuulusid varule ka 1912. a. välimäärustiku järele (§ 436).

R. K. K. A. jalaväe-eeskiri (II osa, 1927) ja välimäärustik (1929) loovad täiesti uued lahingukorra vormid. Tähendatud eeskirjade järele koosneb väekoondise lahingukord taktikaliselt neljast osast: löögigrupp, siduvgrupp, varu (mitte alati) ja tulegrupid. Eriväeliigid väeosa koosseisus kas kuuluvad nendesse taktikalistesse elementidesse, või moodustavad omaette grupid (Joon. nr. nr. 1 ja 2).

Üksikute gruppide ülesanded ja koosseis on määrustikkudes täpsalt reglementeeritud.

Löögigrupp pealetungilahingus teotseb pealöögi suunas ja sisaldab eneses mitte vähem kui $\frac{2}{3}$ väekoondise kogu jõust. Soodsatel tingimustel (jõudude ülekaal, haaramisvõimalused) võib moodustada kaks löögigruppi. Löögigrupi ülesandeks on vastase elavjõu hävitamine ja tema võitlusvahendite vallutamine.

Kaitselahingus on löögigrupi ülesandeks hävitada kaitseribasse sissemurdnud vastane ja tagasi visata tema haaravad osad. Nagu näeme, täidab löögigrupp kaitsel meie varu ülesandeid. J. E. II. järele on tema koosseis vähemalt $\frac{1}{3}$ kogu lahingukorra jõududest (§ 40).

Mis puutub siduvgruppi, siis sidumise („skovõvanije“) all mõistavad venelased pealetungil — pealetungi-operatsiooni piiratud eesmärgiga ja kaitsel — järk-järguliste positsioonide visat käeshoidmist. Pealetungil siduvgrupp teotseb kõrvalise tähtsusega suunas; tema koosseis võib ulatuda kuni $\frac{1}{3}$ lahingukorra jõududest. Sidumine loetakse saavutatuks, kui vastane on sunnitud reageerima siduvgrupi aktiivsele tegevusele ja loobub igasugusest jõudude ja abinõude ümberviskamisest löögigrupi vastu. Kui pealöök antakse rinde keskkohalt, siis eraldavad venelased kaks siduvat gruppi.

Kaitselahingus moodustavad siduvgrupi need osad (normaalselt kuni $\frac{2}{3}$ lahingukorra jõududest), mis kaitsevad vahetult antud positsiooni eesmärgiga: lüüa vastast tulega, teda mitte lasta kaitseriba eelservani või vaenlase sissemurdmisel eelservasse — hävitada ta tule ja kohalikude vastulöökidega. Nii siis mooduneb siduvgrupp kaitsel lahingukorra kogu 1. ja 2. ešelonist.

Nii pealetungil kui kaitsel väeosad moodustavad lahingukorra ešelonide kampa (2—3 ešelonit). J. E. II järele on ešelonierimine jalaväe osade paiknemine sügavusse üksteise taha või astmena mitmesugustel distantsidel ja intervallidel, kuna ešelon ise kujutab enesest üht või mitut jalaväe allüksust, mis asuvad (kaitsel) või liigivad (pealetungil) kõrvuti mitmesugustel intervallidel ühise lahinguülesande täitmiseks (§ 42).

Venelaste ešelonide iseäraldus, võrreldes prantslaste ešelonidega, seisab selles, et nad ei sisalda eneses toetusi ega varusid, lahingukäigu mõjutamiseks. Edasi — venelased annavad pealetungilahingus ka löögigrupi teisele ja kolmandale ešelonile konkreetseid ülesanded ühelajal esimese ešeloniga. Teine (kolmas) ešelon teotseb täiesti iseseisvalt, toetades esimest ešelonit ja arendades tema edu; selleks ta liigub pealöögi suunas, luues aegsasti ühenduse vastava kahurväegrupiga. Kuid peale selle nõuavad venelased teiselt (kolmandalt) ešelonilt veel, et ta teotseks ka vaenlase selle osa tiivale ja seljatagusele, kes takistab maaberosa edasilükkumist (J. E. II § 85). See näitab, et venelased on teise ešelonit üle koormanud üksteisele vastukäivate funktsioonidega.

Huvitavalt põhjendab M. Tuhatševski vajadust anda teisele (kolmandale) ešelonile konkreetne ülesanne ühelajal esimese ešeloniga; see oli Leningradi sõjaringkonna vanemate juhtide nõupidamisel läinud aasta lõpul. Toome selle põhjenduse kui punaväe autoriteetse juhi (sõjaringkonna ülema) kommentaaria määrustiku paragrahvide juurde „Krasnaja Zvezda“ (Nr. 237, 1929. a.) järele sõna-sõnalt: „Praegusel ajal võib vaenlast „katsuda“ (naštšupati) ainult lahinguga. Selleks on vaja peale suruda esimeste ešelonidega. Esimene ešelon liigub pilkkamisi ja ägeda tulevõitlusega. Ja teine ešelon peaks läbi tegema samasuguse mahhinatsiooni (likurna hüpetena tule all), kui juht tahaks ta visata lahingusse alles pärast teatud

punkti „katsumist“. Tähendab teise ešelonil liikumiskiirus ei või olla niisugusel korral suurem kui esimese ešelonil oma. Siit järgneb see otsus, mis on pandud „lavaläve-eeskirjasse“ ja milline leidis kinnitamist „Välimäärustikus“: teine ešelon peab saama taktikalise ülesande ühelajale esimese ešeloniga ja teise ešelonil juht, saades ülesande, teotseb täiesti iseseisvalt.“

Tulegrupid (kahurväe taktikalised grupid ja r.-k.) teotsevad koos lahingukorra teiste elementidega, s. o. nad toetavad oma tulega löögi- ja siduvgruppi — lahinguülesannete täitmisel.

Varudele on jäänud nii pealetungil kui kaitsel üksainus funktsioon — vastutegevus ootamatusele; muud ülesanded, mis teistes sõjavägedes kuuluvad normaalselt varudele, on veeretatud löögigruppidele. Sellega on seletatav ka eeskirjade norm varude moodustamiseks — kuni $\frac{1}{3}$ lahingukorra jõududest (1 pataljon laskurdiviisi peale) — ja reservatsioon, et raamistatud tegevusel, kui on olemas löögigrupp, varu võib hoopis puududa. Varu sellisel kujul ja suuruses, nagu ta eksisteerib teistes sõjavägedes, on venelaste arvates liigne luksus, mis jääb alati lahingus hiljaks või kulutatakse enne ära, kui saabub vajadus toita pealööki. Ta eksisteerib ainult ratsaväe koondiste lahingukorras, sest ratsaväe kui kiiresti liikuva väeliigi suhtes langeb ära hiljaksjäämise kartus.

Peab tunnustama, et sellel venelaste väitel varu hilinemise ja enneaegse ärakasutamise kohta ei puudu oma alus. Sõja- ja rahuaegsed kogemused üksikõik millises sõjaväes pakuvad sellekohaseid näiteid külluses. L.-Euroopa riikides ja ka meil valitseva vaate juures, et varu on nõnda öelda universaalne vahend vanema juhi käes, oleneb õieti olukorrast ja juhi meelekindlusest, kas ta suudab hoida varu tema peamise ülesande täitmiseks — jõudude ülekaalu saavutamiseks otsustavas suunas — või kulutab ta ära ülesannete peale, millistel pole midagi ühist pealöögi (tiibade tagamine, lõhede sulgemine, vastase üksikute torgete pareerimiseks jne.); doktriini kohaselt on juht õigustatud talitama nii või teisiti, sest varus, otsustades temale ettenähtud ülesannete järele, kehastuvad pealetungi tendentside kõrval ka kaitsetendentsid.

Venelastelt loodud uus lahingukord, milles on teravalt esile nihutatud löögi-

Kolonel K. M. Vallenius.

Soome kindralstaabi ülem.

grupp ($\frac{1}{3}$) ülesandega teotseda ainult pealöögi andmiseks tähtsamas suunas (vastasele ohtlikumas ja tundelikkumas kohas) ja varu ($\frac{1}{3}$) ootamatuste pareerimiseks, tahab kõrvaldada lõplikult igasuguse kaksipidimõtlemise varu kasutamise alal ja ühtlasi püüab võtta juhilt võimaluse kasutada löögigruppi teisiti, kui tema otseks ja ainsaks ülesandeks, nimelt pealöögi. Sellega loodetakse säilitada initsiatiiv ja tagada jõudude ning abinõude ülekaal lahingu saatuse otsustamiseks väljavahetuse suunas. Ent on loomulik, et selline lahingukord, kus juht annab algusest peale oma käest ära teise (kolmanda) ešelonil (meie „varu“) niisuguse eeldusega, et ešelonid teotseksid iseseisvalt, nõuab kvalifitseeritud ešelonil-juhte, kes oskaks mõelda kõrgema juhi (väekoondise ülema) eest. Kas punaväe juhid on selleks praegu küpsed, selle juures võib tõsiselt kahtelda.

Kui võtame kokku punaväe lahingukorra hüved ja pahed, siis näeme järgmist: 1) ta kajastab täielikult juhi ideed ja

tahet, 2) peegeldab jõupingutuste järjekorralist tõusu (üldiste ülesande jaotamine üksikute objektide järele) ja 3) loob selguse iga allüksuse lahingutegevuses. Need on kahtlemata tema plussid, milliste kõrval aga ei pruudu sama kaaluvad miinused. Viimastest kriipsutavad venelased ise oma seniste kogemuste põhjal alla mitut ja mitut. Eeskätt tulevad sõjakirjanduses kuuldavale hääled, et ta (R. K. K. A. lahingukord) olevat liig kohmakas juhtimise mõttes; sealsamas märgitakse, et punaväe lahingukord, sellesel juhul et jalaväe jõude koondada, hajutab nad kolme ossa (löögigrupp, siduvgrupp ja varu). Edasi — juhul puuduvad vajalikud abinõud lahingukäigu mõjutamiseks, sest teine (kolmas) ešelon teotseb juba algusest peale konkreetse ülesandega ning iseseisvalt ja varu sõna otseses mõttes (meie mõiste järele) puudub täiesti (selle eest, nagu nägime, on tagatud jõudude maksimum otsustavas suunas). Lõpuks ka väeosade terav jaotus löögi- ja siduvgrupiks loetakse ebakohaseks (võib põhjustada siduvgrupi „demonstratiivse“ tegevuse pealetungil).

Üldiselt näib, et samal ajal, kui L.-Euroopas on jõutud lahingukorra vormide alal teatud ühisele seisukohale, kestavad punaväes otsimised täie hooga edasi;

praegused lahingukorrad ei näi rahuldavat kaugeltki kõiki punaväe juhtivaid jõude. Eriti sagedased on nõudmised sõjakirjanduses lahingukorra täiendamiseks tugevamate varudega. Millega lõpeb see otsiskelu, seda on muidugi raske praegu ennustada.

— ms —

Allikad:

- 1) A. Svetšin: „Istoria voennogo iskusstva“ I, II, III (V. Voennõi Red. Sovet, Moskva 1923).
- 2) „Polevoi ustav R. K. K. A.“ (1929).
- 3) „Bojevoi ustav pehotõ R. K. K. A.“ (1927).
- 4) „Bojevoi ustav konnitsõ“ R. K. K. A. (1929).
- 5) „Ühendatud väeliikide juhtimine ja lahing“ (kindralst. VI os. väljaanne, Tallinna 1925).
- 6) „Taktika krupnõh voiskovõh sojedineni“ (Frants. vremennoje nastavlenie ot 6. okt. 1921. Gos. izd., Moskva 1926).
- 7) P. Ždanko: „Kurs obštšei taktiki“ (Gos. izd., Moskva 1930).
- 8) „Vremennõi polevoi ustav R. K. K. A.“ (1925).
- 9) „Polevoi ustav R. K. K. A.“ (1918).
- 10) „Polevoi ustav“ (1912).

Raske kuulipildujate kasutamisest pealetungi lahingus.

Tähtsamate Euroopa riikide lahingeeskirjades on r. k. kasutamise küsimus pealetungi lahingus põhimõtteliselt lahendatud niiviisi, et need relvad tavaliselt moodustavad pataljoniülema tulevaru, mida ta kasutab tarvidust mööda laskurkompaniide toetuseks otsustaval kohal ja otsustaval silmapilgul. Laskurkompaniide käsutusse antakse r. k. ainult erijuhtudel, näiteks, kui maastik on kinnine ning ei võimalda pataljoniülemale toetada laskurkompaniisid tema käsutuses olevate relvadega. Lahingus on r. k. põhimõtteliselt paigutatud sügavusse ja tulistavad vastast üle oma väeosade peade või läbi intervallide.*)

Need vaated on väljendatud mitmesugustes eeskirjades enam või vähem kate-

gooriliselt. Itaalia jalaväe eeskirjas võib siiski välja lugeda tendentsi igal juhul anda osa r. k. laskurkompaniide käsutusse, kusjuures r. k. asetus- ja tulistamisviiside kohta ei ole antud tingimata maksvaid reegleid.

Viimasel ajal on ülaltoodud ja praegu maksvad r. k. kasutamisiisid pealetungi lahingus võetud kaunis terava arvustuse alla, eriti Saksa, Belgia ja osalt ka Helveetsia sõjakirjanduses.***) Leitakse, et need on liig teoreetilised, kõlbaksid ehk veel tegutsemisel õppeväljadel, pole aga hõlpsasti läbiviidavad tegelikus lahingolukorras, vähemalt pealetungil mitte, kus tavaliselt kerkib esile asjaolusid, mis takistavad nende (r. k. kasutamisiiside) tar-

*) Règlement de l'Infanterie, II. Combat. 1929. a. (Prantsuse). Ausbildungsvorschrift für die Infanterie, 1925. a. Bojevoi ustav piehhotõ, II. 1927. a. Addestramento della fanteria, 1929 — VII. a.

**) „Deutsche Wehr“, 5. juun. 1929. a. „Militär Wochenblatt“, 4. maist ja 25. aug. 1929. a. „Journal Militaire Suisse“, detš. 1928. a. „Revue d'Infanterie“, nov. 1929. a. „Bulletin Belge des Sciences Militaires“, veebr. 1930. a.

vitusele võtmist ja mida eeskirjade koostajad pole küllalt tõsiselt arvestanud.

Selle r. k. kasutamiseviiside kriitika alustena tuuakse esile asjaolusid, millede kaalu ei saa eitada. Intervallid r. k. tulistamiseks laskurkompaniide või nende üksikute osade vahel — öeldakse — võiksid tekkida:

- juhuslikult, lahingu vältusel;
- vastava kokkuleppe põhjal laskurkompanii ülema ja r. k. üksuse vahel.

Esimene moodus — nagu see on enesest arusaadav — baseerub juhusele ning juba seepärast ei saa olla aluseks ükskõik missuguse kindla tulesüsteemi loomisel; ta võimaldab ainult episoodilist tuleandmist juhuslikkude märkide pihta ja seepärast ei saa mõjuvalt toetada laskurkompaniid pealetungil neil silmapilkudel, kui kompaniile seda kõige rohkem tarvis läheks.

Mis puutub teise moodusesse, siis pole see sugugi nii hõlpsasti läbiviidav, kui seda võiks ehk arvata esimesel silmapilgul. Ja tõesti, kes tegelikus lahingus on juhtinud rühma või kompaniid, teab väga hästi, milliste raskustega on seotud sarnase ülesande täitmine, eriti pealetungi lahingus ja kinnisel maastikul. Maastiku otstarbekohane kasutamine, suuna hoidmine, side pidamine rinnetpidi ja sügavusse, koostöö organiseerimine omavahel ja naabritega, — kõik see üksi juba nõuab juhitult suurt jõupingutust. Sealjuures intervallide moodustamine r. k. tulistamiseks ja nende hoidmine võib tihti osutada koguni täitmatuks ülesandeks, eriti veel kui arvesse võtta, et intervalli ei tohi ükski mees sattuda ja intervalli piiravad tiivad peavad äärmiselt täpsalt suuna hoidma, mida, näiteks, kinnisel maastikul on väga raske teostada.

Teisest küljest r. k. tulistamiseks jäetud intervallid, mis algul olid küllalt laiad, muutuvad jalaväe kallaletungi arenedes kiiresti kitsamaks, piirates tublisti r. k. laskesektorit; viimase laius, jalaväe rünnaku kauguseni jõudes, ei ületa palju tulistamiseks jäetud intervalli laiust. Intervallid juba algul laiemad teha oleks aga hädahohtlik, sest vastane võiks kergesti nende kaudu jalaväe lahingkorda sisse imbuda, mis eriti võiks juhtuda kinnisel maastikul, kus intervallid ei ole koguulatuses r. k. tule all.

R. k. kui tulirelva omadusi arvesse võttes peab küll ütlema, et tulistamine üle laskurkompaniide peade on võimalik ainult erakorraliselt soodsatel juhusel, peamiselt mägisel maastikul; sealjuures peaks r. k.

töötama täpsalt (uus raud) ja laskemoon sorteeritud, rääkimata veel sihturi oskusest.

Lõpuks tuleb küsida, kui hõlbus on pataljoniülema juhtida tema käsutuses olevate r. k. tuld, iseäranis kui maastik on kinnine ja pataljoni rinne pikk. Teisel juhul, kus r. k. — laskurkompaniide mõjusama toetamise otstarbel — on pataljoni ribas laialt paisatud, tekitab raskusi side küsimus. Side on peaaegu alati lonkanud möödunud sõdades, võrdlemisi harva on suutnud näidata oma võimeid õppeväljal rahuajal ja — tuleb karta — ei saa ka tuleviku sõjas seevõrra täpsalt töötama, et pataljoniülem suudaks, kasutades sidevõrku, juhtida kogu pataljoni ribas r. k. tuld niiviisi, et see annaks laskurkompaniidele igal soovitaval momendil maksimumset toetust. Väga tihti see toetus võiks hiljaks jääda või jälle pataljoniülema käsutuses olevad r. k. ei saa tulistada üllatoodud põhjustel laskurkompaniide poolt kättenäidatud märke.

Ei saa omale ettekujutada pataljoniülema, kes tegelikus lahingus vahetpidamata istuks omas komandopunktis; arvatavasti saab olukord tihti nõudma tema ilnumist ühe või teise kompanii piirkonda, et oma juuresolekuga mõjutada sõdureid, jälgida kohapeal lahingukäiku ja tarviduse korral anda käske. Sarnasel korral muutuks r. k. tule juhtimine veelgi raskemaks; vaevalt saaks siin r. k. kompaniiülem täiel määral asendada pataljoniülema.

Nii siis selgub, et tegelikus lahingolukorras ei saaks tõsiselt arvestada läbi laskurkompaniide intervallide või üle nende peade juhitud r. k. tulega, — järelikult ka nende relvade ešeloneerimisega sügavusse ja koondamisega pataljoni ülema kätte.

Jääb üle anda r. k. laskurkompaniide ülemate käsutusse, seega neid nihutades esimesse ešelon, kust avaneb lai vaatlusalala, on võimalik tulistada ükskõik missuguses suunas ja pidada vahetut sidet nende jalaväeosadega, kelle kasuks nad töötavad.

Sarnasel puhul kerkib küsimus: millal anda r. k. laskurkompaniidesse, kas juba kallaletungi algul või selle kestvusel tarvidust mööda nii kuidas seda nõuab olukord. Teine moodus paistab otstarbekohasemana: harilikult pole kallaletungi algul olukord veel küllalt selge ning seepärast oleks mõistlikum, kui pataljoniülem hoiaks r. k. koondatult oma käsutuses, et neid anda laskurkompaniide ülemate käsutusse kallaletungi vältusel, tarvidust mööda, selles järele kuidas saabuavad teated vastasest

ning vastavalt sellele kujunevad üksikute kompaniide ülesanded.

Siin tulevad jällegi esile mõnesugused takistused ja nimelt: sideküsimus ja r.k. liikumisvõime. Neist esimest küsimust on juba üldiselt selgitatud eelpool. Mis puutub teise, siis peab ütleva, et praeguse organisatsiooni juures ei suuda r.k. tarvilise kiirusega liikuda lahingväljal, ning seepärast võiksid tihtigi hiljaks jääda ilmumise määratud kohale ja tarvilikuks silmapilguks. Seda pahet saaks kõrvaldada r.k. mehhaniseerimisega, kuid see on juba mõnevõrra tuleviku küsimus ning kuulub teise valdkonda ja ei tule siin arutamisele.

R.k. liikuvuse küsimuse lahendamise ootel tuleks omaks võtta järgmine süsteem: r.k. juba kallaletungi algul à priori antakse laskurkompaniide üllamate käsutusse, aluseks võttes olukorra andmeid ja kompaniidele antavaid ülesandeid. Sellel süsteemil on üldiselt tuntud pahesid, kuid tal on ka omad tugevad küljed ja nimelt:

- kindel side jalaväega ning võimalus tule avamiseks igal viimasele soovitava momendil;
- hea vaatlusvõimalus ning tulistamine ükskõik missuguses suunas;

— tule tehnilise läbiviimise lihtsus (flankeerimised, tõkgetuled jne.).

Umbes sarnane süsteem on maksev Belgia sõjaväes, kus jalaväe-eeskirjas*) on öeldud:

„Pealetungi lahingus r.k. üksused, eriti need, mis orgaaniliselt kuuluvad jalaväe pataljonide koosseisu, ainult väga harva (très exceptionnellement) tulistavad üle oma vägede peade.“

„Muutlik olukord lahingus ja alatasa kõikuvad intervallid lahingut pidavate üksuste vahel teevad kavakindla flankeerimise teostamise (flanquement préconçu) sügavusse asetatud r.k. juhuslikuks.“

„Seepärast esimese ešeloni pataljoni kuuluvad r.k. tulevad kõhklemata anda (sans parcimonie) esimese ešeloni kompaniidesse, nii kuidas seda nõuab olukord.“

Ühes teises kohas on see mõte väljendatud veelgi kategoorilisemalt:**)

„Pataljoni r.k. tulevad kõik või suuremalt osalt rühmade kaupa jaotada esimese ešeloni kompaniide vahel.“ —t—

*) „Règlement de l'Infanterie au Combat“, artikkel 63.

***) Sama, artikkel 89.

Ta liigub siiski!....

I. Org.

Kirjutada kaitseväge vormist praegusel ajal paistab olevat üldse ebasünnis. Näib, et oleme oma vormi muutnud liig sagedasti. Oleme mõnedele soovidele, võib olla, vastu tulnud liig kiiresti. Oleme ehk seetõttu ka pidanud kaalumata jätma mõnegi enesest hea sooviavalduse... Nüüd, nähtavasti, ei peaks mõni aeg enam puudutama vormiküsimust, et ei jääks sarnane mulje, nagu ei olekski kaitseväge vormil püsi, ega selle muudatustel lõpu.

Kuid mis teha: „ta liigub siiski!“ see vormiküsimus ikka... Võib ju olla, et oli kord aeg, kus see liikumine oli liig kiire tempoga, kuid nagu elu näitab, hoopis seisma panna seda ka ei saa.*) Meie kaitseväge elu ise on väga intensiivne ja muudatusriikas. Tahmata peegeldub siis sellest kas või väikene osagi vormiküsimusele. Tahaksime kõiki kaitseväge küsi-

musi lahendada kiiresti ja võimalikult otsustabekohasemalt, paremini ja targemini kui need olid lahendatud varemalt. Kõrvaltvaatajale ja meile enestelegi võib paista hiljemini, et nii mõnigi endine korraldus, mida nii kiiresti tõtati muutma, polnudki enesest nii halb. Mõnigi meist endamisi, võib olla, kahjatseb mõne vana asja äramuutmist ja pettuneb uuest kiiremini kui alguses ette näha oli.

Näiteks, autor neil päevil, olles sunnitud oma vormikuuetele panna laskma uue krae, jälle elas läbi midagi selletaolist. Tallinnas, kus nii palju põlevkivi tahma ja muud tolm, kuuekrae võidub liig kiiresti. Lihtategi, kus meil viisiks ei ole palitu all kanda salli. Selleks, et saaks kuue korralikult ära kanda, tuleb paratamatult vahetada selle kraet. Seda tuli lasta teha ka ennemil aegul, siis kui meil oli veel must krae, mida nii mõnedki kui vabadesõjaaegset traditsiooni taga kurdavad. Olgu selle traditsiooni küsimusega lugu

*) Näiteks, 9. aprillil kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt uus vorm lennukiväe ohvitseridele, kv. ametnikkudele ja üleajateenijatele.

nüüd kuidas ta on, aga kuue kraevahetamise seisukohalt igatahes oli endine must krae parem. Kui nüüd lased panna oma kuuele uue krae, pead kohe pettumusega märkama, et krae sai küll uus, aga kuub ise — on vana. Kui aga ennemil aegul lasid panna kuuele uue m u s t a krae, siis, vastuoksa, näis, et uue krae puhul kogu kuub nagu oli muutunud uuemaks.

See tuleb sellest, et teine, täiesti erinev värv koondab enesele tähelepanu, nagu ühtlasi t õ s t a b kaitsevärvi. Vastuoksa oleks väga raske mõne kaitsevärvi eseme vormile juurelisamisega, muuta vormi pidulikumaks, kuigi see ese enesest olekski väga kaunis. Selleks teine näide. Meil mõnel pool ses mõttes pandi suuri lootusi maaväe ohvitseride vorm nr. 1 vööle. Tegelikult mina küll ei julgeks tõendada, et see vöö neid lootusi täidaks kuigi hästi. Põhjus nähtavasti on selles, et see vöö on kaitsevärvi, kuigi erinevate toonidega. Seetõttu (vaatamata isegi oma rikkalikulele tuttidele) ei tõsta sarnane vöö sugugi kaitsevärvi kuube, ei tee seda pidulikumaks. Vastuoksa see vöö oma veidi rõõmsamate, roheliste värvitoonidega toob esile just selle, mida tahetakse võetamisega sundida unustama, nimelt, et kuue värv on ka kaitsekarva, kuid lihtsam, tagasihoidlikum, luitunum, rohkemnähtu, igavavõitu...

Tuues need paar näidet avaldasin vaid oma isiklike arvamisi. Väga võimalik, et leidub ka vastupidiseid arvamisi. Igatahes vormiriide üksikasjus ja välimuses ei saavutata ealeski ühist vaadet, ei ole kunagi kõik nendega rahul, või vähemalt ei meeldi need kunagi kõigile ühevõrra...**)

Õnneks ei kujuta need üksikasjad vormiküsimuses kõige olulisemat, ega saa olla sellepärast ka põhjuseks vormi alaliste muutumiste ettevõtmiseks. Küll sunnivad aga vormimuutmise tarvidust rõhutama mitmedki kaaluvamad põhjused. Neist, kui tähtsamaid, peab nimetama otstarbekohasuse ja varustustehnilisi küsimusi. Käesolevas artiklis tahetakse mõnda neist kergelt puudutada.

Kaitseväe vorm, kui niisugune, peab taotlema kindlaid eesmärke. Neist peamiseks peaks küll lugema tema vastavuse sõja otstarbeks. Et vorm peab oma kandjale andma ka sõjamehelise välimuse, see on juba sisse-

juurdunud tõde, mille põhjendamine oleks üleliigne.

Ka eraelus, vastavalt otstarbele, on välja kujunenud mitmedki meeste riietuse tüübid. On olemas, näiteks, spordiliikond, õhtuliikond j.n.e. Neist esimene taotleb liigutuste vabadust ja on üldse tehtud rohkem selleks, et tema kandjal oleks selles mõnusam t e g u t s e d a. Teine jälle on tehtud peamiselt selleks, et kandja k u j u ja väärikust tõsta.

Kaitseväelaste tegevus, üldjoontes võttes, on kahte laadi: 1) sõjalise tegutsemise ala, nimetame seda lahing-drilli alaks (laskmised, sõjamängud, manöövrid ja lõpuks sõda ise) ja 2) liitmise, kasvatus, esituse ala, nimetame seda lühidalt rividrilli alaks (marssimine, rivistused, paraadid, esinemised j.m.s.). Esimene ala, loomulikult on tähtsam. Siiski ka teist ala ei saa lugeda hoopis tähtsusetaks, olgugi, et sõda võidetakse ja riigi julgeolek tagatakse paremini, kui me suuremat rõhku paneme esimesena nimetatud alale.

Arvan siiski, et kaitseväe vormi suhtes tuleks lugeda kõige tähtsamaks selle puhtsõjalised nõuded, tema otstarbekohasus t e g u t s e m i s e k s eriti lahing-drilli alal ja sõja oludes. Vormi esituslised nõuded, tema n. ö. „kasvatusline külg“ peaks olema teisejärgu tähtsusega ja tarbekorral julgelt toodama ohvriks, kui seda nõuavad vormi puhtsõjalised nõuded.

Vormi esitusliste nõuete esikohale tõstmine enesest paratamatult halvendab vormi löike ja ehituse kõlblikkust puhtsõjalise otstarbekohasuse vaatepunktist. Võtame, näiteks, ratsaväe dolmani ja mingisuguse, pluusilõikele võimalikult läheda, sõjakuue. Esimeses on kindlasti toredam ennast sõjamehena rahvale näidata, kuna teises jälle on mõnusam sõjamehena tõeliselt tegutseda. Dolman on kaunis siis, kui ta „hästi istub“, s. t. on küll pinguli, kuid keha järgi hästi tehtud. Teda peab valmistama laskma isikliste mõõtude järgi. Ägedad ja mitmekesised liigutused ning pingutused sooritada dolmanis on rasked, vere ringvool teda kanddes ei ole kaugeltki vaba.

Peab ütlema, et kaitseväe vormi esituslised nõuded taotleavad kõigepealt sale dust, sihvakust, välise kuju (figuuri) ilu, vähemal määral tõsist mehisust, või kogu ni jõuliste liigutuste vabat hoogsust. Rinnakuse allakriipsutamise, näiteks, on küll soovitatav, pihakus juba rikub tõsiselt „sõjamehelikku väljanägemist“. Neis

***) Sellest muidugi ei järgne, et „vormiseppade“ ja koolitatud maitse oleks tähtsusetu.

maitsetes näib valitsevat samasugune konservatiivsus kui tsiviilõhutuulikonnalegi esitatavate nõuete ja löike eeskujude alal.

Millised on kaitseväe vormi puhtsõjalised nõuded?

Need on eeskätt: 1) võimalikult suur tegutsemise vabadus (vaba hingamine, vereringvool ja jäsemete (käte-jalgade) tarvitamise vabadus); 2) ilmastikukindlus (kaitse külma, tuule ja vihma eest, võimaldades seejuures head nahahingamist, higistamist); 3) vähene artiklite arv ja hõlpus varjeerumise võimalus aastaegade ja ilma kohaselt, seega artiklite teatav univertsalsus, millega aga liialdada ei või*); 4) hõlpus selgapassimine; 5) hõlpus massiline valmistamine kodumaal kui ka kodune valmistamine oma abinõudega (kaitseväe riietus); 6) hõlpus tagavarade pidamine ja värskendamine.

Nagu teame, ka sõjaaegses riietuses kaitseväge paraadidel jne. võib mõjuda imposantselt oma massiga ja oma üksikvõitlejate varustuse lahinguolukorda meeleletitava kujuga. Samuti nagu spordimeheliku löikega riietus võib muutuda vastuvõetavaks ka tänavaulikonnanähtis, või isegi võib olla salongides siis, kui rahva laialised hulgad on sportlike vaadetega ja suhtuvad soojalt sellele liikumisele (Inglismaad, kui traditsioonidest liigselt kinnipidavat maad, ei saa siin küll kahjuks näitena tuua).

Igatahes meie oludes kaitseväe vormiriie edaspidisel kujundamisel tuleks järsumalt esikohale asetada vormi puhtsõjalised nõuded juba sellepärast, et meil esitusliisi väeosi ei ole (väljaarvatud vahest väike ratsaväe osa Tallinnas, mida tuleb sagedasti tarvitada välissaadikute eskorteerimisel jne.), ega olegi nende järge erilist tarvidust. Vormi esitusliisi nõudeid tuleks arvesse võtta: 1) vaid vähesel määral kõigi kaitsevaelaste suhtes nende üksikult tänaval liikudes ja 2) suuremal määral aga alaliselt kaitseväes teenivate kaitsevaelaste suhtes (ohvitserid, kv. ametnikud ja osalt ka üleajateenijad) nende seltskonnas, niiklistel vastuvõttudel jne. esinemise tõttu.

*) Näiteks, meie sõduri palitu peab sõdurit kaitsma külma, tuule ja vihma eest ning olema temale öösi ka vaiba asemel (manöövritel, sõja ajal). Teadagi, et ta ei suuda nii mitmekesiseid nõudeid täita kuigi hästi: külmal, tuulisel ja ühtlasi vihmasel ajal (sügisel) märg palitu ei kaitse külma eest, ega pea vihma kinni, veel vähem saab teda tarvitada vaibaks.

Kaitseväe vormi kohta peaks esitama samasugused nõuded kui kaitseväe vormigi kohta. Õpib ning tegutseb ju kaitseväe samade põhimõtete järgi ning võtete abil kui kaitsevägigi. Kaitseväelase muutmise kaitsevaelaseks sõja ajal on pea üldine nähe.

Näib seetõttu, et kaitseväe vormi edaspidisel kujundamisel oleks tarvis aluseks panna järgmised põhimõtted:

1. Välvorm taotleb peamiselt puhtsõjalisi nõudeid, olgu kõigile maaväelastele ühtlane ja sõjaaegne.

2. Välvorm (tarbekorral mõne lisanduse, või teisiti-kandmise viisi abil) olgu vastuvõetav ka üksikult tänaval liikudes.

3. Ajateenijate jaoks olgu ainult välvorm. Kaitseväelaste vorm olgu sellele võimalikult sarnane.

4. Ohvitseridel ja kv. ametnikkudel peab olema ning üleajateenijatele on soovitatav (kui ei taheta neile soodustada erariie kandmist) veel teine vorm rahuaegseks tarvitamiseks (staabi töö, loengud, seltskonnas liikumine, esitusliised olemised jne.). See viimane vorm ei pruugi lõikelt ega värvilt sugugi olla sarnane välvormile. Rõivis ja õppustel ohvitserid ja üleajateenijad kannaksid ajateenijatega ühetaolist vormi (välvorm).

5. Reserv-ohvitserid nende õppustele kutsumise ajajärkudel kannaksid ainult välvormi (vabal ajal erariieid). Välvormi pidamine ja muretsemine ühise löike tõttu ajateenijate vormi omaga (ka kaitseväe omaga) on hõlpsam, sest selgapassimine on lihtne ja sedalaadi uute valmistamise tagavarad alati olemas.

Kas meie praeguse maaväe vormi muutmise üldse on tarvilik?

Vastaksin sellele: „jah“, sest see vorm puhtsõjalisest vaatekohast ei ole kuigi sobiv. Tarvis ainult mõelda meie maaväe vormiriie (eriti ajateenijate oma) vähesele ilmastiku vastupidavusele (külm, vihm jne.), jäsemete liikuvust takistavale löikele, suvi- ja talimütsi ebasobivale ehitusele, selgapassimise ja valmistamise raskustele (eriti dolman ratsaväes) jne.

Igatahes tuleb rõhutada, et vormiküsimus on suur ja raske probleem ja aeg oleks selle kaalumist jätkata põhjalikult ja järjekindlalt. Vormi muutmisega aga ei tuleks mitte rutata. Olemasolevad riided tuleb nii kui nii ikka ära kasutada, s. o. tagantjärele ära kanda võimaldada. Vastasel korral kujuneks katsed väga kalliks. Hoiatava näitena ses suhtes võib-

sime tuua meie ohvitseride sinise esitusvormi (liht- ja suurvormi) loo, jättes muidugi täiesti arutamata, kas väärsamm astuti selle vormi maksmapanekul või kaotamisel. Fakt on igatahes sarnane, et suurem jagu ohvitserisid ja kv. ametnikke ei saanud seda vormi selga panna üle 10 korra (väljaarvatud püksid), riik aga ku-

lutas selle vormi muretsemiseks umbes 200.000 krooni.

Meie naabrid, soomlased, vastuoksa, olevat ainult oma sõjaaegse riietuse tüübi katsetamiseks ära kulutanud üle 3 miljoni-soome marga ja näivad nüüd sel alal olevat saavutanud välivormi, millest mitmes asjas võib võtta eeskjuu.

Kindral J. Undi elulugu kirjutamisel?

Vabadusristi Vendade Ühenduse Tallinna osakond oma peakoosolekul 15. aprillil s. a. otsustas tundmata mõrtsuka kuuli läbi langenud selleaegse III diviisi ja Tallinna karnisoni ülema kindral-major Johann Undi, kes oli V. V. Ü. Tallinna osakonna esimeheks ja V. V. Ü. keskjuhatuses esimehe abiks, mälestuseks kokku seada ja trükkis avaldada tema elulo. Pealeselle koguda temast dokumente (kirje, pilte, käsikirje, kirjutusi ajalehis jne.), koostada need albumiks ja kaustadeks ning need anda hoiule Vabadussõja muuseumi. Selleks tööks valiti komisjon, kes tunnistas töö kiireks, sest raamat omandab kahtlematult populaarse ja kasvatusliku iseloomu, mille mõju on seda sügavam, mida värskemate mälestuste juures tema jõuab lugeja lauale (varem valminedes on temale võimalik ka leida hõlpsamini kirjastajat). Komisjon asus energiliselt tööle.

Komisjoni kava kohaselt koosneks raamat järgmistest osadest: Eessõna, I osa — elulugu, II osa — kaasaegsete mälestused, III osa — mitmesugused dokumendid; peale selle kogu raamatus päevapiltlised ülesvõtted. Põhi osaks on esimene, mille komisjon tahab koostada dokumentide ja kaasaegsete kaudu kogutud andmete põhjal. Teine osa mahutaks kindral Undi kaasaegsete isiklisi mälestusi iseseisvate kirjutistena.

Komisjon seadis kokku raamatu esimese osa üksikasjaliku komplekti ja jaotas töö oma liikmete vahel ära. I osa üksikasjalik konsept oleks järgmine: Eessõna (kolonel Järver). 1. Põlvnemine (kapten Taalder), 2. Lapsepõlv ja noorusaeg kuni Vene sõjaväkke astumiseni (kapten Taalder), 3. Elu ja teenistus Vene sõjaväes (sõdurina ja sõjakooli kasvandikuna, ohvitserina rahuajal, juhina maailmasõja ajal) (major Jõgevest), 4.

Tegevus Eesti kaitseväes (kuni Vabadussõja alguseni, Vabadussõjas, pärast Vabadussõda) (kolonel Järver, major Tomson ja kapten Tulnola), 5. Harilikku kodanikuna (inimesena, eestlasena) ja seltskonnategelasena (kolonel-leitnant Tuisk), 6. Elutöö katkestamine ja surm (kolonel-leitnant Schvarz).

Komisjoni liikmed igaüks temale määratud osa kohta kogusid saadaval olevad dokumendid. Neid osutus väga napilt. Kindral Undi elu ja töö oli väga mitmekesine ja viljakas, tema elas ja töötas mitmesugustel aegjärgudel, paljudes kohtades ja alati erinevate kaasaegsete hulgas. Komisjonil on väga raske omal jõul tema elulugu nõnda kokku seada, et see valgustaks tema elu ja tööd väärilise põhjalikkuse ja õiglusega.

Seepärast otsustas komisjon pöörata tema rohkete kaasaegsete poole palvega aidata komisjoni selles tähtsas töös oma väärtusliku kaastööga, kirjutades isiklike mälestusi raamatu teise ossa, andes ja juhatades dokumente, elu- ja ajaloolikke andmeid ja pilte eluloole kirjutamiseks ja raamatu kolmandas osas avaldamiseks. Komisjon seadis kokku üleskutse, lisas sellele juure üksikasjaliku konsepti ja pööras sellega umbes 100 kindral Undi kaasaegsete poole. Üleskutsele on juba kaastöö saatmise ja kätte juhatamisega mõnede poolt reageeritud (esimesena hra välisminister J. Lattik).

Kaastöö saatmise tähtajaks märkis komisjon 1. juuni käesoleval aastal, kavatsedes tööd lõpetada käesoleva aasta Vabadusristi päevaks juuni lõpul.

Kindral Undi eluloole kirjutamine ja tema mälestuste kogumine on esimene samm Vabadusristi Vendade Ühendusel oma põhikirjas § 2 p. 8 ülesseatud ülesande — surma läbi lahkunud kaaslaste mälestuse jäädvustamise ja kallikspida-

Sõjaväe Tehnika-kooli asutamise 10. aastapäeva puhul.

Kindral J. Unt Sv. tehnikakooli lõpetanud ohvitseride keskel 1. märtsil 1930. a.

mise eest hoolitsemise alal. Samuti on see esimene suurem katse meie Vabadussõja ja kaitseväge silmapaistvamate juhtide elulugude ja mälestuste korraldamiseks. Neil põhjustel on ka töö raskem.

Tema peab andma kogemusi sarnaselt tööks ka tulevikus. Kõigepealt peab aga näitama seda, kas sarnane töö üldse ja kuivõrt on teostatav meie arhiivide puudulikkuse juures.

M. T.

Sündmused Indias.

Kuhu läheb India?*)

Sündmused Indias muutuvad järjest pinevamaks ja raske — kui mitte hoopis võimatu — on öelda, mis toob seal endaga kaasa homme päev. Lõunamaalaste, eriti just India rahvaste iseloomus, eluviisides ja kultuuris leidub mõndagi omapärast; nende vaimlises elus ning usulistes tõekspidamistes on palju müstilist millesse sootuks teistsugustes elutingimustes võrsunud põhjamaalasele pole kerge tungida. Lühidalt: meil pole õiget kriteeriumi nende sündmuste hindami-

seks, mis praegu arenevad Indias. See pärast võiks ehk huvi pakkuda nende vaated kelledest võib arvata, et nad tunnevad kõneall olevat küsimust põhjalikumalt.

Inglise sõjakirjanik kolonel C. B. Thackeray, kes näikse India olusid hästi tundvat, püüab küsimusele valgust heita seega, et ta võtab üksikasjalikuma vaatluse alla 1857. a. mässu põhjused Indias. Ligi kolmveerand sajandit on möödunud sellest kurbloolisest sündmusest, ütleb ta. Kultuurmaades on selle aja vältel sündinud suured muudatused, kuid Indiast on tegelik elu möödunud: India rahvaste kultuuriline areng, vaimuelu ja usulised

*) Tähtsamad allikad: Prologue to a tragedy: Colonel C. B. Thackeray. „The Army Quarterly“, aprill 1930. History of Sepoy War: John Kaye.

elamused ei erine palju sellest, mis nad olid sepoide mässu ajal; järelkülv praegusaja käärimise põhjusi saab selgitada möödunud aegade õpistega.

1857. a. India mässu kohta on palju kirjutatud, kuid selle põhjusi ja käiku tunnevad siiski vähesed. On valitsemas arvamine, et on ebakohane, isegi kahjulik meele tuletada neid kurbi ja veriseid päevi mida nii mõnigi vanemates eluaastates inglane või indulane veel mäletab. Inglise koolides hiljuti ajaloo õpetamine lõppes St. Helenaga, kuna India suurest tragöödiast kergelt mööda mindi. Nüüd aga on India jälle kord jõudnud oma ajaloo teelahkmele ja missuguse suuna ta valib, see oleneb suurel määral asjaolust, kas need, kelle käes on praegu India rahva saatus, on võtnud selle juhtimisel õpetust minevikust.

Möödunud sajandi keskel oli Indias märgata üldist käärimist. Inglise administratsiooni sisseseadmine üle maa, euroopalise kultuuri levitamine, raudtee, telegraaf, aurulaevad jne. kõik see ärritas pärismaalasi, paistis neile hädahohtlikuna nende senisele eluviisile, usule ja seltskondlikule korrale. Kuulujutte inglaste kuritahtlike kavatsuste kohta rändas rahva seas ringi andes rikkalikku toitu ebausule ja kujutusvõimele. Oli veel teisi põhjusi, kuid ka nende juured ei ulatunud sügavasse ja mässu oleks võinud ära hoida, kui tolleaegne inglise politika ja India administratsioon oleksid tõsisemalt arvestanud tekkinud olukorraga. Mässu põhjusi — nagu öeldud — oli palju, kuid tähtsamad nendest oli kaks: Oudhi annekteerimine ja tolajal tarvitusele võetud uued paberist püssipadrunid.

Oudh, mis suuruselt võrdub umbes Iirimaa ja asub saarena teiste Inglise ülemaalsuse all olevate provintside keskel, teel Kalkuttast läänepoolsetesse maakohtadesse oli inglastega lepingu läbi ühendatud iseseisev kuningriik. Selles riigis valitses juba kauemat aega suur korralagedus. Maal oli tegelik võim n. n. tuluqdaride (aadlimehed, parunid) käes, kes vahetpidamata elasid üksteisega vaenujalal ja oma ligipääsmatutest kantsidest — nende arv ulatus 16.000 — võtsid ette rüüsteretkeid naabrite maa-alale. Maksude korjamine riigis oli antud kuninga lemmikute kätte, kes seda õigust laialt kasutasid oma huvides ja lausa röövivad rahvast. Maal liikusid ringi röövialgad, kes rohutirtsu parvedena hävitasid kõik,

mis tuluqdaridest ja maksukorrajatest oli veel järele jäänud.

Kuningal polnud ei jõudu ega mõju metsikute aadlimeeste taltsutamiseks ja röövlite vastu võitlemiseks. Ta leppis ainult sellega, et võttis inglastelt vastu abirahasid, kuid rahva kaitseks vägivalla vastu ei suutnud ta midagi teha. Naisuguses olukorras otsustasid inglased 1856. aastal Oudhi kuningriigi annekteerida. Viimane kuningas Wajid Ali viidi üle Kalkuttasse, kus talle anti elamiseks tema seisusele vastavad ruumid ühes rikkaliku pensioniga. Maal hakati sisse seadma inglise administratsiooni.

Kuigi Oudhi annekteerimine sündis rahva kaitseks aadli ja kuninga ametmeeste vägivalla vastu, viidi läbi rahulikul teel ja taotles õigusliku korra jaluleseadmist maal põlnud see poliitiliselt tark ning läbilkaalutud samm. Oudh oli seotud inglastega lepinguga, mõlema riigi vahekorrad olid alati head, mispärast anneksioon põlnud väliselt millegagi õigustatud ja paistis maskeeritud röövteona, mille eesmärgiks oli inglaste rahaliste sissetulekute suurendamine.

Anneksiooni ei kiitnud heaks tuntuimad inglaste tegelased Indias. Loomulikult ei saanud sellega ka leppida Oudhi aadel ja teised endised võimumehed, kes nüüd pidid ennast paenutama õigusliku korra alla ja jäid ilma suuremast osast oma sissetulekutest, mida nad endise valitsuse ajal hankisid röövimise teel ja teiste seadusevastaste abinõudega. Raha puudusel nad olid sunnitud likvideerima omad hoovkonnad, vallandama tee-riistusest sõdurid, kes palgast ilma jäädes omakorda suurendasid rahulolematute ridasid. Ex-kuningakojas Kalkuttas sepiitseti intriige inglaste vastu. Lõpuks inglise ametnikud, kes olid saanud ülesande Oudhis uus administratsioon sisse seada, tegutsesid oskamatult ja ässitasid rahvast. Lühidalt: anneksioon tekitas suurt rahulolematust, alates endisest kuningast kuni laiemate rahvahulkadeni, kelle heaolu nimel see akt oli läbi viidud.

Käärimist oli märgata ka mujal Indias. Bengali armees valitses juba ammugi rahulolematust teenistuse korraga, palkadega ja pensionidega. Pärismaalastes ohvitseridele oli tee kinni juhtivatele kohtadele sõjaväes. Kõik korraldused, mis vähegi riivasid usulisi tundeid ja kastide eesõigusi, näiteks sunduslik teenistus väljaspool India piire, võeti vastu vaenu-

likult. Pärimise seadus, mille järgi India riigid kus polnud meessoost troonipärijat läksid inglaste kätte, kutsus esile avalikke vastuhakkamisi. Nii, näiteks, selle seaduse alusel likvideeritud Ihansi vürstiriigi naispärija Rani valmistas inglastele pärast palju peavalu. Oli keelatud leskedele ennast anda põletamisele tuleriidal pärast mehe surma; kavatseti tõkestada mitmenaise pidamist, mis jällegi puudutas pärismaalaste nii delikaatseid usulisi küsimusi. Kurikuulust Nana Sahib, kellele inglased keeldusid maksmast pensioni, mis sai tema kasuisa — viimane Peshva elas Cawnpore'i lähedal, septses kättemaksu plaane ja oli lähedas ühenduses Oudhi mässulistega. Lõpuks elas Delhis fiktiivne Suur Mogul Bahadur-Shah poegadega, kes võis mässulistele olla teatavaks ühendavaks loosungiks.

Inglastele polnud eelpool kirjeldatud olukord tundmatu, kuid nad ei pööranud sellele tarvilist tähelepanu. Valitsuse aparaat koosnes meestest, kelledest suuremal osal polnud õiget ettekujutist Indiast, keda nad kaldusid valitsema Lääne-Euroopa põhimõtete järgi. Kindral-kuberner lord Canning polnud veel aastatki viibinud Indias. Valitsuse sõjaline liige kindral Low oli küll kogenud diplomaat, kuid seisis kaugel sõjaväest. Uus armee ülemjuhataja kindral Anson oli peaaegu kogu oma teenistusaja saatnud mööda alamkoja liikmena. Ka teistel vanematel sõjaväe juhtidel puudus teenistuse staaž India armees. Pealegi olid nende õigused valitsuse poolt tublisti piiratud, mis alandas nende autoriteeti väeosades. Ainult Punjabis oli olukord teistsugune, võimaldades väljaareneda sarnastel tublidel juhtidel kui seda, näiteks, olid Lanrence, Nicholson j. t.

Üldine sõjaline seisukord polnud rahuldav. Peaarsenal asus Delhis, India rügementide võimupiirkonnas. Transport oli korraldamata. Briti väeosad olid paigutatud väikeste üksustena üle terve maa ilma kindla mobilisatsiooni kavata. Krimmi sõtta saadetud rügemendid polnud asendatud teistega kuigi valitsus seda oli nõudnud; just vastuoksa: uued väeosad olid saadetud Indiast osavõtma Persiasõjast. Üldiselt olid Briti jõud Indias langenud alla 40.000, samal ajal kui pärismaalasi oli 316.000 meest.

Nii oli seisukord 1857. a. alguks. Põlevat materjali oli kogunenud küllalt.

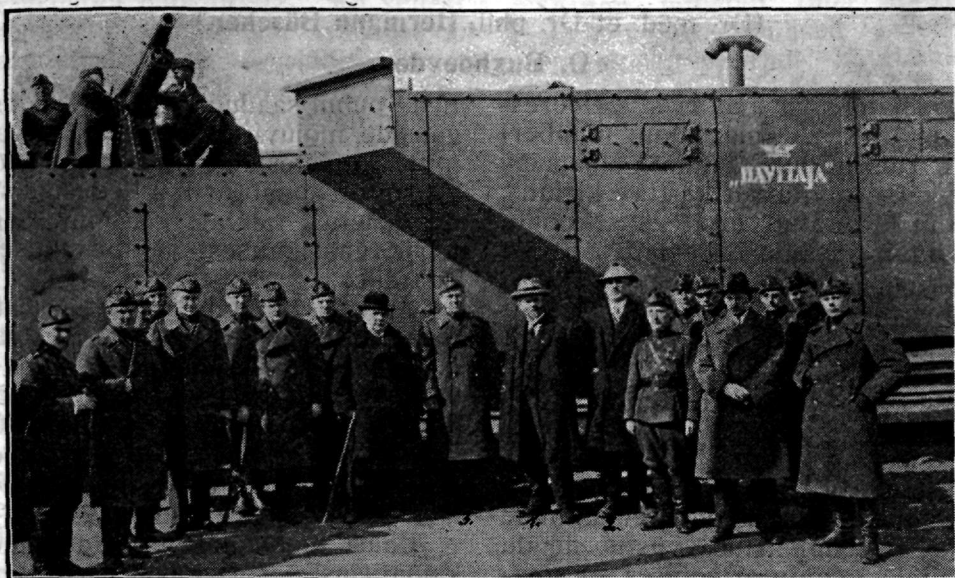
Puudus ainult tulesädemekene. Kuid ka see ei viivitanud. Barrackpore'is, Kalkutta lähedal, kus asus korterites 34. pärismaalaste jalav. rügement, palus kord üks madalamasse kastisse kuuluv tööline sõdurilt-bramiinilt jooginõu vee võtmiseks. Kui viimane keeldus andmast, tähendas tööline pilkavalt, et bramiinil pole põhjust äraütlemiseks, sest kastide vahed on sõjaväes nii-kui-nii langemas, kuna uued paberist püssipadrunid, mida sõdurid enne laskmist peavad hammustama, on määratud sea ja lehma rasvaga. Seda teadvat tema kui laskemoona vabriku tööline väga hästi.

Täis hirmu jooksis bramiin kasarmuse ja jutustas koledest uudisest teistele sõduritele, kes selle omakorda edasi andsid. Välgukiirusega levines see sõnum üle maa. Ebauskiiklike sõdureid valdas kabuhirm; nende elav mõttekujutis oli alati valmis looma uusi kohutavaid pilte valgete pörgulikudest mahhinatsioonidest, kes nähtavasti otsustanud on pühaks peetud kastid hävitada, et siis kergem oleks ristiusku India rahvale peale sundida. Oma haripunktile jõudis lendulastud fantaasia Meerutis, kus levines kuulujutt, et lehma kondid olevat pulbriliks jahvatatud, jahu sisse segatud ja siis sõduritele tarvitada antud või joogivee kaevu visatud.

Siin ja seal üle maa algasid rahutused ja sündis rida vastuhakkamisi valitsuse ametnikkudele. Külast külla anti edasi müstilisi kooke ja rügemendist rügementi lootusõisi; mida pidi see tähendama pole siamaani veel kindlaks tehtud; arvatavasti taheti nendega märku anda mässu algamiseks. Tuli ette mässukatseid väeosades. Seisukorra Kalkuttas päästis ainult major Kavanaghi, Williami kindluse komandandi otsustav tegevus. Samal ajal valitsus kaalus, missuguseid abinõusid tarvitada rahutuste mahasurumiseks, kuid viivitas otsustavate sammude tegemisega, võimaldades seega üksikutele mässupeadele ühineda üldiseks võimsaks laineks, mis ähvardas ujutada üle kogu maa.

19. ja 34. pärismaalaste jalaväe ja üks irregulaarne ratsarügement tõstsid avalikke mässu. Kuid valitsus piirdus sellega, et ta lasi vastuhakkajad laiali ajada ja avaldas käsukirja, milles ähvardati kõiki mässulisi väeosi samasuguse saatussega. Ülemjuhataja kindral Anson ko-

Pilte soomusronglaste elust.

Soomusrongide asutaja admiral Johan Pitka 11. IV. 1930. Tapal nütidse soomusrongi löögiosa vaatamas.

- 1) Joh. Pitka. 2) Res.-kolonel K. Parts — esimese soomusrongi esimene ülem.
3) Kol. K. Tallo — 1. soomusrongi rüü-ülem.

mandeeriti garnisonidesse kus ta tõlkide abil kõnesid pidades pidi katsuma ärritunud meeli rahustada.

Kuid kõigel sellel polnud mingit mõju. Just vastuoksa: pehme ümberkäimine mässulistega andis julgust edaspidiseks vastuhakkamiseks. Maikuu alul tekkisid rahutused 3. Bengali ratsarügemendis Meerutis. Nüüd otsustas valitsus juba talitada karmimalt: 85 pärismaalast sõdurit mõisteti kohtu poolt vangi, kusjuures kogu garnisoni juuresolekul neil sõduri tunnusmärgid maha kisti. Kuid oli hilja. 10. mail vangimõistetud vabastati vanglast nende seltsimeeste poolt. See oli märguandeks üldise verevalamise alguseks ja paari tunni vältusel olid kõik eurooplased: mehed, naised ja lapsed Meerutis mahatapatud. Mässulised ruttasid salkades Delhi poole, et seal oma veretööd jätkata.

Nii algas 1857. a. sepoide mäss, kus sai hulka tuhandeid eurooplasi, kuid veel

rohkem pärismaalasi. Kuidas arenesid võitlused, see kuulub sõjaajaloo valdkonda ja ruumi puudusel ei saa seda küsimust siin käsitleda. Tuleb ainult märkida, et mässu mahasurumine nõudis inglastelt suurt jõupingutust ja kestis ligi kaks aastat, kusjuures pealahingud löödi Delhi, Cawnpore'i ja Lucknowi piirkonnas. Ainult siin olid mässulised suutnud ennast organiseerida vastupanuks. Üldiselt paistab aga, et kogu mäss oli teataval määral juhuslikku laadi, temal puudus oma kindel plaan ning polnud üldist julhtivat keskohta; vähemalt pole ajalugu seda suutnud kindlaks teha. Paljud provintsid nii kui Punjab, Bombay ja Madras ei võtnud üldse mässust osa.

Kuidas kajastuvad 1857. a. sündmused praeguses liikumises Indias? Selle kohta on veel vara otsust teha. Ajakirjanduses ilmunud teated lasevad siiski oletada, et praegustel sündmustel on ühiseid motiive 1857. a. sündmustega. **K.—S.**

SÕJAGAASI PROBLEEMIST.

(Dr. med. et Dr. phil. Hermann Büscher.)

D. Buxhoevden.

Saksa sõjatehnika ajakirjas „Heeres-technik“ nr. 3 s. a. (märtsikuu number) on Dr. H. Büscher'ilt ilmunud sõjagaasi küsimust väga huvitavalt käsitav kirjutis. See on küll kirjutatud arsti seisukohalt, kuid puudutab küsimust laiemalt.

Dr. Büscher jaotab artikli 6 ossa: 1. Põhimõtteline. 2. Kogemused. 3. Selgitamine. 4. Kaitse. 5. Abistamine. 6. Lõp sõna.

Esimeses osas puudutab autor küsimust, kas on oodata tulevikus sõjagaaside tarvitamist ja jõuab otsusele, et tulevikus tarvitatakse sõjagaase mitte ainult sõjavägede, vaid ka rahulikkude elanikkude vastu. Dr. Büscher astub vastu nende isikute väitele, kes on arvamisest, et sõjagaaside eest mingit kaitset ei ole. Ta mainib, et Ameerika „Chemique Warfare Service“ juhataja Harry C. Gilchrist kogunenud maailmasõjaaegsete andmete varal tuleb otsusele, et „sõjagaas on mõjuv ja hõõr ja hõõr“, eeldusega, et on korraldatud gaasikaitse. „Kui arvestatakse sõjagaaside tarvitamisega tulevikus, siis on meie kohus varustada rahvast gaasikaitse vahenditega ja anda abi gaasidest kannatanuile.“ Kaitsta aga suudame rahvast ainult sel puhul, kui selgitame rahvale sõjagaaside mõjuvust ja näitame, missugused tegelikult sõjagaasid on.

Teises osas käsitab autor kogemusi, mis ta kogunud viie-aastaselt tööl sõjagaaside hävitamisel Breloh'i gaasiplatsil Saksamaal, mis teostati 1919.—1925. aastatel Versailles'i lepingu täitmiseks.

Autor nimetab, et nende aastate jooksul on Breloh's hävitatud 43000 tonni sõjagaasi moona, rohkesti tsistern-vaguneid ja anumaid sõjagaasidega ja sõjagaaside produktidega ning rohkesti sakslaste käte langenud liitlaste sõjagaasi moona. Raskendatud oli hävitustöö ootamata plahvatuse puhul sügisel 1919. a., mis hävitas 48 hoonet, ligi miljon gaasgranaate, miljon kg sõjagaase, 230.000 miini ja 40 tsistern-vagunit sõjagaasiga. Järgmiselt mainib autor raskusi, milledega temal kui arstil tuli võidelda 5-aastase sõjagaaside hävitustöö ajal. Oli päevi, kus tööliste seas oli 30—40 mürgitust, peaaesjalikult fosseeniga ja yperiidiga. Nende õnne-

tuste puhul saadud kogemuste alusel sõjagaaside mõjuvusest inimeste organismile, mitte katsetest laboratooriumis loomadega, autor annab artikli edaspidistes osades seletusi rahvale gaasiohu selgitamise tööst, gaasikaitsest ja abistamisest mürgitatuile.

Autor rõhutab, et eeskätt tuleb teha rahva seas selgitustööd sõjagaaside mõjuvusest ja iseloomust ja alles siis anda nendele kätte gaasikaitse abinõud. „Ka kõige otstarbekohasem gaasitorbik ei täida ülesannet, kui isik ei tea ja ei tunne sõjagaaside mõjuvust inimese organismile“ ütleb ta.

Edasi toob autor näiteid inimeste oskamatuses sõjagaaside mittetundmise tõttu ja kiidab jällegi kogunenud tööliste osavust ja ettevaatust gaasimoonas hävitustöödel. Viimased tundsid sõjagaaside iseloomu ja mõju organismile ja selle tõttu teadsid end kaitsta. Sõjagaaside mittetundmise puhul võib tähele panna mitte ainult nende mõjuvuse ülehindamist, vaid tihti ka nende alahindamist, mille tõttu palju inimesi on saanud kannatada. Autor räägib juhust, kus keegi noor mees gaasigranaatide purustustöödel gaasipilve lähenemisel oli ütelnud: „See gaas mulle midagi halba ei tee!“ Ta asetas torbiku näole väga aeglaselt ja korraldult ja oli 5 tunni pärast surnud.

Artikli osas „gaasikaitse“ toob autor uuemate gaasikindlate ülikondade ja gaasitorbikute pilte ja annab nende lühikese kirjelduse.

Autor hoiatab aga oletuse eest, et gaasikaitse abinõude abil saaks luua 100% kindlust. Sõdurile on gaasitorbiku tähtsus tegutsemise võimaldamises sõjaväljal. Kui tahetakse sõdurit igasuguste gaaside vastu kaitsta, siis tuleb teda paitada gaasikindlasse kotti ja tuleb kaitsta samuti sõduri relvad ja kaasaskantav varustus, sest nende külge võivad sattuda yperiidid piisad, mis teda pärast mürgitavad. Ülikondadest, mis sõdurit ühes relvaga ja varustusega gaaside eest kaitsevad, toob autor oma artiklis kaks pilti, millest on näha, et sõdur niisuguses riie- tuses on teguvõimetus. Autor sel puhul soovib tarvitada niisuguseid ülikondi ka ainult sõjaväelastele, kes asuvad vaat-

luspunktides. Saksa uematest gaasitorbikutest on huvitavad need, mis on varustatud läbipaistva näokattega. Ka sellest gaasitorbikust on toodud pilt. Näokate on valmistatud tselloonist — läbipaistvast aineist. Näokatte ääred ühes tihendusribaga on nahast. Päitsed (näokatte kinnituspaelad) ei ole mitte näokattele õmmeldud, vaid nad kinnitatakse nõõpidele. Sel teel on päitsed kergesti vahetatavad, mis väga tähtis on, sest kummipaelad venivad ruttu ja ei kinnita siis enam näokatte hästi näole.

Autor mainib, et näokate on heast painduvast aineist, mis ei murdu ja seisemisel ja kandmisel ei muuda oma kuju. Läbipaistval näokattel on aga väga suur paremus, sest temas ei ole enam vaateväli piiratud, mis sõdurile laskmisel ehk optiliste mõõduaparaatide käsitamisel on väga tähtis.

Autor soovitab ka eraisikutele läbipaistvaid näokatteid ja mainib, et vana gaasitorbik läbipaistmata näokattega annab inimesele koleda välimuse, mis isearnis kohutavalt ja hirmuäratavalt mõjub lastele. Autor annab kaks ülesvõtet läbipaistva näokattega gaasitorbikust — sõduri ja eraisiku.

Artikli osas „abistamine“ astub autor reklaampiltide vastu, mis viimasel ajal on ilmunud igal pool ajakirjanduses ja mis peavad kujutama gaasirünnaku iseloomu ja mõjuvust linna elanikkudele.

Autor mainib, et kõik pildid on peaasjalikult mitteasjatundjate poolt valmistatud: kunstnikud ise pole asja kursis ja ei oska endale ettekujutada, mis tulevik tegelikult toob. Peale selle kujutavad kunstnikud gaasirünnakut alati niiviisi, nagu poleks mingit pääsmist, nagu tuleks gaasirünnak nii ootamata, et emad väikeste lastega on tänaval, et kõik linna elanikud on ilma gaasitorbikuta. Tegelikult on aga kõikide sõjagaaside vastu hea kaitseabinõu, kas kurn — või hapnikuaparaadi näol ja söövgaaside vastu gaasikindel ülikond. Kardetava yperiidi vastu on meil olemas väga hea hävitav aine ja nimelt — kloorubi. Autor nimetab Šarlottenburg'i tehnilise kõrgema kooli professorit Dr. Pschorr'i, kes loengute ajal väga tihti demonstreeris kloorubija hävitusemõju yperiidile. Prof. Pschorr tilgutas oma käe peale yperiiti ja siis hävitas viimase kuiva kloorubijaga. Yperiit kaotab täielikult oma mõjuvuse nahale, kui kolme minuti

jooksul suudetakse katta mürgitatud koht kloorubijaga.

Autor jutustab oma tööst Breloh gaasiplatstil, kus töölised jahedamal ajal tihti töötasid yperiidi hävitamisel ilma gaasitorbikuta, kuid kloorubjast nad ei loobunud, igal pool olid ämbrid kloorubijaga ja töölisi varustati peale selle veel väikeste kloorubija kapidega. Autor on arvamusel, et ilma kloorubijata poleks üldse korda läinud hävitada Breloh's olnud hiigla suuri yperiidi tagavarasid, et kaotused tööliste seas oleksid olnud liig suured. Nii aga on neil korda läinud lõpetada yperiidi hävitamisetöö minimaalsete vigastustega ja kaotustega tööliste seas.

Autor juhib tähelepanu olukorrale, et praegusaja arstid ei oska ravitseda sõjagaasidest mürgitatuid. Õigest ravitsemisest oleneb aga tihti, kas mürgitatu jääb ellu või sureb. Autor toob oma artiklis üksikuid näiteid oma kogemustest ja abiandmise organisatsioonist Breloh gaasiplatstil.

Autor on arvamusel, et tuleks ümber organiseerida praegune ja ka maailmasõjas maksvusolnud abiandmise kord sõjaväeljal. Endine sanitaarpunktide liikumata süsteem ei tohi endiseks jääda, vaid olemasolevatele punktidele tuleb juurde anda liikuvaid abipunkte. Fosgeenist, difosgeenist, kloorpikriinist j. t. sõjagaasidest mürgitatud ei tohi mingil tingimisel käära ja ei olegi soovitav teda kaugele kanda kandraamidil ehk vedada sanitaarkaarikul. Mürgitatu peab rahulikult lamama ja abi andma peab temale koha peal. Ainult mürgitatud maastikust tuleb ta välja kanda ehk viia lähemasse gaasikindlasse varjendisse. Kogu sanitaarpersonaal, mitte ainult arstid, peab tulevikus teadma mürgitatuile anda esimest otstarbekohast abi ja teha korraldusi, mis haige seisukorda ei teeks raskemaks ja elukardetavaks. Arst ise igal pool ei saa olla ja sanitaar peab tema kohustusi täitma esimeses abiandmises koha peal.

Pikemalt jutustab autor oma artiklis ja toob mitu pilti sõjaväe sanitaarpersonaali varustusest. Autor toob pikema kirjelduse Dr. Stoltzenberg'i poolt kokku seatud sanitaarkotist sanitaaridele ja sanitaarkastist arstidele. See osa artiklist on ohtralt rikastatud piltidega ja Dr. Büscher kirjeldab pikemalt koti ja kasti sisseseadet ja tarvitamist.

Artikli selle osa lõpul väljendab autor järgmise väite: „Arstidel ja sanitaaridel, kes on varustatud müisuguse kotiga ja kastiga, ei ole enam vaja karta sõjagaase. Mürgitused sõjagaasidest on rasked, kuid mitte pääsemata surmavad. Kui arstide ja sanitaaride väljaõpe abiandmises mürgitatuile on hea, siis võime kindlad olla suurima protsendi mürgitatute pääsmises. Meil on ainult vaja seda tahta.“

Oma artikli viimases osas, lõpusõnas, väidab autor, et rahva selgitamine peab algama juba koolis. Ülikoolidesse tuleb luua eraldi teaduse osakond sellel alal ja üliõpilased

arstiteadlased peavad oskama ravitseda sõjagaasidest mürgitatuid sama hästi, kui oskavad ja teavad ravitseda kopsupõletikku ehk haavu. Maailm võib sõjagaaside poolt või nende vastu olla, see ei puuduta mitte arsti, tema ülesanne seisab abiandmises. Seda teostada saab arst aga ainult siis, kui ta asja tunneb ja vastavalt on varustatud nõutavate medikamentidega. Autor lõpetab oma huvitava artikli väitega: „Selgel suunakindlal tahtmisel jääb ka rahvas võitluses sõjagaaside vastu võitjaks.“

Tallinn, aprill 1930.

Helkapaaraadid ja lipud tulejuhtimise abinõudena meie suurtükiväes.

Meie Side Eeskiri näeb ette patareides järgmised sideabinõud:

- 1) telefon,
- 2) optilised sidevahendid — helkapaaraadid, lipud, linad ja raketid,
- 3) virgatsid — jala ja ratsa.

Kõikide loeteldud sidevahendite hulgas omab lahingus esimese järgu tähtsuse telefon, ilma milleta on patarei tegutsemine vaevalt mõeldav. Teisi sidevahendeid tuleb võtta, kui teise järgu abinõusid, mis peavad asendama telefoni juhtumel, kui telefoni side katkeneb, kui telefoni sidet pole suudetud veel luua, kui telefoni sidet ei saa üldse tarvitada. Telefoni erakordne tähtsus teiste sidevahendite kõrval on põhjendatud tema üldiste kasulikkude omadustega, — mitte ärarippuvus ilmastikust ja ajast, vähene rippuvus maastikust, lihtne käsitus ja võrdlemisi kiire ühenduste loomine. Patarei sidevahendite hulgas tõstab aga telefoni väärtust veel asjaolu, et telefon on sidevahend, mille kaudu, välja jättes tulistamist lennuki abil, võib kõige otstarbekohasemalt sündida patarei tule juhtimine. Tule juhtimine on aga, teatavasti, toiming, ilma milleta pole patarei lahingutegevus (laskmine) üldse mõeldav. Oma väärtuse kõrval on aga telefoni sidel üks suur puudus ja see oleks telefoni side võrdlemisi sage katkenemine, eriti lahingus. Katkenemist põhjustavad rikked telefoni aparaatides ja eriti rikked telefoni juhtmestik, missugune on kergesti vigastatav suurtüki tulega ja kui juhtmestik pole küllalt hoolsalt üles-

seatud, ka inimeste, loomade ja igasuguste liikumise vahendite poolt. Katkeneb telefoni side lahingu kestel liinil, mille kaudu sünnib patarei tulejuhtimine, jääb patarei tegevusvõimetuks tükiks ajaks, sest vigade, eriti juhtmestiku vigade, leidmine on aegaviitev. Tähtendatud telefoni puudus loob seega paratamata tarviduse ettenäha, kui üldine olukord seda vähegi lubab, liinide peal, millede kaudu sünnib patarei tulejuhtimine, telefoni kõrval peab mõne muu side, mis kõlbaks tulejuhtimise komandode edasiandmiseks. Meie tehniliste võimaluste juures osutuvad patarei sidevahendite hulgas ainukesteks sarnasteks abinõudeks helkapaaraadid ja lipud. On see nii, on selge, et meie suurtükiväelased peavad neid sidevahendeid põhjalikult tundma ja oskama ning püüdma neid alati kasutada, kui olukord selleks vähegi kõlbulik. Nimetatud sidevahendite igakülgselt tundmist põhjustab veel asjaolu, et neid tuleb tarvitada mitte üksi telefoni side katkenemisel, vaid ka juhtumel, kus telefoni side sisseseadmine on aegaviitev või isegi võimata (telefoni side loomine üle laia ja sügava jõe, üle kuristikku või ümber läbipääsemata soo).

Peab aga tähendama, et nimetatud sidevahendid meie suurtükiväes pole suutnud läbi lüüa. Ühelks põhjuseks, miks meie suurtükiväelased on nimetatud sidevahendite vastu jäänud ükskõikseteks, on tingimata asjaolu, et nendel sidevahenditel on hulks olulisi puudusi, mis piiravad nende kasutamist. Tähtsamaks nendest on asjaolu, et helkapaaraatide ja lippude

Pilte soomusronglaste elust.

Aseadmiral Joh. Pitka ja vanu soomusronglasi 11. IV. 1930. 1. soomusrongi rügemendi ühisköögis sõdurite lõunasööki proovimas.

Aseadmiral kirjutas toidulehele märkuse: „Häämeelega elaksin sarnases kodus.“

1) J. Pitka, 2) kol. K. Tallo.

kasutamist takistavat maastiku reljeef, kinnine maastik ei võimaldavat kasutamist. (Muuseas peab tähendama, et meie maastik ei ole sugugi nii ebasünnis optilise side pidamiseks, nagu meie seda millegipärast kindlasti arvame.) Kuid paisatab, et süüdi ei ole üksi helkaparaatide ja lippude üldised negatiivsed omadused, vaid suurelt oleme süüdi ise, kuna:

1) meis ei ole suutnud küllaldaselt läbi lüüa arusaamine, kuivõrt tähtis on omada lahingus peale telefoni side vaatluspunkti ja tulepositsiooni vahel veel mõnda teist sidet;

2) meie piirame liialt helkaparaatide ja lippude kasutamise võimalusi;

3) meil ei ole väljatöötatud helkaparaatide ja lippude jaoks sünnis suurttüki-väe tulejuhtimise leppemärkide kood.

Esimest väidet ei ole tarvis vist laialt selgitada, sest peame tunnistama, et nii poligonil laskmistel kui tegutsemisel manöövritel, oleme alati piirdunud ainult telefoniga. Meie ripume niivõrt telefoni küljes, et meile ei tule meeldegi hakata kaaluma võimalusi, kuis võiks korraldada tulejuhtimist mõnel muul viisil. Ja tingitud on see sellest, et meil ei nõuta tele-

foni kõrval küllalt kategooriliselt mõne muu side sisseseadmist vaatluspunkti ja tulepositsiooni vahel. Seaksime aga endile ette nõudmise, et telefoni kõrval peab vaatluspunkti ja tulepositsiooni vahel alati püüdma organiseerida sidet mõne teise vahendiga, kasvaksid ka märksa helkaparaatide ja lippude kasutamise korrad ja võimalused. Muidugi, võivad osutada olukorrad, kus mõne muu side sisseseadmine on liiga keeruline, siis tuleb temast loomulikult loobuda ja leppida ainult telefoniga. Tähtis on aga, et telefoni kõrval mõne muu side sisseseadmine tuleks alati kaalumisele.

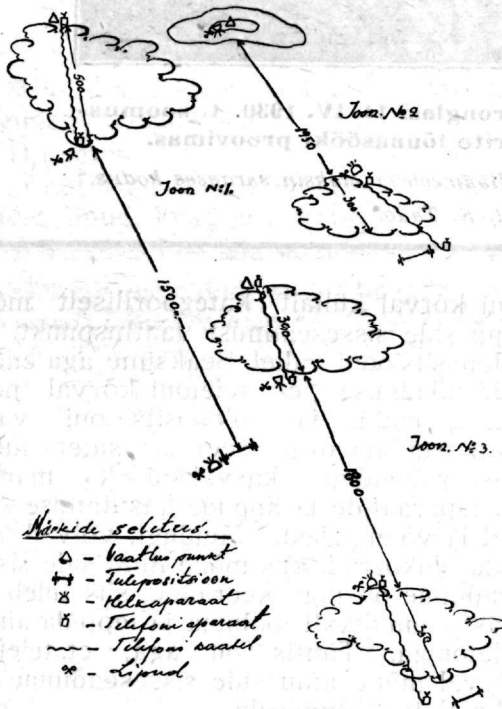
Teise väite all mõistan ma järgmist. Olen tähele pannud, et meie tunnistame optilise side sisseseadmist otstarbekohaseks ainult juhtudel, kui tulepositsiooni on näha vaatluspunktist või selle otsekohest lähedusest ja ümberpöörduvalt. Paisatab, et nimetatud vaatevinkel on õige, sest juhtudel, kui vaatluspunktist või selle otsekohest lähedusest tulepositsioon pole nähtav, näilikult, järgijääv moodus, luua optiline side ühe või mitme vahepunkti kaudu, on liig pikaldane ja ebakindel, sest leppemärgid, läbistades mitu vahepealset punkti, võivad jõuda lõpupunkti

hoopis moonutatult. Pealegi veniks sarnane komandode andmine pikale.

Telefoni ja optilise side kombineerimiseks oleks võimalik talitada kolmel viisil:

1) Otsida vaatluspunkti raiooni punkt, kust näha tulepositsioon. See punkt siduda vaatluspunktiga telefoni abil ja tulepositsiooniga optilise side abil. K-ndode edasiandmine sünniks vaatluspunktist abipunkti telefoniga, sealt edasi tulepositsiooni peale optiliste abinõudega (v. joon. 1).

2) Otsida tulepositsiooni raiooni punkt, kust näha vaatluspunkt. See punkt siduda tulepositsiooniga telefoni abil ja vaatluspunktiga optilise side abil. K-ndode edasiandmine sünniks vaatluspunktist abipunkti optilise side abil, sealt edasi tulepositsiooni peale telefoniga (v. joon. 2).

Märkide seletus.

- ◇ - Vaatluspunkt
- ✕ - Tulepositsioon
- - Helkparaat
- - Telefoni aparaat
- - Telefoni kaabel
- * - Lippud

3) Otsida vaatluspunkti ja tulepositsiooni raioonidesse kaks punkti, mis üksteisest nähtavad. Vaatluspunkti raionis olev punkt siduda vaatluspunktiga ja tulepositsiooni raionis olev punkt tulepositsiooniga telefoni abil. K-ndode edasiandmine sünniks vaatluspunktist esimesse abipunkti telefoniga, esimesest abipunktist teise abipunkti optiliste abinõudega ja sealt tulepositsiooni peale telefoniga (v. joon. 3).

Ülaltoodud kolmest viisist oleks kõige otstarbekohasem teine, sest lahingu ajal katkenevad telefoni liinid rohkem vaat-

luspunktide, kui tulepositsioonide raionis. Loomulikult selle ühenduse kõrval peab vaatluspunkti ja tulepositsiooni vahel olema harilik otsekohene telefoni ühendus. Komandode edasiandmine sarnaselt organiseeritud side juures ei võtaks hästi drillitud telefonistidega pea sugugi rohkem aega kui otsekohese optilise side juures vaatluspunkti ja tulepositsiooni vahel. Mis puutub abipunktide kaugusesse vaatluspunktini või tulepositsiooni, siis ei tohi see kaugus olla kuigi suur (mõnisada meetrit), vastasel korral oleks sarnaselt kombineeritud sidel samad puudused kui puhttelefoni sidel. Lisakuludena nõuaks sarnane meetod esimese kahe viisi juures — 2 telefonisti, 1 telefoni aparaat ja 1 rull kaablit; kolmanda viisi juures — 4 telefonisti, 2 telefoni aparaati ja 2 rulli kaablit. Optilise side kasutamise võimalused aga suureneksid märksa.

Mis puutub helkparaatide ja lippude leppemärkide koodi, siis on nimetatud sidevahendite kasutamise üheks eeltingimuseks sarnase koodi olemasolu, et tulejuhtimise komandod saaksid vaatluspunktist tulepositsioonile edasi antud viivitusega. Optiliste sidevahendite juures on see aga võimalik ainult leppemärkide koodi abil. Meil on see küsimus lahendatud puudulikult. Side Eeskiri näeb küll ette „Suurtükiväe koodi — Laskesignaalid“ (Side Eeskiri II osa, lisa 3), kuid need kõlbavad ainult koostööks lennuki ja patareid vahel. 41-st leppemärgist, mis koodi ülesvõetud, kõlbavad harilikuks tulejuhtimiseks mõni üksik. Seega tarvitades sideks vaatluspunkti ja tulepositsiooni vahel helkparaate, peaksime kõik komandod edasi andma morse-tähestiku abil. Loomulik, et sarnane komandode edasiandmine, kus iga sõna tuleb anda tähtede-kaupa, venib pikale, on väsitav ja sellepärast kergesti segiminev. Lippudega on lugu veidi parem, sest patareides on tarvitada endise Vene suurtükiväe lipusignaalide kood. See on aga osalt vananenud ja pole igas patareis ühtlane. Oleks sellepärast tarvilik luua omapärane puht suurtükiväe tulejuhtimise leppemärkide kood. Mida varem, seda parem, sest tähendatud koodi puudumine on üheks põhjuseks, miks meie senini oleme loojalt tarvitunud optilist sidet, eriti helkparaate.

Lõpuks mõni põhimõtte koodi kokkuseadmisel:

1) Kood peaks olema iseenesest lühike — tema tarvitamise ja äraõppimise hõl-

pustamiseks. Seega tuleks koodi võtta ainult tähtsamad tulejuhtimise komandod.

2) Kood peaks olema ühine nii helk-aparaatide, kui lippude jaoks, mõlemate sidevahendite tarvitamise ühtlustamiseks ja hõlpustamiseks.

3) Kood koosneku ainult morsetähtedest — sellega lihtsustaksime märksa te-

lefonistide õpet, sest morsetähestiku tundmine on telefonistidelt nii kui nii nõuetav. Kõige otstarbekohasem oleks moodus, et koodis tähendaks teatud komandot see morsetäht, missugusega komandot määrav sõna algab. Algavad mitu komandot ühe ja sama tähega, tähendaksid koodis sarnast komandot k-ndot määrava sõna kaks esimest tähte. A. B-B.

Saksa maa- ja mereväe professionaalkoolid. *)

Saksa maa- ja mereväe professionaalkoolide organisatsioon väärub tähelepanu, kui eriline nähe, mis mõeldav vaid pika teenistusaja juures. Nende koolide eesmärgiks on ettevalmistada allohvitsere ja sõdureid nende 12-aastase teenistuse kestvusel mingisuguseks elukutseks eraelus. (Minu sõrendus. R. Tck.)

A. Maaväe professionaalkoolid.

Siia kuuluvad:

- administratiiv- ja kaubanduskoolid,
- tööstuse- ja tehnikakoolid,
- põllumajanduskoolid,
- metsaasjanduskoolid.

1. Administratiiv- ja kaubanduskoolid.

Nende koolide arv on 185 ja õpilaste arv neis tõuseb 34.650-le.

Need koolid valmistavad ette allohvitsere ja sõdureid riigiametnikkudeks ja kaubandusliikude ettevõtete teenijaks.

Õpetajate kaader neis koolides koosneb haridusõunikest, kaubanduskoolide diplomeeritud ja algkoolide õpetajaist.

Õppekursus on jaotatud sõdurite kaheksale viimasele teenistusaastale ja koosneb kahest õppeperioodist: I periood 3 aastase kestvusega (klassid VIII—VI) ja II periood 5 aastase kestvusega (klassid V—I).

Õpetus kestab umbes 30 nädalat aastas ja á 8 tundi nädalas VIII kuni III klassini ning 20—28 tundi nädalas II ja I klassides.

Õpetatakse järgmisi õppeaineid: saksakeelt, arvepidamist, matemaatikat, ajalugu, tsivilisatsiooni ajalugu, majandusgeograafiat, ingliskeelt, füüsikat ja keemiat, poliitilist ökonomiat, administratsiooni ja seadusandlust, kirikirjutust, masinal kirjutamist, kaubanduslikke ametalasid.

Katseid korraldatakse iga kahe aasta tagant aprilli ja juuni kuudel; eksamineerijad valitakse riigi- ja omavalitsuse esindajate hulgast.

1926. a. omasid 6400 sõdurit teenistusest vabanemise momendiks tunnistuse, mis võimaldab riigiteenistusse astumise — ametnikuna.

II. Tööstus- ja tehnikakoolid.

Nende koolide eesmärgiks on anda sõduritele, kellel on mingisugune ametiala juba enne teenistusse astumist, võimalus omada täiendavaid teadmisi, kindlustades neile 8000—9000 S. M. suurusel aastapalga.

Peale selle kindlustakse neile teatud tehnilise hariduse saamist, mis võimaldab neile tööstuslikudes ettevõtetes teenimist tehnilistel ametkohadel.

Nende koolide üldarv on 52, kuhu kuuluvad:

- a) 44 eriteadlaste kooli, mis asuvad pioneer-pataljonide, sideüksuste, autokompaniide ja motoriseeritud suurtükide patareide juures;
- b) 8 üldkäsitöö kooli, kuhu pääsevad sõdurid teistest väelikeidest.

Õpetajaskond koosneb diplomeeritud inseneridest, kellele on abiks antud meistrid.

1. Ametalaline väljaõpe.

Õppekursus koosneb praktilistest ja teoreetilistest harjutustest; esimestele on antud väga suur tähtsus.

Katsed sooritakse vanem-töölisest koosnevate komisjonide ees.

a. Pioneerpataljonide juures asuvad koolid.

- Esimene periood 3—8-nda teenistusaastani; praktilisi harjutusi on 230 tundi, teoreetilisi — 120 tundi aastas;
- teine periood 9—12-nda teenistusaastani; praktilisi harjutusi 130 tundi, teoreetilisi — 120 tundi aastas (12-dal teenistusaastal 735 tundi).

Õpetatakse järgmisi teoreetilisi aineid: saksakeelt, arvepidamist, poliitilist ökonomiat, seadusandlust, geomeetriat, materjaliteadust, instrumentisid, masinaid, elektrotehnikat, füüsikat.

Praktilisi harjutusi tehakse elektrotehnika, luku-sepa, sepa ja tislari õpilastega.

b. Sideüksuste, autokompaniide ja motoriseeritud suurtüki patareide juures asuvad koolid.

Väljaõpe sünnib samadel tingimustel nagu pioneerpataljoni juures asuvas kooliski. Sideüksustes õpetatakse välja elektrotehnikuid, mehaanikereisi, relvurisi ja tislereid.

Autokompanii ja motoriseeritud suurtüki patareide juures asuvas koolides valmistatakse ette automehaanikuid.

2. Tehniline väljaõpe.

Tehnilist väljaõpet teostatakse ainult Pioneer-pataljonide ja Autokompaniide juures asuvas koolides.

Tehnikaõpilased kuni nende 6-da teenistusaastani võtavad läbi sama kursuse nagu õpilased teisteski professionaalkoolides. Tehniline väljaõpe algab alles 7-st teenistusaastast.

*) Revue militaire française nr. 104.

Õpetatavad tehnilised ained on samad, mis kõrgemates tehnilistes õppeasutustes, kuid samal kõrgusel ei seisa ülesseatud eesmärk.

Katsed ja tagajärjed. Ametalised kursused lõpevad õppinudtöölise, meistri ja tehnikeri katsetega.

Tõstus-technikakoolides on praegu kuni 7400 õpilast; viimase nelja aasta jooksul edurikkalt sooritasid katsed: 1392 õppinud töölise, 664 meistrit ja 21 tehnikeri.

Tulevikus on ettenähtud kõrgemate tehnikakoolide asutamine, kuhu pääsevad ainult hea üldharidusega õpilased. Sarnaste koolide lõpetamine annab lõpetajatele diplomi, mis vastab väärtuselt Preisi ja Böömimaal arhitektuuri ja tehnikakoolide lõpetajate diplomidele.

Esimesi katseid tehti möödunud aastal maaaluste ehituste jaoks kõrgema kooli asutamisega ühe Pioneerpataljoni juures. Ühe kõrgema tehnikakooli asutamine on samuti ette nähtud ühe sideüksuse juures.

III. Põllumajanduskoolid.

Need koolid on määratud põllumajanduse alal tegutsenud sõdurite teadmiste täiendamiseks, kui nad soovivad teenistusaaja lõpul oma endisele tegevusalale tagasi pöörduda.

Need koolid annavad õpilastele teatud põllumajandusliku üksuse juhtimiseks vajalikud teoreetilised ja praktilised teadmised. Põllumajanduslikud koolid asuvad kõigi väeliikide juures, väljaarvatud tehnilised väeosad. Põllumajanduslike koolide organisatsioon on alles väljakujumisel, kuid juba 1928. a. oli neis koolides kokku 2900 õpilast.

Sõdurid, kes soovivad saada põllumeesteks, teevad oma 5—7-nda teenistusaastal läbi väljaõppe I perioodi, mille eesmärgiks on laiendada ja süvendada algkoolis omatud teadmisi.

Põllumajanduslike õppeainete käsitlemine algab 8-st teenistusaastast.

Õppekavad:

a. **Praktiline väljaõpe.** Isegi varem põllumajanduse alal tegutsenud sõdurid, tutvustakse nende teenistusaaja kestvusel, põllutööga. Seejärel pärast ¼ nende õppeajast 12-ndal teenistusaastal on pühendatud praktilistele töödele.

Selle eesmärgi saavutamiseks asuvad koolide juures tarvilikud põllumajanduslikud üksused (talud ühes põldudega. R. Tck.), missugused korraldatakse sõjaväe päralt olevatel maa-aladel või rendikruntidel.

b. **Teoreetiline väljaõpe** käsitleb kõike põllumehele vajalikke õppeaineid. Seejuures erilist rõhku pannakse: füüsikale, keemiale, meteoroloogiale, zooloogiale, poliitilisele ökonomiale, kindlustusele, krediidile.

c. **Eriväljaõpe.** Sõduritele, kes ei soovi tegelikult ise hakata põllumeheks, kuid siiski soovivad omada põllumajandusse puutuvaid teadmisi, õpetatakse viimase nelja teenistusaasta kestvusel praktiliste tööde asemel: kirikirjutamist, masinal kirjutamist, poliitilist ökonomiat, arvepidamist, seadusandlust, administratsiooni, kauplemist põllumajanduslike saadustega, mis peab võimaldama neile teenistuseleilmist põllumajanduslike kooperatiivides ja ühisustes.

d. **Saavutatud tagajärjed.** 20% saksa sõduritest on pärit maalt. Riigi huvides on,

et suurem osa neist pöörduks maale tagasi. Selle eesmärgi saavutamine on võimalik:

- uute maa-alade kultiveerimisega ja nende väljajagamisega;
- põllumajandusüksuste ostmisega.

Selleks omab sõdur vabanemisel kaitsevæeteenistusest 8000—9000 S. M., missugusele summale võib ta veel saada juure teatud abiraha. 1927. a. peale on olemas 5 miljoni S. M. suurune armeefond, millest antakse teenistusest vabanuile krediiti maa ostmiseks. Krediit võib ulatuda kuni 90% ostetava maa hinnast.

Esimese 18 kuu jooksul, pärast fondi asutamist, on loodud 100 uut asundustalu. Kuid see arv suureneb alatasa nii, et varsti 5 miljonist S. M. enam ei jatku.

IV. Metsaasjanduskoolid.

Sõdurid, kes enne teenistusse astumist on õppinud riigivalitsuse ettekirjutuste kohaselt metsaasjandust või põllumajandust, võivad osa võtta sõjaväe metsaasjanduskoolide õppetööst.

Õppekavad näevad ette teoreetilisi ja praktilisi harjutusi, missuguste läbivõtmine võimaldab metsavahi kutse omandamist.

Need koolid, arvult 6, asuvad jäägripataljonide juures ja õpetajaskond koosneb metsaasjanduse teadlastest.

a. **Teoreetiline kursus.** 5—6 teenistusaastani võtavad sõdurid osa õppustest administratsiooni- ja kaubanduskoolides, et süvendada oma algteadmisi.

Teoreetiline kursus metsaasjanduskoolides on 8—12-da teenistusaastani.

b. **Praktiline kursus.** 2—4 teenistusaastani ohverdakse iga kahe nädala tagant pool päeva metsaasjanduse uurimiseks.

4—12 teenistusaastani saadetakse sõdurid metsavahitide käsutusse töödeks metsa eksploaierimise alal.

Praktilise kursuse kestvus on:

1—4	teenistusaastatel	—	4	nädalat,
9—10	"	—	6	"
11	"	—	8	"
12	"	—	9	"

c. **Katsed.** 12-da teenistusaasta lõpul õpilased teevad läbi suusõnalised ja kirjalikud katsed. Katsete komisjoni liikmed määratakse Reichsvähri ministrilt.

B. Mereväe professionaalkoolid.

Mereväe professionaalkoolid koosnevad administratiiv- ja kaubandus-, tööstus- ja tehnikakoolidest.

Viimased kaks jagunevad:

- tööstuskoolideks,
- mootorite kasutamise ja remontkoolideks,
- kõrgemateks tehnikakoolideks,
- kaubalaevastiku mehhaanikute koolideks,
- navigatsiooni koolideks.

Tagajärjed.

Kuni käesoleva ajani on 75 õpilast mereväe professionaalkoolidest omanud meistri kutse, 34 — motoristi, 116 — mehhaaniku, 108 — rannasõidu tüürimehe kutse.

Nad Baltykiem nr. 1 — 1930.

Poola-Eesti sõpruslepingu häälekandja ilmub kord veerandaastas Andres Krasicki toimetusel ja Poola-Eesti sõprusühingu esimehe „Polska Zbrojna“ peatoimetaja W. L. Everti lähedal kaastööl ja juhatusel. Väljaandjaks on Poola-Eesti sõprusühing Varssavis. Esimene number on rikkalik välimuselt ja sisult. Kirjutusi 1. numbrisse on: V. L. Evertilt, Poolt senati marssalilt dr. I. Szymanskilt (Poola-Eesti Sõprusühingu aupresident), V. T.

Drymerilt (end. Poola sv. esindaja Eestis, teenib Poola välisministeeriumis), Eesti kaitseväe esindajalt Varssavis L. Jacobsonilt, Jim Poker'ilt j. t.

Number on illustreeritud Eesti ja Poola avalikueelu tegelaste piltidega, on toodud pilte — riigivanema külaskäigust Poola 1929. a. lõpul, Eesti maastikust, Tallinnast jne.

Selle huvitava ja meeldiva ajakirja ilmumist tuleb tervitada. **A.**

Kaitseväeametnikkude ümbernimetamise kord administratiiv-ohvitserideks Latvijas.

Latvija uues ohvitseride teenistuskäigu seaduses, millest osaline kokkuvõtte ilmus „Sõduris“ nr. nr. 13 ja 14/15/16, kaitseväeametnikkude ümbernimetamise kohta administratiiv-ohvitserideks, „Latvijas Kareivise“ andmetel on nähtud ette järgmine kord:

Tegevväeteenistuses olevate kaitseväeametnikkude aastmed on: 1) administratiiv-leitnant, administratiiv-ülemlleitnant, administratiiv-kapten, administratiiv-kolonel-leitnant, administratiiv-kolonel ja administratiiv-kindral ja 2) VI, V, IV, III, II ja I järgu kaitseväeametnikud.

Kaitseväeametnikud nimetatakse ümber ülaltähendatud aastmetesse, kui nad vastavatel erikursustel sooritanud katsed sõjaväe ainete alal — ohvitseri-asetäitjate ja rivi-allohvitseride kursuse õppekava ulatuses. Kaitseväeametnikud peale kursuse lõpetamist ülendatakse: 1) administratiiv-leitnandiks, kui nad teeninud kaitseväeametnikuna vähem kui 4 aastat; 2) administratiiv-ülemlleitnandiks, kel on vanust kaitseväeametniku aastmeis (järkudes) 4 ja rohkem aastaid; 3) administratiiv-kapteniiks, administratiiv-kolonel-leitnandiks, administratiiv-koloneliks ja administratiiv-kindraliks, kes teenivad vastavatele aastmetele koosseisudes ettenähtud ametkohtadel ja kelledel on vanust kaitseväeametniku aastmetes (järkudes) kapteni, kolonelleitnandi, koloneli ja kindrali aastmete jaoks ettenähtud määral, kes on või saavad ülendatud ülemaltähendatud aastmetesse ühes määramisega ametisse rahu ajal kandidaatide nimekirja järjekorras.

Kaitseväeametnikkude uute aastmete vanuse arvestamise juures võetakse ar-

vele kõik eelmistes aastmetes (kaitseväeametnikkude järkudes) teenitud aeg, samuti väljateenitud aeg sõja ajal. Kaitseväeametnikke, kes kursusele ei soovi minna või kes vastavaid katseid ei ole sooritanud, loetakse endiselt kaitseväeametnikkudeks järkude järele.

Administratiiv-ohvitseri järgmistesse aastmetesse ülendatakse sama korra järgi, mis nähtud ette teiste kutseliikide ohvitseride ülendamisel staapides ja asutistes. Kuni selle seaduse maksma hakkamiseni tegevväeteenistusest vabastatud

UUDIS:

Ilmusid trükist kaitsevägede staabi VI osakonna väljaandel:

Kaitseväe distsiplinaarkaristuste seadlus Kr. —: 30

E. Laaman ja J. Ernits: Enamlus Eestis I. Kr. 1:50

H. Sepp: Narva piiramine ja lahing a. 1700 Kr. 2:50

Raamatud on müügil „Sõduri“ talituses, Tallinn, Toomkooli 7.

kaitseväeametnikkudele jäävad omad endised auastmed (järgud) edasi. Tegev-
väeteenistusse võtmisel neid võib ümber-
nimetada administratiiv-ohvitserideks, kui
nad on vastavad katsed sooritanud. Kait-
seväeametnikke administratiiv-ohvitseri-

deks ülendab, kaitseministri ettepanekul,
riigipresident. Administratiiv-ohvitseride ja
kaitseväeametnikke järk-järgult madala-
malt ametkohalt kõrgemale — ametkohale
määratakse kandidaatide nimekirja järje-
korras. T.

Sõjakirjandust.

SOOME.

Suomen Sotilas (Soome Sõdur) 1930. Nr. 14.

Hispaania laevastik. Kirj. G. von Schoultz.
Ülevaade Hispaania laevastikust.

Mobilisatsioonist. Mis reservlane peab tead-
ma sellest. Kirj. maj. E. Voss. IV (järg). Re-
servlase väeosasse jõudmine ja korteritesse pai-
gutamine.

Suomen Sotilas (Soome Sõdur) 1930. Nr. 15—17.

Endine Soome sõjaväe reserv. Kirj. ev. luutn.
(kol-ltn.) A. Havo.

Peajooni Soome sõjalisest organisatsioonist
aastail 1878—1899.

Ungari armee. Kirj. leitn. Leo Vikman. — Lü-
hikene ülevaade Ungari sõjaväest.

Kodusõda Lõuna-Venes 1917.—20. Kirj. mag.
J. Manninen. — Kindralite Denikini ja Krasnovi
sõjategevusest enamlaste vastu

Kaks sugu üksteise vastu. Kirj. kapt. Leo
Rainio.

Slaavia ja soomesugu rahvaste iseloomust Up-
sala ülikooli dotsendi dr. Rolf Nordenstreng'i teose
põhjal. Huvitavalt on kirjeldatud nii slaavi „lai
iseloom“ kui ka soomesugu rahvaste sitkus ja
kannatlikkus. On toodud näiteid mõlema rahva
kirjandusest, nii näiteks Leo Tolstoi ja Santeri
Ivalo teostest, kuna mõlemad käsivad oma rah-
va ajalugu romaanes.

Sõdurid ja tsiviil kodanikud. Kirj. T. K.

Mõningaid juhatusi sõdureile esinemise kohta
tsiviil kodanikkude keskel, kuna viimastele jää-
tud hea mulje aitab üldiselt tõsta sõjalise organi-
satsiooni selle tähtsusele vastavale kohale.

„Sõjariistadest vabanemisega üksik riik ei satu
hüdaohtu.“ „Albert Einsteini arvamine asjast.“
— Kirj. Armas J. Pulla.

Artikkel toob kuulsat teadusemehe arvamine
asjast, millest tänapäev nii palju kõneldakse. Kuid
nagu allpool esitatust lugeda, maksab siingi see
tõsiasi: et enamjagu suurvaime mõtleb ebaprakti-
liselt ja et nad ei tunne „tavalise inimese“ iga-
päevaseid raskusi.

„Ma arvan, et nüüdseis olukorras ei ole ühelegi
riigile hüdaohuks sõjariistadest vabanemine, üks-
kõik missuguse seisukoha võtavad teised riigid“,
ütleb prof. Einstein. „Kui seisukord ei oleks sar-
nane, siis oleks ilmne, et need riigid, kes on va-
rustamata või ainult osalt kaitsevalmis, oleksid
eriti raskest, hüdaohtlikus seisukorras, väide, mida
tõsiasjalt eitavad.“

Vastuväiteks toob siin autor jällegi näitena
Georgia riigi. Siis kui venelased vallutasid nime-
tatud riigi, oli seisukord Euroopas suurjoonis sa-
masugune nagu nüüdki.

„On teada, et palju riike on kas üsna sõjariis-
tateta või nagu paljud väikeriigid, ainult osalt
kaitsevalmis. On ka suurriike samas raskest sei-

sukorras, näit. Saksa, kõnelemata Austriast, Un-
garist ja Bulgaariast, — kuid kes julgeb väita, et
Saksa sõjariistade mahapanemisega oleks sattun-
ud eriti hüdaohtlikkusse seisukorda?“ — Sedagi
väidet ei saa pooldada, kuna ei või sugugi öelda,
et nimetatud riigid ei oleks raskest seisukorras.

Suomen Sotilas (Soome Sõdur) 1930. Nr. 18.

Maailmasõda. Kirj. ev. luutn. (kol-ltn.) Heikki
Nurmio. VII (järg). Saksa vägede edasitungimine
Põhja-Prantsusmaal. St. Quentini lahing 28.—30.
aug. 1914.

Gaasisõda. Kirj. lipn. A. Heinämaa. — 1. Aja-
looline ülevaade. Artikli käesolev järk annab
ülevaate gaasi tarvitamisest enne Maailmasõda ja
Maailmasõjas.

Hakkapeliitta 1930. Nr. 12.

Üks Maailmasõja kõrvalsündmus. Kirj. Yrjö
Kivimees. — Kindral v. Lettov-Vorbecki sõjatege-
vusest Ida-Aafrikas. Mälestusi tema 60 a. sünni-
päeva puhul.

Hakkapeliitta 1930. Nr. 15.

Euroopa Ühendriigid. Kirj. dr. Herman Gum-
merus. Mõtteid Richard Nikolaus Coudenhove-
Kalergi „Paneuropa“ puhul.

Hakkapeliitta 1930. Nr. 16/17.

„Lugemisi Soome sõjameestele.“ — Ülevaade
esimesest Soome sõjalisest ajakirjast „Lukemisia
Suomen Sotamiehille“ (Lugemisi Soome Sõja-
meestele).

Selles numbris on toodud kindral Undi pilt, tä-
hendusega, et kindral Unt langes kommunisthise
kättemaksu ohvrina.

Hakkapeliitta 1930. Nr. 18.

Kolmas tegur maakaitsemise töös. Kirj. Vih-
tori Simonen. — Peale kaitseväge ja kaitseliidu on
maakaitsemise töös suur tähtsus ajakirjandusel.
Kirjutis annab ülevaate Soome sõjalisest ajakir-
jandusest.

Soomes ilmub sõjalisi ja kaitseliidu poolt
väljaantud ajakirju kokku 36.

Ajakirjade suurt arvu tuleb seletada sellega,
et suurem osa neist on väeosade või kaitseliidu
eri malevade väljaanded — nii siis ainult koha-
lise tähtsusega ja piiratud levimisvõimalusega.

Kaitseliidu poolt väljaantud ajakirju on 16 ja
väeosade poolt 11.

Nende hulka pole arvatud järgmised suuremad
ülemaalse tähtsusega ajakirjad: Hakkapeliitta
(Kaitseliidu häälekandja), Taistelija (Võitleja,
kaitseliidu ohvitseride ja allohvitseride õppeaja-
kirj), Lotta Svärd (Soome naiskodukaitse hääle-
kandja), Kaitseväge nädalaleht Suomen Sotilas
(Soome Sõdur), Suomen Sotilasaikakauslehti

(Soome Sõjandusajakiri), Suomen Sotilaslääketeellinen aikakauslehti (Soome Sõjaline Arstiteaduslik ajakiri), Sotilashallinnollinen Lehti (Sõjaline Administratiiv leht), Aero (Lennuasjanduse ajakiri) ja Laivastolehti (Laevandusleht).

On ka esitatud andmeid üksikute ajakirjade suuruse ja levimise kohta.

Krs.

BELGIA.

Bulletin Belge des Sciences Militaires.

Aprill 1930. a.

1. Belgia armee operatsioonid 1914.—1918. a. sõjas. 1. diviisi lahingutegevuse kirjeldus Hautem-Sainte-Marguerite ja Grinde'i juures 18. aug. 1914. a. Artikkel on illustreeritud skeemidega.

2. D. S. I. R. k. kasutamine esimeses eelonis tegutsevas pataljonis. Tegelik elu on näidanud, et nendest jalaväe eeskirja paragrahvidest*), mis käsitlevad r. k. kasutamist lahingus pole igalpool õieti aru saadud, mispärast on tekkinud ebaühtlus rahuaja õppetöös. Doktriini ühtluse nimel tahab autor tähendatud puudust kõrvaldada seega, et ta võtab need paragrahvid üksikasjalikuma vaatluse alla ja näitab ära, kuidas nimelt on tahtnud eeskiri lahendada seda või teist küsimust r. k. kasutamise alal. Autori väited on seevõrra autoriteetlikud, et nad on soovitatud kaitseministri (Belgia) poolt ametliku tõlgitusena jalaväe eeskirja r. k. kasutamise kohta käivate paragrahvide juure.

3. Kolonel Janssens Üks päev kaitsel. (Järg. Vt. „Bullet. Belge des Sciences Milit.“ 1930. a. aprill ja „Södur“ 1930. a. nr. 14/15/16). Artikli selles osas käsitletakse küsimusi: jalaväe suurtükk rünnaku tagasilöömisel; mürgiste gaaside tarvitamine; luure enne punaste tankide tegevusse saatmist.

4. Major Bowha. Jalaväe rügement kindlustatud välipositsiooni (position de campagne) rünnakul. Autor

5. Major F. Delvaux. Antverpenitsitadeli piiramine 1832. a. Lühikene kokkuvõte sama autori samanimelisest teosest. (Imprimerie typogr. de l'I. C. M., La Cambre, Allée du Clôtre, Bruxelles.)

6. Kapten Wanty. 1830. a. revolutsioon sõjalisest seisukohast vaadatuna. (Järgneb.)

7. Aktiivväe ohvitseride nime-tamised, määrämised ja ülendamis-ed.

8. D. S. I. Jalaväe padrun. Selgitatakse küsimust, missugused muudatused oleks võimalik ette võtta jalaväe padruni juures, et teha jalaväe relva portatiivsemaks ja parandada tema ballistilisi omadusi, ilma et sealjuures oleks vaja üle minna uuele süsteemile, mis on seotud suurte rahaliste kuludega.

9. Kolonel Thomas. Välilaskmise prak-tika suurtükiväes. (Järgneb.)

10. Leitnant Lambert. Prantsuse mee-tod õhukaitse kuulipildujate õõ-siseks laskmiseks. Autor püüab selgita-da küsimust matemaatiliste arvestustega.

11. San. kindralmajor Demolder. Diplo-maatiline konverents Genfis juu-

*) „Règlement de l'infanterie au combat“ (Belgia) §§ 4, 49, 57, 62—64, 81, 89, 92, 95 ja 101. selgitab küsimust konkreetse taktikalise ülesande lahendamise kohta.

lis 1929. a. Ülevaade konverentsi tegevusest, kus arutati haavatute ja haigetega ümberkäimist sõja ajal.

12. E. Debrun. Töö organiseerimine tööstuses. 1925. a. ärapeetud töö teadusliku organiseerimise rahvusvahelise kongressi sekretärina avaldab autor huvitavaid mõtteid küsimuse kohta, põhjenedes ajaloo andmetele ja praegusaja elu nõuetele.

13. Sõja bibliograafiline üle-vaade. V. K—ts.

ITAALIA.

Rivista Militare Italiana. Aprill 1930. a.

Kolonel C. Trezzani. Tänapäeva la-hingu põhimõtted. Autor käsitleb küsi-must vastavate Itaalia lahingeeskirjade nõud-miste vaatepunktist („Norme per l'impiego delle grandi unita“ ja „Norme per l'impiego tattico della Divisione“).

Brigaadi kindral A. Aymonino. Väekor-puse luureüksus. Selgitatakse milline peaks olema väekorpuse luureüksuse koosseis ja kuidas peaks seda üksust kasutama luureülesan-nete täitmisel.

Kolonel R. Morretta. Juhi tähtsus sõ-jas. Autor leiab, et vaatamata materiaalse ise-loomuga võitlusvahendite arenemisele pole juhi tähtsus sõjas vähenenud. Oma väidete kinnitu-seks toob autor näiteid ajaloost.

Brigaadi kindral G. Appiotti. Manööver-sõda mägedes. Sõjalised operat-sioonid Transilvaanias. Käsitletakse Sibiu (Hermanstadt) lahingut, Austria-Ungari ar-mee tegevust 2. Rumeenia armee vastu, rumeen-laste taandumist Kronstadt'ist (Brasov) ja asu-mine kaitsele Karpati mägede kitsustikkudes, ja Austria-Ungari armee ettevalmistavad operatsioo-nid sissetungimiseks Rumeeniasse.

Retsensioonid: raamatud, aja-kirjad.

Ajakirjanduse kokkuvõte.

V. K—ts.

SAKSAMAA.

Militär-Wochenblatt nr. 39 — 18. 4. 1930.

Kas kaubaartikliks või sõjatar-veteks? Artiklis käsitletakse sõjaväe moto-riseerimise küsimust seisukohast — kas valmis-tada sõjaväele tarvilikke traktoreid, autoid jne. sarnaselt, et nad käiks kaubaartikliina üldma-janduses ja ühtlasi kõlbaks sõjanduses, või pi-dada silmas peamiselt sõjalisi nõudeid, kuigi nende täites kaotaks teatud mootor-liik üldma-janduses kaubaartikliina väärtuse. Autori ar-vates sõjas käsib olukord. Sõjas ei loo-buta mootorist, siis kui soovitakse, vaid kui ollakse selleks sunnitud. See-pärast tulevat sõjanduse jaoks valmistatavates masinates arvestada ainult sõjanduse nõuetega. Muidu loodakse kahepaiksed, mis ei ole tarvilisel määral kõlvulikud ei üldmajanduses, ei sõjanduses.

Ratsa-eelpatrull ja ratasa-si-depatrull. Ratsa-eelpatrullilt (Kavallerie-spitze) nõutakse Saksa ratsaõppustel, et ta lii-guks 1500—2000 m eelkaitse-eskadroni ees, lii-guks hüpetega ja peaks sidet ratsa side-pat-rulliga (Verbindungspatrouille). Patrullide te-gevus nõuab kooskõlastamist ülesannete märki-misega skeemil tegevuse alates. Saksa ratsa-

väe õppustel saavat kõrgemad juhid mulje, et ratsaväe tegevuses eriti eskadronis valitsevat mitmesugused arusaamised patrullide ülesannetest ja teotsemisviisidest, et ratsaväe õpe jätab mõndagi soovida.

Tõkestamise moodsad võtted. Artikli algus on „Mil. Wochenblatt'is“ nr. 38 — 1930. Artikli käeolevas osas rõhutatakse eriti pioneeride tähtsust nüüdisaja sõjas tõkestamistööde seisukohalt.

All the Worlds Aircraft. Lennuasjanduses ilmunud ingliskeelse teose „All the Worlds Aircraft“ arvustus ja kokkuvõtlik ülevaade.

Traditsioon ja väeosa. Saksa kaitseminister olevat ühes hiljutipeetud kõnes rõhutanud traditsioonide tähtsust sõjaväes. Artikli autor tervitab seda „õieti öeldud sõna õigel ajal“ ja soovib, et Reichswehr seoks tihedalt enese oleviku ja tuleviku Saksa sõjalise minvikuga.

Albaania sõjavägi. Albaania sõjaväe korraldusest arusaamiseks tulevat meeletada, et see väkeriik on majanduslikult, rahaliselt ja sõjaliselt täiesti olenev Itaaliast. Sõjaväe organiseerimise viis läbi 60-meheline Itaalia ohvitseridest missioon. Rahualal on Albaania kaardiväe bataljon 3 üksust ühendatud väliüksustest (3 kõv. rügementi), 5 piiripataljoni, ratsaväge ei ole. Nekrutite aastane kontingent on 4600 meest; teenistuseaeg 18 kuud, seega lipu all umbes 7000 meest. Õpetatakse itaalia eeskujul. Rahuaegne relvastus ja riietus eeskujulik. Distipliin ja vaim head. Albaania sõjaväge tulevat vaadelda kui Itaalia eelväge Balkanil. Kui mägilased osutuvat albaanlased — Albaania sõjavägi — tähelepanuväärivaks jõuks igaihe võõra väe vastu, kes katsuks Albaania vallutada.

Sõjaväelistes teadetes väärub tähelepanu, et Ungari honvediminister Gömbös on tõstnud ohvitseri mõrjatelt nõuetavat kaasavara 40.000 pengöst 60.000 pengöni, et takistada noortel ohvitseridel sõlmimast kerge-meelselt abielusid. 80—90% noori ohvitseri olevat juba abielus. Viimastel aastatel näivat juba kadetid (sõjaakadeemia kuulajad). Sarnane naimise-palavik olevat kahjulik riigikaitseisukohast, mispärast minister otsibki tõkestusabinõusid. K.

Militär-Wochenblatt nr. 40 — 25. 4. 1930.

Kindral v. Kuhl: Saksa 1918. a. pealetung prantsuse kindral Palati val-

gustusel. (Général Palat: La grande guerre sur le front occidental. XIII Offensives suprêmes de l'Allemagne, 1 er janvier — 15 juillet 1918).

Artikli autor tunnustab Palat kui sõjaajaloolast, kuid ei lepi mõne seisukohaga, mis Palat esile toodud. Artikkel sisaldab kindral Kuhli arvustavaid märkmeid Palati ajaloo XIII raamatu kohta.

Kol-leitn. Martin Elschner: Raskesturükivägi Marne'i lahingus 1914. a. Sõjaajaloolise näitena kirjeldatakse Marne'i lahingu episoodi Oureqi piirkonnas.

Kriisi pealetungil on ületatav. Artikkel on vastuseks Dr. Rendulic'i artiklile „Kas on kriis pealetungil ületatav?“ (Mil. Wochenblatt nr. 36. — 25. 3. 1930). Autor näeb tankides relva, mis kõige soodsamalt lahendab kriisi pealetungija kasuks.

„Vesipead“. Kui 1000-liikmelisel ühingul on 10-meheline juhatus, siis on see juhatus ühingule loomulikuks peaks. On aga 10-liikmelisel kohvi-seeltsil 5-liikmeline juhatus, siis tulevat seda juhatus nimetada „vesipeaks“ (Wasserkopf). Ka sõjaväes tikkuvat esile tendents moodustada suurte koosseisudega juhtimisinstantsse. Juhtimine on vaid abinõu, mitte eesmärk. Kui juhtimisorgan muutub olemiseks enese ette, eesmärgiks, siis ei ole ta enam juhitudavatele peaks, vaid „vesipeaks“.

Postituide kasutamist lennukilt. Autori arvates ei ole tuvide kasutamine lennukilt võimalik ja seepärast sarnased soovitusel eelmiste „Mil. Wochenbl.“ numbrite autoritelt ei põhjendavat reaalelu nõuetel.

Kreeka riigikaitse korraldusest. Ülevaade 1930. alul. Sõjad 1912.—1923. aastani töid Kreekale palju majanduslikke raskusi, halvates seega ka sõjaväelist loomingu. Politiline elu on suure kreetalase Venizelos'i juhtimisel õiges roopas. Sõjaväe ümberkorraldus viidi Prantsuse sõjaväelisel missioonilt läbi 1929. a. lõpuks, mille järele maksab üldine väeteenistus 18-kuulise teenistuseajaga alalisvääs. Armeed jaguneb 2 armeesinspeksiooni — 4 armeekorps. (11 div.), 1 iseis. jal. rüg., 2 ratsabrigaadi, 3 lennurügementi. Rahualal on lipu all umbes 4000 ohvitseri, 60.000 allohv. ja sõdurit. Relvastus on moodne, kuid kirju süsteemidelt ja vähene arvult. Ohvitserkond võtab osa sisepoliitilisest võitlusest, mis teda nõrgestab sõjaväe distsipliini ja moraali loomisel. Sõja kaotamine Türgile 1923. aastal raskendab sõjaväes tarvilise

TÖÖKODA —

Valmistatakse mitmesuguseid raidtöid, nagu:

Kaava- ja mälestussambaid, kaava taifveid ja hauakive.

Arkidektuuri alal:

Sassaadid, portaalid jne.

Materjaliks: kodu- ja välismaa graniit, marmor, liivakivi jne.

—ATELJEE.

Tellimisi võetakse modelleerimise, pronksi ja kipsi valamise töödele.

Samuti igasuguste arkidektuursete kujundite läbiviimiseks.

Töö kiire ja korralik.
Hinnad mõõdukad.

H. VALK

23 IMANTA 23
(S. Arehna)

vaimu loomist. Merevägi on tunnustatud jõud Ägäimeres. Tema õpe ja korraldus on sõltuv Inglise erilise mereväemissioonist. Sõjamaajandus nõrk, püsib sisseveol. Noorsoo sõjaline õpe koolides annab häid tagajärgi. Mobilisatsioon korral võib sõjaväe arv tõusta 4—500.000 meheni. Arvesse võttes Kreeka geopolitilist olukorda, tuleb tunnustada, et ta on alati sõltuv riikidest, kellel vägevad laevastikud.

K.

N.-VENE.

Vojuenoi Vestnik nr. 10 — 5. IV 1930.

Punaväe suvistest õppustest.

Käesoleva suve õppustel taotletavat 3 eesmärki: 1) Kindlustada ja süvendada väliõppustel teadmisi ja oskusi, mis omatud õppetööga talvel, 2) Võimaldada kõigi astmete juhtkonnal saavutada juhtimise praktikat ja õppida tundma sõjatehnikat saavutusi välioludes ja 3) Drillida väelike koostöös.

Eesmärkide kohaselt korraldatakse õppused väelikest koostatud üksuste piirides (oträdnoje utshenie). Suvine õppetöö jaguneb 2 alaperioodi: laagri algusest kuni 15. VII ja siit kuni laagri lõpuni. Esimesel poolel arendatakse võitlejaid peamiselt individuaalselt, teisel õppeperioodil moodustatakse (liidetakse) väeüksused (bojevoje skolatshvanije krupnõh voiskovõh edinits).

Üksikutes väelikest tulevat õppused korraldada järgmises tähtsusejärjekorras: a) laskeasjandus, b) kehaline kasvatus, d) õppused — õhu-kaitses, tankide vastu võitluses, tõkestusteenistuses, e) riivilised õppused — distsipliini loomiseks ja iga sõjalise tegevuse tehniliselt hõlpsaks teostamiseks.

A. Aleksander: Olukord kolhoside loomises ja poliitilise selgitustöö ülesandeid RKKK-s.

Artikkel toonit on vabandus punaväe ees seni astunud sammude pärast kolhoside loomingu. Kõigis väärsammes olevat süüdi parempoolsed oportunistid, pahempoolsed — trotskistid ja keigarid (golovotäpõ) kes millestki ei hoolivat omas „administratiivses vaimustuses“ („administratiivnõi vostorg“ — „nam vsjo nipotshjom!“) Stalin ei tahtvat kedagi sundida vägivaldselt. Ta ei nõudvat veel talupoegade astumist kommunasse, vaid ainult artelli astumist. Stalini kolhoisitamine ei olevat muud kui soov, et, eriti lõunakubermangudes, võimaldada artellialustel töötamisega anda talupoegade kätte põllutööks masinaid. Kui kuskil peaks olema astunud mittemeeldivaid samme punaväes teenivate juhtide või sõdurite koduste suhtes, siis punaväe poliitilise ja moraalse meelsuse tõstmiseks tulevat veada parandada: „Poliitiline aparaat ja parteiorganisatsioon peavad kiiremas korras likvideerima väärvõtted, mis leidnud aset punaväelaste-sõdurite ja juhtkonna lähemate omaste suhtes. Mitte juhuslikult ei kriipsutanud ZK alla omas instruksioonis: kontrollida likvideeritavate kulakute ja häälõiguse kaotanud isikute nimetiku ning kiire korras parandada veada, mis tehtud keskmiku, endiste punaste partisaanide, külaõpetajate-õpetajannade, punaväe sõdurite, madruste ja juhtide lähemate omaste suhtes“.

N. Sjunin „Telkidest laagrises“. Laagri ehitus, telkide moodud, telkide „sisemine arhitektuur“ ja „mööbel“ — sõnas ja joonides.

Edasi leiame käesolevas numbris rea lähemaid märkmeid — vägede laadimisest raudteel, vägede

transporteerimisest autodel, rongide kaitses õhuvaenlase vastu, julgestusest kaitsel, jalavägi võitluses tankide vastu j. t. Politruki osas väärib märkimist, et VPAT (Vojenno-polititsheska Akadeemia Tolmatsheva) muutvat suunda. Akadeemia pidavat loobuma suurest teoretiseerimisest ja astuma lähemale punaväe nõuetele. Sellele vastavalt korraldatakse ka õppetöö: teooria akadeemias ja praktilised tööd punaväes.

K.

Vojuenoi Vestnik nr. 11—15.IV.30.

Kevadise sissekutse puhul territoriaal-vägedesse. Eelseisev 3-kuine õppus territoriaal-vägedes pidavat andma moorele tarviliku sõjalise ettevalmistuse SSSR kaitses. Sissekutsel soovitab autor pöörata rohkem tähelepanu vabastamisepalvetele ja vabastada ainult neid, kel selleks tõsised põhjused.

Füüsilisest kasvatuses laagrites. Soovitatakse täiendada ja muuta seniseid väligümnaastika ehitisi („gümn. gorodok“) vastavalt arenenud sõjatehnikale ja tõkestuskunstile.

Raskete kuulipildujate rühm rännakkaitsel. P. Kolosov: „Õpetatagu mahajäänuid“. Punaväes olevat kõrgetel kohtadel isikust, kellel puudub ajakohane ettevalmistus. Noid isikuid tulevat õpetada juhtkonna üldiseks nivelleerimiseks, sest muidu nad oma iganenud teadmiste ja vaadetega taktikas, strateegias, sõjatehnikas jne. olevat punaväe ettevalmistustöö mitte ainult pidurdajaks vaid tagasikiskujaks. Soovitatakse anda niisugustele võimalus õppimiseks.

Kas vajame garnisonimäärustikke? Kauakestunud vaieldus poolt ja vastu. Käesolevas numbris ankeet-artikkel laseb paista, et määrustik lihtsustatud kujul on vajalik. Mõtetud tseremoniad, mis vanasti olid väga kohased kirjaoskamatu sõdurite ettekujutuse „rabbamiseks“ ja tema kohuste selgitamiseks, tulevat kaotada. Kuid garnisoni teenistust reglementeerivad §§ vajavat siiski koostamist tühte määrustikku, sest see kergendaks nende paragrahvide käsitamist.

Politruki osas A. Aleksandrov artiklis „Ülesandeid poliitilises ettevalmistuses territoriaallosade eelseisvaid õppustel“ muuseas märgib: rahvusvahelise olukorra selgitamisel tulevat rõhutada, et kapitalislike riikide viha SSSR vastu kasvavat, interventsiooni võimalused olevat suuremad kui kunagi varem.

K.

Parim sõber

elus ja surmas —

Piibli-raamat.

Külastage

Briti ja Väljamaa Piibli Seltsi ladu,

et tutvuneda Piibli mitmesug. väljaannetega.

Rataskaevu 4, Tallinn.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Liikumise keerises.

Õpetusi liikumishädaohtudest.

Boris Nykänen.

Politseikomissar.

Heinrich Tann.

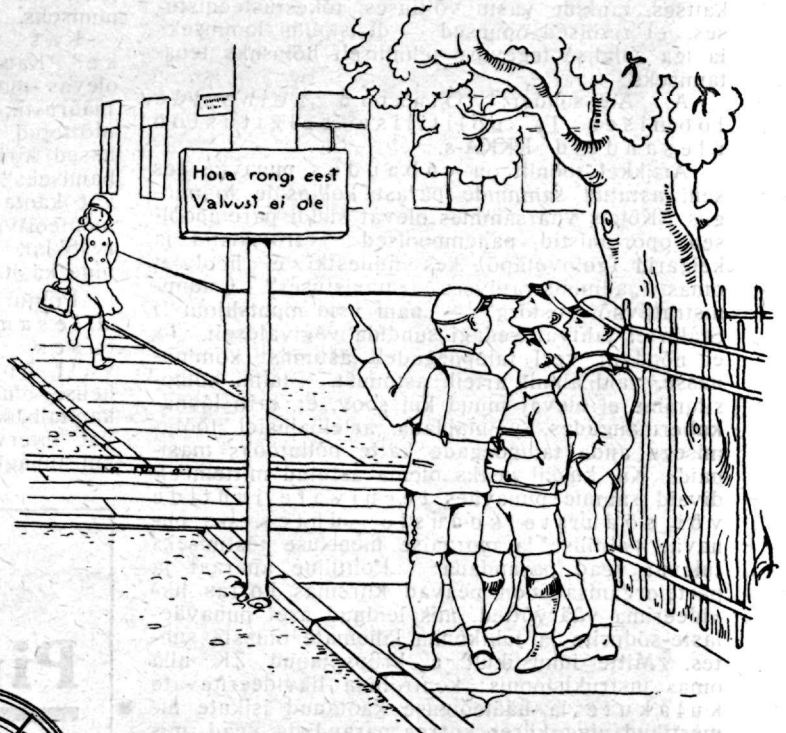
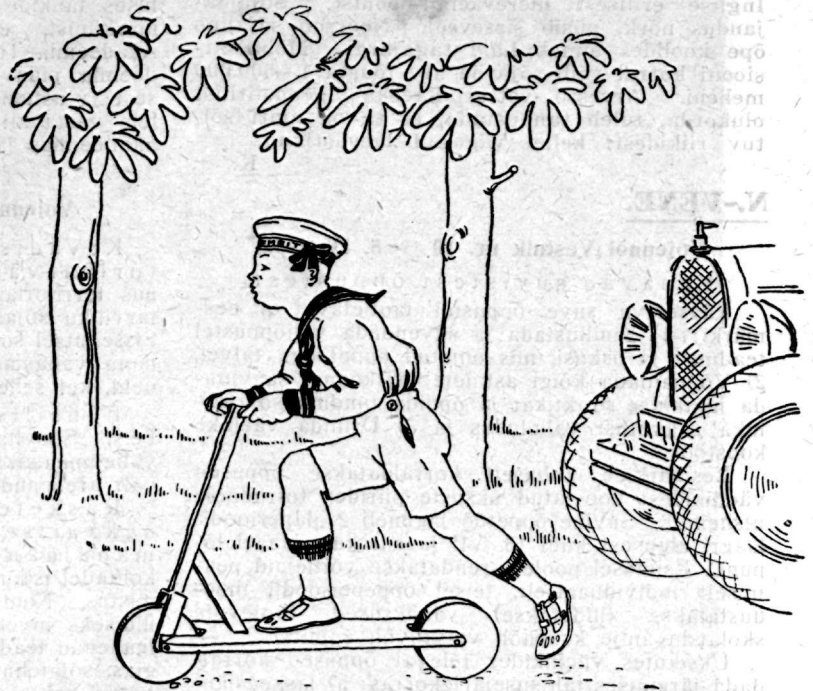
Politseiabikomissar.

Tallinna, 1930. Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiiv-ala kirjastuse väljaanne.

88 lehek. (peamiselt joonised), hind 2 kr.

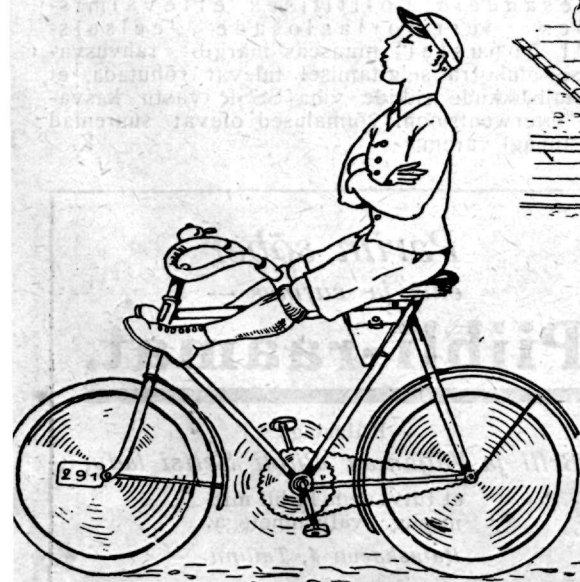
Haridus- ja Sotsiaalmis- teeriumi Koolivalitsuse direktor G. Ollik kirjutab selle teose kohta:

„B. Nykänen ja H. Tann oma raamatus „Liikumise keerises“ käsitlevad väga aktuaalseid küsimusi, mida peab tundma meie ajal igaüks juba noorest põlvest, et vältida õnnetusi, mis varitsevad meid liiklemise teedel, eriti suuremates keskkohtades, kus liikumine suuremal määral mehhaniseeritud. Küsimuste käsitlemisviis on autoritel õnnestunud ja eriti ilmekad ning paljutülevad on illustratsioonid,

mille autoriks tuntud kunstnik N. Mey. Raamatule võib loota ja soovida kõige paremat edu.“

Illustratsioone raamatust „Liikumise keerises“.

Kaitseväe elu.

Kolonel-leitnant A. Jaakson Kaitseväe Ühendatud Õppeasutiste ajuti-seks ülemaks.

Kindral-major Gustav J o n s o n'i määramise puhul III diviisi ülemaks määras Kaitseminister Kv. ühendatud õppeasutuste ülema kohustetäitjaks ühes oma seniste ametkohuste täitmisega Kv. ühendatud õppeasutuste ülema abi õppealal kolonel-leitnant Aleksander J a a k s o n'i, arvates 3. maist s. a.

Kolonel-leitnant J a a k s o n täidab Kv. ühendatud õppeasutuste ülema kohuseid ajutiselt, kuni alalise ülema määramiseni, mis sünnib arvatavasti käesolev aasta sügisel.

Aegnasaare üleajateenijate kogu juhatus.

*Istub ees reas kogu esimees veltv. Tiislar.
Seisavad vas.: abiesimees v.a.o. Samuel, sekr. v.a.o. Rõhu ja laekahoidja velt. Körge.*

Sport.

Sport Tallinna garnisonis.

Möödunud sportlisel aastal, s. o. 1. IV 29. kuni 1. IV 30. on tehtud kehakultuuri arendamisel Tallinna garnisoni kaitseväelaste keskel suur hulk edurikast tööd. See töö on seisnud täiel matusel Tallinna garnisoni spordikomisjoni õlgadel.

Juba varakult — aasta alul — seati kokku komisjoni poolt terve aasta peale võistluste kava, mida kõigile kaitseväelastele teatavaks tehti. Sellega avanes igal võimalus end ette valmistada võistlusteks. Kava kokkuseadmisel komisjon võttis eesmärgiks:

- rohkearvuliste võistluste korraldamisega kehalise kasvatus vajadust propageerida rahva ja kaitseväelaste keskel;
- arendada kaitseväelaste keskel võistlustahet ja huvi ta vastu ja
- korraldada massilisi võistlusi, mis mõjuksid üldisele kehakultuuri arenemisele.

Eelnimetatud eesmärgid on eduga saavutatud. Kõigist võistlustest oli osavõtt rohkearvuline — olgugi, et võistlustele lasti kaitseväelasi piiratud

arvul. Kõige rohkem oli osavõtjaid murdmaajooksude ja mängude võistlustest. Nii võttis ühest murdmaajooksust osa üksi 396 kaitseväelast. Samuti võistlejate tasapind oli kõigil võistlusaladel märksa kõrgem eelmistest aastatest. Eriti silmatorkavat tõusu näitasid käsipallivõistluste tagajärjed, mis küünisid kahtlusetult A klassi tasapinnani. Käsipallivõistluste märgatavat tasapinna tõusu tuleb panna „Sõdurite Kodu“ saali võimalaks ümberehitamise arvele. Varemalt ei olnud Tallinna garnisonis kaitseväelastel sügisel ja talvel ühtegi võimalust käsipalli harrastamiseks. Nüüd iga päev hommikust kuni hilja õhtuni keeb „Sõdurite Kodu“ võimalas sportline elu. „Sõdurite Kodu“ võimalaks ümberehitamise küsimuse tõstis üles spordikomisjon, mis leidis heakskiitmist ja teostamist lahkunud garnisoni ülema kindral-major Unt'i poolt.

Esmakordselt erilist tähelepanu pööras spordikomisjon ka kaadri kehalise külje arendamisele. Nii korraldati mitmed erilised võistlused ohvitseridele ja üleajateenijatele. Neist võistlustest võtsid osa ilma erandita kõik garnisoni ohvitseride ja üleajateenijate kogud.

Parimad Inglis ja Saksa

jalgrattad

ja nende tarbeosad.

Grammofonid.

Harilikud ja painduvad grammofoniplaadid. Grammofoninõelad. Tennis-reketid

ja pallid. - Kuubiline ruumivalgustus.

Kaubamaja „ATRAX“ Tallinn,

Pikk tän. nr. 29. Telefon 7-64.

5. üksik. jalaväe patalj. mürdmaa jooksus kohtadele tulnud.

I. rida: A klassis 5 esimest.
II. rida: B klassis 5 esimest.

Aasta jooksul peeti 22 mitmesugust spordivõistlust, mis koosnesid ligi 100 alast 1825 kaitseväljalase-sportlase osavõtuga, kes kõik olid vabatahtlikud. Võistluste auhindade muretsemiseks kulutas komisjon üle 1000 krooni, missugusest summast oli ametliku toetusena ainult 25%, kuna suurema osa — 75% saadi pidude ja võistluste pääsetähtede müügist. Peale spordikomisjoni auhindade anti seltskonnategelaste ja asutiste poolt lisaks veel 5 väärtuslikku rändauhinda. Üldiselt rikastus spordikomisjon aasta jooksul 17 uue rändauhinna.

Käesolev garnisoni sportline aasta algas uue spordikomisjoni valimisega ja spordivõistluste kava väljatöötamisega. Garnisoni väeosade esindajate koosolekul valiti 1930./31. a. peale spordikomisjoni: esimeheks kapten Margusson — sõjakoolist; abiesimeheks leitnant Luks — kaitsevägede staabist; sekretäriks kapten Süllaots — Scouts üks. jal. pataljonist; sekretäri abiks n.-ltn. Luha — 10. üks. jal. pataljonist; kaerahoidjaks leitnant Arro — lennuväe rügemendist; varahoidjaks leitnant Mõttus — Kv. üh. õppeasutistest; varahoidja abiks leitnant Neuman — mereväest, ja ametita liikmeks v.-ltn. Prees — mereväest.

1930./31. a. garnisoni spordivõistluste kava, mis oli kokku seatud vana komisjoni poolt, oli õige rikkalik ja leidis heakskiitmist väeosa esindajate koosolekul muutmata kujul.

1930./31. a. garnisoni spordivõistluste kava.

17. mail 1930. a. — Jao orienteerumise jooks.
23. mail 1930. a. — 25 km rühma rännak, laskmisega.
15. juunil 1930. a. — Jalgpallivõistlus Tallinna garnison — spordiselts „Kalev“.
6. juulil 1930. a. — 3000 m jooks staadioni 4. aastapäeval.
5. ja 6. septembril 1930. a. — Ohvitseride tennisvõistlused.
13. septembril 1930. a. — Kolmandad ohvitseride kogude vahelised kergejõustiku võistlused.
14. septembril 1930. a. — Ohvitseride kogude vaheline jao orienteerumise jooks.
20. septembril 1930. a. — Teised üleajateenijate kogude vahelised kergejõustiku võistlused.
21. septembril 1930. a. — Üleajateenijate kogude vaheline jao orienteerumise jooks.
14. ja 15. novembril 1930. a. — Väeosadevahelised võrk- ja korvpallivõistlused.
22. ja 23. novembril 1930. a. — Vabamaadluse võistlused.
13. ja 14. detsembril 1930. a. — Poksivõistlused.
20. detsembril 1930. a. — Võrk- ja korvpalli sõprusvõistlus Tallinna garnisoni, kaitseliidu Tallinna maleva ja Prefektuur.
16. ja 17. jaanuaril 1931. a. — Kreeka-Rooma maadlusvõistlused.
30. jaanuaril 1931. a. — Ohvitseride malevõistlused.
12. veebruaril 1931. a. — 18 km suusatamise võistlus.
6. märtsil 1931. a. — Ohvitseride ja üleajateenijate kogude vahelised võrk- ja korvpallivõistlus.

L-ks.

Kaitseväge Ühendatud Õppeasutiste mürdmaajooks.

13. apr. s. a. kell 1100 pidas Kaitseväge Ühendatud Õppeasutis oma traditsioonilist kevadist mürdmaajooksu võistlust.

Jooksutee, pikkus umbes 6,8 km, algas ja lõppes kadettide kasiino juures. Osavõtjaid oli kogusummas 94 kv., kes enamuses startisid esimest korda. Võistlusi olid jälgima tulnud K.J.Ö. ülem kindral G. Jonson ja Sõjakooli ülem kol. V. Trossi.

Ilm oli võistluseks soodus — päikesepaisteline ja kuiv.

Kohti loeti 30.

Le Locle Schveiz

Asutatud 1826. a

A-S. H-y Moser & Ko.

Pikk tänav 19

kõnetr. 22-67.

soovitab

rikkalikumas valikus

tasku- ja käeuurisid maailmakuulsast H-y Moser & Cie vabrikust Le Locle Schveiz. Seinä-, laua- ja äratuskellasid, kette ja käevõrusid, kuld- ja plaqué. Parimat Rootsi kristalli.

Kohtadele tulid:

1. N.a.o. Valter Rattus, allohv. k., aeg 26:31,7.
2. Kadett Oskar Sandat, sõjakool, aeg 26:37,6.
3. Kadett Valdeko Aalberg, sõjak., aeg 26:47,7.
4. V.a.o. Robert Zernik, allohv. k., aeg 26:57.
5. Kadett Jaan Raudson, sõjakool, aeg 27:05.
6. N.a.o. Gustav Suits, allohv. k.
7. Kapr. Paul Järveots, allohv. k.
8. N.a.o. Aleksander Lenk, allohv. k.
9. Asp. Herbert Virkus, sõjakool.
10. Kadett Rihard Jurry, sõjakool.

Punkte omasid: 1) alloh. kool — 251, 2) sõjakool — 214.

Kohtile tulejatele jagas mälestuseks Kaitseväe Ühendatud Oppeasutiste ülem kindral G. Jonson hinnalisi auhindu ja diplome. — Jler.

K. Ü. Õ. murdmaa jooksu võistlejad startimas.

Mitmesugust.

R.P.G. õpilaste ekskursioon I. Soomusrongi riigementi.

Pühapäeval 4. mail käis Rakvere Poeglaste Gümnaasiumi 5. klass ühes instr. ltn. Rebasega Tapal tutvunemas

R. P. G. õpilaste ekskursioon I. soomusrongi rügementi 4. mail 1930.

sealse soomusrongi rügemendi elu-oluga. Õpilastele sai Tapal osaks väga lahke ja sõbralik vastuvõtt. Jaama olid vastu võt-

ma ilmunud 3. (noorte) rongi ülem kapten Tiidemann ja mõned ohvitserid. Jaamast sõideti rügemendi autoga kohale. Rügemendis tutvuneti lähemalt soomusrongiga, samuti käidi vaatamas ka sidetuvisid ja dresseeritud koeri, kes oma „tarkusega“ otse imestama panid.

Rügemendi ruumides valitsevast korrast ja puhtusest olid õpilased väga väimustatud. Suurel osal sõduritel ei ole kodus küll vist sarnast toredust, nagu siin võis näha näit. lugemistoas. Siia oli muretsetud rohkesti lilli, lauad isegi linadega kaetud. Seintel mitmesuguseid kunstimaitselisi pilte.

Samuti oldi huvitatud rügemendi viimase võimaluseni mehhaniseeritud köögist, mille saadustega lõunalauas lähemalt tutvuneti. Aga suurepäraselt maitses sõduri lõuna.

Peeti ka võrkpallivõistlused rügemendi ja üksikute rongide meeskondadega, mis kõik õpilaste võiduga lõppesid.

Lahkudes õhtul Tapalt, oli paljudeski juurdunud soov, siia veel kord tagasi tulla — noore sõdurina.

A. S.

SISUSTIK: J. Tõrvand. Riigikaitse mured. — Soome kaitseväge lipupüha. — Kaitseministri käsukiri nr. 109. — O. Sternbeck. Töötamisest bussoli, mõõdukolmnurga ja nurgamõõtjaga r. k. sihtipanekul. — Ungari haridusminister Tallinnas. — N. Thar. Pioneeride koostöö jalaväega pealetungil. — Rändlane. „Lennuvägi meie rannakaitse.“ — J. Tomson. Lahingukord. — t. Raske kuulipildujate kasutamisest pealetungi lahingus. — J. Org. Ta liigub siiski!... — M. K. Kingal J. Undi elulugu kirjutamisel? — K. S. Sündmusi Indias. — D. Buxhoevden. Sõjagaasi probleemist. — A. B-B. Helkparaadid ja lipud tulejuhtimise abinõudena meie suurtükiväes. — R. T-ck. Saksa maa- ja mereväe professionaalkoolid. — A. Nad Baltykiem nr. 1 — 1930. — A. Kaitseväämetnikkude ümbernimetamise kord administratiivohvitserideks Latvias. — Sõjakirjandust. — Toimetusele saadetud kirjandus. — Kaitseväge elu. — Sport. — Mitmesugust.

«Humber»

ükski Inglise ratas
ei võistle sellega.

Lähemalt kataloogis.

A/S TORMOLEN & K

TALLINN HARJU 37 .TEL.15-02

«Husqvarna»

Rootsi parim jalgratas,
mis oma tugeva ehitusviisi
ja kerge käigu tõttu igal-
pool sõjaväes tarvitusel.

Ärge

unustage!

et kasulikum on
kinnitada oma

varandust ja elu

Eesti Lloydis!

„Sõduri“ toimetuses müügil olevate raamatute nimekiri.

1. Jalavägi, Garnisoni teenistus.

Jalaväe määrustik. I. osa	Kr.	1.—
Jalaväe eeskiri. II. osa. (kalingor-köites)	„	1.25
Garnisoni määrustik. I—III jagu	„	—0.75
„ „ „ IV. jagu	„	—0.40
Laske-eeskiri jalaväe relvadele. I. osa muudatused	„	—0.50
„ „ „ II. vihk	„	—0.50
„ „ „ muudatused	„	—0.10
O. Sternbeck: Jalaväe relvade tuleomadused	„	2.—

2. Lahingu tegevus. Juhtimine.

Määrused kaitseväge vedude korraldamiseks	Kr.	1.—
Ajutine eeskiri suusk-jalgratturite ettevalmistamiseks	„	—0.50
H. Dunkel: Jalaväe jagu	„	—0.30
Gerin: Väikeste üksuste lahing	„	1.60
Ühendatud väeliikide juhtimine ja lahing	„	—0.75
H. Janson: Koostöö lennuki ja jalaväe vahel	„	—0.35
J. Lutsar: Lahing tankide toetusel	„	1.50
N. Reek: Julhi otsus ja selle kujunemine	„	—0.50

3. Relvade materjal-osa kirjeldused.

A. Teder: Arisaka (Jaapani) vintpüssi materjal-osa kirjeldus	Kr.	—0.25
Jalaväe relvade materjal-osa III. 9 m/m püstol „Browning“	„	—0.40
Jalaväe relvade materjal-osa. K. k. „Madsen“	„	—0.60
L. Kori: Inglise vintpüssi „R. E.“ materjal-osa kirjeldus	„	—0.35
Inglise 18-nl. kiirlaske suurtükk — materjal-osa	„	—0.70
45" Inglise haubitsa materjal-osa kirjeldus	„	1.—
3" Vene 1902. a. kahuri materjal-osa kirjeldus	„	1.25
K. K. „Levise“ lasketalvistused — tabelid	„	—0.10
K. k. „Madseni“ tabelid nr. 1	„	—0.15
K. k. „Madseni“ tabelid nr. 2	„	—0.10
76,2 m/m Prantsuse kahuri materjal-osa kirjeldus	„	1.20
Kaigas-käsigranaadi joonistused	„	—0.25
G. Leets: Nurgamõõtja, bussooli ja stereotoru tarvitamine	„	—0.65
Bussoolid	„	—0.35
R. Preibach: Käsigranaadid	„	—0.60

4. Väljaõpe. Õppekavad.

Juhendid ohvitseridele ja allohv. täiendusõppuste korraldamiseks	Kr.	—0.60
O. Jalajas: Kultuur-selgitustöö metoodika käsiraamat	„	—0.50
Jalaväe taktikaliste õppuste metoodika	„	1.80
Üldine õppekava. I. osa	„	—0.65
Üldine õppekava. II. osa	„	—0.50
Üldine õppekava suurtükiväes	„	—0.60
Üldine õppekava noorte 5-kuuliseks ettevalmistamiseks	„	1.—
A. Gromilov: Üksikvõitleja taktikaline väljaõpe	„	1.50
E. Limberg: Kõnd	„	—0.20
Soome laskurliidu põhikiri ja määrused	„	—0.55

5. Kahurvägi. Soomusvägi.

Raskekahurväe rivimäärustik	Kr. —.15
Suurtükivägi	„ —.25
Eeskiri soomusrongidele	„ —.50
J. L u t s a r: Soomusmasinate käsitlemine	„ —.60
Soomusautod ja nende kasutamine lahingus	„ 1.20

6. Ratsavägi. Lennuvägi.

Eeskiri ratsahobuste ratsastamiseks	Kr. —.65
Ratsasõidu õpetus	„ —.50
N. R e e k ja R. K e n t: Hobune ja tema hindamine	„ —.15
Lühikene kahur- ja tõkkesõidu õpetuse juhend	„ —.35
Lennuasjandus	„ 1.50
A. V e r n i k ja R. T o m b a c k: Õhukaitse korraldamine riigis. Side- võrgu arendamine riigis	„ 1.65

7. Insenerivägi. Fortifikatsioon. Side.

Sildade ehitus. I. osa. Võitlus jõgede pärast	Kr. —.95
Sildade ehitus. IV. osa. Kiirsillad	„ —.55
J. A k s e l: Betoonasjandus sõjaväes	„ 2.50
A. P a r v: Maastiku organiseerimine	„ 4.—
Saksa välikindlusamise eeskiri	„ 1.60
J. K a s a k: Maskeerimine	„ —.80
Side-eeskiri. II. osa	„ —.85
J. J a l a k: Välitelefoniasjandus	„ 1.50
Pioneer-eeskiri. III. osa. Sillad	„ 2.—

8. Gaasiasjandus.

D. B u x h o e v d e n: Sõjagaas	Kr. 3.50
H. V a n a v e s k i: Gaasisõda meie oludes	„ —.40
Kuidas kaitsen ennast sõjagaasi eest	„ —.25
Juhendid gaasikaitse torbikute käsitlemiseks	„ —.40

9. Topograafia.

E. B a c h: Topograafia kursus	Kr. 3.50
Topograafilised tingmargid	„ —.02
A. v. B r i n k e n: Silmamõõduline plaanistamine	„ —.35
N. R i i b e r g: Prespektiiv-visand	„ —.50
Horisontaalid	„ —.02.
Tondi Mustamäe ümbruse plaan	„ —.20

10. Sõjaväe õigusteadus.

Prof. Martens: Sõda ja õigus ning sõda ja seadus. Valitud paragrahvid S. N. S	Kr. —.35
R. U r i t a m: Kaitseväe, kaitseväe, piirivalve ja punase risti sund- normide nimestik ja juhend	„ 1.65
Kaitseväe distsiplinaarõiguste seadus	„ —.30

11. Kehaline kasvatus. Sport.

Kehalise kasvatus eeskiri. I. osa	Kr.	1.10
Kergejõustik	„	—35
Määrused spordivõistluste korraldamiseks kaitseväes	„	—45
Kaitseväe spordikalender 1929. a.	„	—50
Suusatamine	„	—60
Moodne suusasport	„	—35
Käsipalli mängude määrused	„	1.—
Käsipalli mängude määrused (ühes naiste osaga)	„	1.25
H. Niiler: Korv- ja võrkpalli õpetus	„	1.50
Sportala registreerimise kaardid	„	—02

12. Vabadussõda.

A. Varma: Merevägi vabadussõjas	Kr.	1.20
H. Tulnola: 3-da jalaväe rügemendiga vabadussõjas	„	—55
O. Jalajas: Eesti iseseisvuse tekkimine ja areng	„	1.70
Vabadussõja lõpuvõitlusi Viru rindel	„	—80

13. Kaitseliit.

Kaitseliidu laskemäärused	Kr.	—25
Kaitseliidu spordimäärused	„	—20
Kaitseliitlase-laskuri isiklik laskeraamat	„	—20

14. Üldised.

J. Siir: Eestlaste ajalugu	Kr.	—95
Seletustabelid „Eestlaste ajalugu“ juurde	„	—20
N. Hindo: Käsiraamat kaitseväe raamatukogude sisemiseks korraldamiseks	„	3.—
Raamatute nimekiri sõduri raamatukogudele	„	2.—
R. Kent: Distipliin	„	—75
Sõjaväe tervishoid	„	1.65
Lisa sõjaministri käsukirja nr. 85 — 1925. a. juurde	„	—10
Soome kaitselüksimus	„	1.20
E. Verzinsky: God revoljutsii	„	1.50
H. Sepp: Narva piiramine ja lahing	„	2.50
„Sõjateadlane“ I, II, III, IV/V, VI/VII, VIII—XII	„	—60
E. Laaman ja J. Ernits: Enamlus Eestis. I.	„	1.50
R. Maasing: Moraal ja sõda	„	—25
H. Kauler: Propaganda	„	—60
Kõidetud „Sõduri“ aastakäigud	3.50—7.50	

15. Märklehed, postkaardid ja ülevõtted.

Õppemärklehed	Kr.	—10
Õppemärklehed. 10 × vähend. 100 tü.	„	—25
Õppemärklehed spordipüssi jaoks 25-meetrilised	„	—05
„ „ „ 50-meetrilised	„	—75
„ „ „ 75-meetrilised	„	—01
Postkaardid „Paala lahing“	„	—03
„ „ „Võitjate tagasitulek kodulinna“	„	—03

J. K O P F ^o/ü.

Asutatud 1891. a.

Pikk tän. 27. TALLINN. Telefon 22-21.

Suurim kullasepaäri Eestis.

Eriala: LAUAHÖBE — oma suurtööstus.
Märk: Munk.

Kaitseväele: ordenid ja aumärgid, spordiauhinnad, hõbe ja kuld kaunistused.

Kasiinodele ja klubidele: tarbeasjad kristallist, hõbedast ja uus-hõbedast.

Aukingitused.

*Parimad
paberossid
Eestis*

„Aino“

20 tk. — 35 snt.

A.-S. „Astoria“

**Kõik suitsetavad lemmik
paberosse**

PALM

25 tk. 15 snt.

KAVALER

25 tk. 15 snt.

TALLINN

20 tk. 25 snt.

A.-S. „REGINA“

RIIGI PÕLEVKIVITÖÖSTUS

JUHATUS JA MÜÜGIBÜROO: KAEVANDUSED JA ÕLIVABRIK:

Tallinna, Valli t. 4 Kohtla-Järvel ja Kukrusel
 Telegrammi aadress: „Peapõlevkivi“ Õllladu Tallinna sadamas
 Telefonid: 10-85 ja 11-62

Müük:

1927. aastal	256338 t. põlevkivi,	3638 t. põlevkiviõlisid ja bituument
1928. „	345477 t. „	5484 t. „ „ „
1929. „	372625 t. „	7057 t. „ „ „

RIIGI PÕLEVKIVITÖÖSTUSE SAADUSED:

Põlevkivi külteks, toorõli, kütteõli, rasked õlid ja bituumen („Estobitumen“) teedetelemiseks, katusepabivabrikutele ja isolatsiooni töödeks, immutusõlid ja fenolaat puukonserveerimiseks, põlevkivi - karbolineum („Estokarbolineum“), katuselakk (katusetõrv), rualakk (asfalt-lakk) ja asfalt-mastiks.

Aktsia-selts „SELEKT“

TALLINN,
 V Karja t. 1, Passash.
 Telef. 14-09.

Rikkalik väljavalik

musti ja värvilisi pealisnahku.

„VIRONIA“

H. Simm & Ko.
 Tallinn, V.-Posti 5, tel. (2)14-88.

Krepp – tallakumm,

Loofah – sisetallad,

Kork – flanelliga sisetallad.

Metallitööstuse Aktsia-Selts

„ILMARINE“

TALLINNAS, (ENDINE VIEGAND)

ASUTATUD 1859. AASTAL.

RANNAVÄRAVA PUIESTEE 21. TELEF. 12-60 ja 1-39.

JAOSKONNAD:

Malmi-, terase- ja vase valamine, sepa ja katelsepa, tislери, treimise töökojad ja metallide autogeen ning elektr. kokkukeetmine.

TÖÖKOJAD TEEVAD:

igasuguseid laevamasinate ja mehhanismide parandustöid, katla ja selle osade parandusi, mootorite ja nende osade parandusi ja uuendusi, propellerisi prongsist ja terasest, igasugust teras, malm- ja vase valu, võllide õiendamist ja kokkukeetmist ka kõige vastutusrikkamates kohtades ning igasugustes mõötudes kui ka igasuguseid muid töid metallitööstuse alal.

Isedrafist rõhku pannakse töö headuse ja kiiruse peale.

Terminide ja headuse eest täielik vastutus.

Hoidke metsa,

see on rahva varandus.

Elitage tsemendiga,

see on odavam ja tulekindlam.

Kõrgepärtuslist tsementi müüb Aktsia-Seltside Portlandi tsemenditabrikute

„Port-Kunda“ ja „Asserin'i“

ladu ja müügikoht.

Telegr. aadr.: „Estocement“, Tallinn. Aadress: Vana Diru nr. 12.
Kõnetraat 15-34. — Nõudke meie kirjandust tsemendiheituste üle.

A. Tõnisson & Ko.

SUURIM TÖÖSTUSLIK KAUBANDUSLIK ETTEVÕTE ERIALAL

Tallinnas, Rüütli tänav 28/30

Tartus, Aleksandri tänav 1

Tallinna telefon: Kabinet 25, kontor 4-60, eratelefon 11-83 Tartu telefon 270

Tööstuse osakond:

Keskküte, vesivarustus, kanalisatsioon: majadele, saunadele, supelasutustele, meiereidele jne. **Kaevude puurimine jõuga.** **Autogeeniline metallide keetmine. Sepa- ja masinatööstus.**

Laod:

Meie ladudes on alati saadaval suuremal arvul kõiki meie tööstuse alasse kuuluvaid materjale, nagu: **torud**, mustad ja tsingitud. **Katla-, malm-, shamott- ja tsementtorud** ja neile kuuluvad ühendusosad. **Vannid, klosetid, köögikausid, armatuurid, kraanid, ventillid. Käsi- ja jõupumbad, sügavvee- ja harilikkudele kaevudele jne.**

A. OSKAAR
KILIÕARS

**Striko-, pitsi-
ja sukravabrik**

TALLINN

Volta t. nr. 3.

Vabrik valmistab kõrges headuses:
sukki, sokke, lastesukki, trihood,
pitse, paelu, laudlinu, sporti-
tilikondi, stidi, poolsiidi ja villa-
seid kleidi-, pesu-, ja voodriviideid, Serge,
Crepeline, Rips, Jalt, Shotti taffi, Crepe
de chine, Crepe satin, Dekoratsioonivie,
Mööbitriie, Veloutini, Milanaise jne. jne.
Kõik need varustatud vahitu märgiga ja saadaval üle maa.

TARTUS KAUBA PANK A.-S. TARTUS

SUURTURG NR. 12, OMA MAJAS.

Asutatud 1905. aastal.

Telefonid nr.: 9 ja 209.

Kinnitusosak. nr. 183.

Põhikapital Kr. 200.000.—
eri- ja tagavarakapitalid üle „ 148.000.—

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Kinnitus A.-S. EESTI LLOYDI peaagentuur.

Juhatus.

Tallinna Aktsia - Pank, Tallinnas

Aktiva.

Bilanss 31. jaanuariks 1930.

Passiva.

Kassa jooksvad arved Eesti Pangas ja teistes krediit-asutustes	71.318.48	
Väljamaa rahad	6.186.52	
Väärtpaberid	2.181.06	
Diskonteeritud vekslid	214.435.30	
Konto-korrent laenud	2.320.476.33	
Garanii- ja akkreditiiv-laenud	1.070.288.60	
Väljamaa korrespond. „Nostro“	4.900.72	
Kinnisvara:	129.263.51	
mahakirjutatud	28.437.97	100.825.54
Vallasvara:	14.313.06	
mahakirjutatud	5.519.89	8.793.17
Üleminevad summad	7.756.50	
Jooksvad kulud	7.172.09	
Protestitud vekslid ja mahakirj. v. rbl. nõudm.		—10
		Kr. 3.814.334.43
Inkasso-vekslid	Kr. 1.305.775.68	

Aktsiakapital	400.000.—	
Tagavarakapital	42.616.32	442.616.52
Tähtajalised hoisummad, jooksvad arved ja eri-jooksvad arved		1.130.123.64
Konto-korr arve Eesti Pangas		143.496.16
Rediskonteeritud vekslid		89.887.46
Korrespondendid:		
„Nostro“	509.270.01	
„Loro“	117.378.04	626.648.05
Klientide poolt väljamaa pank tarv. kred.	165.525.90	
Rembursid	58.625.27	224.151.17
Väljaantud garantiid ja akkreditiivid		1.070.288.60
Maksukäsud		855.27
Üleminevad summad		7.007.93
Riigimaksud		5.172.11
Saadud %/o ja muud tulud:		17.898.59
Muud passivad		1.506.80
Puhaskasu 1929. a. e.		54.679.13

Kr. 3.814.334.43

**Parim, moodsaim
ja soliidseim**

jalanõu

kannab kaitsemärki

Estoking
Tallinn

**JÄRVAKANDI
KLAASIVABRIK**

Valmistab moodsa mehaanilise tööstusviisi juures
kõrgeväärtuslikku heledat

tahvelklaasi

igas suuruses ja paksuses.

Ainus mehaaniline klaasitööstus Eestis.

Nõudke vastavatest äridest Järvakandi klaasivabriku
tahvelklaasi.

EESTI KOMMERTS PANK

Toimetab kõiki pangaperaatsioone.

PEAPANK:

TALLINNAS, SUUR KARJA TÄN. 7.

OSAKONNAD:

HAAPSALUS, NARVAS, PÄRNUS, PET-
SERIS, TARTUS, VALGAS, VILJANDIS.

TELEGR. ADDRESS: „KOMPA“

Sissemakstud

Põhikapital Kr. 14.000.000.—

Eesti Kiviõli Aktsia-Ühisus

Valitsus:

Tallinn, Toompuiestee 21—1.

Tel. aadr.: Steinoel, Tallinn.

Telefon 22-82.

Tehase ja kaevanduse juhatus:

Kiviõli post. ag.

Tel. aadr.: Steinoel, Lüganuse.

Telefon Lüganuse 19.

Kinnituse Aktsia-Selts „TURIS“

Juhatuse asukoht: Tallinn, Viru 18, telef. 20-76.

★
Võtab
kinnitusele
liikuvat ja liikumata va-
randusi tuleõnnetuste vastu, ladu-
sid ja korteri sisseseadeid murdvar-
guste vastu, klaase murdkahjude
vastu ja veokinnitusi veo-
õnnetuste vastu maal
ja merel.

Esitused igas linnas ja maal.

Peaagentuur Lõuna-Eesti jaoks Tartus, Suurturg 7,
Tartu Majaomanikkude Pank.

AKTSIASELTS VENNAD KIMBERG TALLINNAS

Kontor: Rütli 4, telef. (2)18-07. Vabrik: Katusepapi 35, telef. 304-34.

Soovitab:

Omast vabrikust:

Ehitus ja eriotstarbe naelu. Haljast, põletatud
ja vasetatud traati.

Omast kaubalaost:

Rootsi ja Inglise tsingitud katuseplekki. Musta
raudplekki. Kõiksugu ehitustarbeid ja tööriistu.
Aknaklaasi. Maalrivärve jne. jne.

BENEDIKTIINI

Hambapasta.

suuravimisevahendid on valmistatud kuulsa õpetlase paater Boursaud' eleksiiri retsepti järgi, mis juhuslikult leiti Benediktiini ordu vanadest kirjadest Bordeaux' Püha-Risti peakirikus. See retsept, mille paater Magueloa annetas pärast Seguin'i perekonnale, ongi aluseks, mille põhjal on valmistatud uematel teaduslikudel meetoditel kõik Benediktiini suuravimisevahendid, nagu **Benediktiini kreemitaoline hambaseep** – ainuke oma alal Eestis, **Benediktiini suuvesi**, **Benediktiini hambakreem**, **Benediktiini hambaseep** ja **Benediktiini hambapulber**. Kõik need võrratud suuravimisevahendid on nüüd saadaval Eestis.

Nõudke igast apteegist ja rohukauplusest

BENEDIKTIINI suuravimisevahendeid.

Kas tahate saada iluduskuningannaks

?

Tarvitage ainult

Kreem „Fascinata“, lõhnaõli „Fascinata“, puuder „Fascinata“, Eau de Cologne „Fascinata“

seep-kreem

Fascinata

Pöörde habemeajamistarvete alal toob

kreem

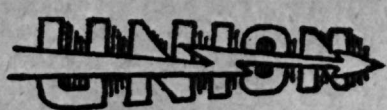
Fascinata

Ta muudab habemeajamise lõbuks. Hõõrutuna nahasse enne seebitamist teeb ta habemetüükad painduvaks kuni juurteni.

Siis on Teil iluduskuninganna nimi kindel.

★

„Fascinata“ hoiab kokku habemenõuateri.

jalanõud

on moodsad ja vastupidavad.

TH. V. GRÜNVALDT-UNION
tallanahk

:: on veetihe ja tugev. ::

Müük igas paremas äris Eestis.

Vabrik: TALLINNAS,
Maakri tän. 19/21.

TELEFONID: Juhatus 308-97
Jalanõude osak. 308-44
Naha osakond 9-05.

„POLARIS“

EESTI KINNITUS-AKTSIA-SELTS

Võtab vastu järgmisi kinnitusi:

*Tule-, murdvarguse-, veo-, väärtsaa-
dete-, kasko (laevakerede) ja klaasikinnitusi.*

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad **Kr. 740.000.—** Seltsi asutamise peale on kahjude eest väljamakstud üldkokku **Kr. 3.099.022,01.**
Soliidne edasikinnitus. Kahjud likvideeritakse viivitamata.

Juhatus asub Tallinnas, V. Viru. t. nr. 12.

Kõnetraadid: 14-41, 7-38. Telegr.-aadress: „POLARIS“.

Osakond asub Tartus, Lihaturg 7. Kõnetr. 6-75. Agendid kõigis linnades ja maakohtades.

OSCAR STUDE

RAUDTEE AMETLINE SPEDITSIOON

TALLINN, S. Brookusmägi 14, kõnetr. 7-05.
 PÄRNU, Pühavaimu 8, kõnetr. 2-31.
 TARTU, Jaani 24, kõnetr. 8-15.
 VALGA, Vaksali 6, kõnetr. 1-39.
 VÖRU, Jüri 13-b, kõnetr. 0-54.
 NARVA, Kirikn 22, kõnetr. 2-70.
 VILJANDI, Lossi 8, kõnetr. 1-04.
 PÖLTSAMAA, Lossi 15, kõnetr. 0-32.

Tallinn, 7. mail 1930. a.

Telegr.-aad. F O S.

P. P.

Seega on mul au teatada, et olen kokkuleppel raudteevalitsusega avanud uue harutegevusena raudtee speditsooni ala.

Nüüdsest peale võetakse vastu igas Eesti vabariigi raudteede tariifjaamas kõiksugu kaubasaadetisi saatja või saaja soovil koju kättetoimetamise ja raudteevalitsuse poolt kindlaksmääratud tariifide järgi.

Tallinna, Tartu, Pärnu ja Valga linnadesse, kus minu firma seni esitatud oli, samuti ka uuesti avatud osakondadesse

Narva, Viljandi, Võru ja Põltsamaa linnadesse.

Nendes linnades võetakse igasugu kaubasaadetisi vastu kaubakäsitaja elu- või asukohast äratoomisega edasisaatmiseks igasse raudteejaama. Lõuna-Eestis asuvatest kohtadest võetakse vastu kaubasaadetisi muuseas ka edasisaatmiseks Pärnu kaudu Kuressaare linna.

Suurem osa raudteejaamasid võtab pagasi- ja kaubasaadetisi vastu koju kättetoimetamiseks soovikorral ka ühes kõigi maksude ettemaksmisega. Asjast huvitatutel tuleb pöörduda selles asjas vastavate raudteejaamade poole.

Kõige ligemas tulevikus avatakse reisijatele hõlbustuseks Viljandis ja Võrus minu osakondade juures erilised linnajaamad, mis iseseisvalt toimetavad igasugu kaubaoperatsioone ning piletite ja platskaartide eelmüüki.

Põltsamaal on ette nähtud linna kaubajaama (esialgu piletite müügita) avamine. Narva, Võru, Viljandi, Valga, Põltsamaa ja Pärnu linnades toimetavad meie osakonnad ka välispasside ja viisumite muretsemist.

Lõpuks olgu tähelepanu juhitud minu korrapärastele kaubaveo auto-liinidele:

Pärnu—Vigala
Põltsamaa—Jõgeva
Põltsamaa—Võhma (Pillistvere kaudu)
Narva—Kulgu vahel

mis samuti saavad raudteega otseühenduses olema.

OSCAR STUDE